

Net Hurbil Hondamendiak dira Jainkoek kapitalari egindako opariak

ARGIA

2005eko maiatzaren 29a | LXVIII. urtea | 1.994 zenbakia | 3,30 euro

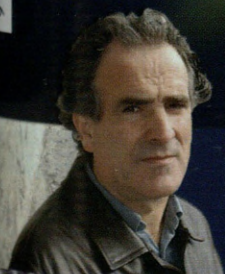
Konstituzio Itunaren erreferenduma

Herritarren oldarra

Adolfo Arejita, euskaltzain oso berria:

“Euskara irakatsi ahala, ikasi du euskara gure belaunaldiak”

Kazetari gazteen 2000 ARGIA erreportaje sariketa

OINARRIAK

1. Sariketa honetara 30 urtez azpiko pertsona orok aurkeztu ahal izango du.
2. Aurkeztuko diren lanak erreportajeak izango dira, barne har ditzaketelarik elkarrizketak, aipamenak, dokumentuak edo interesgarritzat jotzen den edozein material. Erreportajeak argitaragabeak izango dira.
3. Gaia librea izango da. Egile bakoitzak nahi adina lan aurkez ditzake. Egile bakoitzak ordea, ezingo du sari bat baino gehiago irabazi.
4. Hiru kategoria izango dira:
 - a) Erreportaje laburra: 4.000 - 6.000 karakter.
 - b) Erreportaje luzea: 10.000 - 15.000 karakter.
 - c) Interneteko erreportajea: 3.000 - 5.000 karakter.
5. Erreportaje bera, kategoria desberdinetara moldatuta aurkeztu ahal izango da, baina erreportaje bakoitzak sari bakarra irabazi ahal izango du.
6. Erreportajeak disketean, CD-an edo Internetez entregatu beharko dira. Lana izengoitiz sinatuko da eta datuak aparteko gutunazalean edo artxiboan bidaliko dira. Parte hartzaile guztiek izen-abizenak, adina, helbidea, e-posta eta telefono zenbakia jarriko dituzte. Lanak urriaren 28a baino lehen entregatuko dira, honako helbide hauetako batean:

ARGIA astekaria («2000 ARGIA» Erreportaje Lehiaketa)
Industrialdea, 15 · 20160 LASARTE-ORIA
promozio@argia.com

7. Lanak epaitzerakoan, testuei emango zaie garrantzirik handiena eta era honetako aldagaiak hartuko dira kontuan: gaiaren erakargarritasuna, emandako informazioaren delgarritasuna eta ulergarritasuna, edukien ekarpena, originaltasuna, idazkera... Nolanahi ere, testuekin batera elkar daitezkeen irudi, argazki, infograma edo bestelako elementuak ere baloratuko dira.

Interneteko erreportajearen kasuan, aipaturiko aldagai horiei erantsi behar zaie, Internetek eskaintzen dituen adierazpenerako aukerak baliatzea: edukien antolaketa sarean pentsatuz, esteken egokitasuna, hipertextuaren erabilera, sareko baliabide eta informazioaren aprobetxamendu egokia...

8. Epai-mahaia kazetaritzan ezagunak diren pertsonak eta ARGIA eta Sareko Argiako zuzendariek osatuko dute.
9. Sariak hutsik gera daitezke eta epaia ezin izango da errekurritu. Saririk jaso ez eta argitaratuko ez diren lanak ezabatu egingo dira eta ez dira erabiliko.
10. Lanen jabetza egilearena izango da. Komunikazio Biziagoak bere gain hartzen du lanak urtebeteko epean argitaratzeko eskubidea. Lanek saririk jaso ez eta argitaratzen diren kasuetan, argitalpena ordaindu egingo da, ARGIA ohikoak diren irizpideen arabera.

- Sariak honako hauek izango dira:**
- ▶ Erreportaje luzea: 600 € eta ARGIAren urtebeteko harpidetza.
 - ▶ Erreportaje laburra: 400 € eta ARGIAren urtebeteko harpidetza.
 - ▶ Interneteko erreportajea: 400 € eta ARGIAren urtebeteko harpidetza.
 - ▶ 2 akzesit: 200 € eta ARGIAren urtebeteko harpidetza.

11. Sariketaren emaitzen berri abenduaren 4ko alean emango da.
12. Sariketa honetan esku hartzen duten guztiek oinarri hauek onartuko dituzte, Komunikazio Biziagoak eskubidea duelarik oinarri hauek aldatzeko, horretarako arrazoirik edo komenigarritasunik ikusiz gero.

asteko gaia

• Itunari ezbaia Chiracen kezka.

MIKEL ASURMENDI / DANIEL UDALAITZ

4

pertsonaia

• Amaia Urberuaga: "Odolez %100 euskalduna naiz, baina australiarra naiz".

MIEL A. ELUSTONDO

13

gaiak

• Mendiko korrikalarien atzetik.

AINHOA LENDINEZ

19

• 2000 ARGIA: Irail beltzak... eta Eguberri nahasiak.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

21

iritziaren leihoa

• Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA

27

• Irteera, atzean. TERE IRASTORTZA

28

• Hiru hankako aulkia. PATXI AZPARREN

29

• Luparekin: Walter Benjamin eta arte iragarpenak.

ISMAEL MANTEROLA

30

• Txandan: Ispilue. AINGERU EPALTZA

31

• Hiruko txikian: Vigon.

JOXE MARI OSTOLAZA

31

• Leitzarango ahoberoak. IÑAKI BARCENA

32

erdiko kaiera

• Kultura negozio. MIKEL GARCIA

33

• Ezpalak: KATIXA GARATE

38

• Argitalpenak: Yolanda Arrietari galdezka.

PILAR IPARRAGIRRE

40

• Denbora-pasak

42

• Ihesi: Abadiñon, Mendiolako galtzadan, jauntxo bideen inbidian.

MARIJO DEOGRACIAS

44

• Makina bat kontu. JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA

48

termometroa

• Babcock Wilcoxon krisia: Ustelkeria politiko eta sindikal luze baten historia.

DANIEL UDALAITZ

50

• Adolfo Arejita: "Euskara irakatsi ahala, ikasi du asko gure belaunaldiak".

AINHOA LENDINEZ

52

• "Antxoaren gerra" berriz hasteko arriskua.

DANIEL UDALAITZ

52

• Bero beroan

54

• Net Hurbil: Emaiguzu, Jauna, hondamendi bat ondo inbertitzeko.

PELLO ZUBIRIA

56

azkena

• Karrikarteko mitologia. KOLDO IZAGIRRE

58

Europa ezbaian

Europa etengabe aldatzen ari den lurraldea dugu. Europako Konstituzio Ituna dugu horren adierazle. Maastricht eta Nizako Itunen ostean Konstituzioa gauzatzea da Europa eraiki nahi dutenen xedea. Indar

politiko eta herritar guztiek ez dute Europa eraiki nahi. Eraiki nahi dutenek, ordea, ez dute Europa bera nahi. Paradoxikoa da edozein Europa politikori ezetza eta Europako Konstituzio Itun honi ezetza ematen diotenak batu izana. Europa ezbaian dago, alta, ezetza edo baietza nagusitzeak ez du Europaren izaera erabat zehaztuko. Oraingoan, Frantziako Estatuko herritarrei erabakitzeke txanda iritsi zaie. **4**

Amaia Urberuaga

«%100 euskalduna naiz, baina australiarra naiz»

Orain 50 urte jaio zen Australian. Azukre-kaina ebakitzen jardun zuen familia euskaldunaren oinorde da Amaia Urberuaga. 1972an etorri zen Euskal Herrira hemengo sendia ezagutzera eta bertan geratu zen. Australia-rrantzako bilgune den garbitegi bat izan du Donostian azken sei urteetan. Australiara itzuli da laster. **13**

NET HURBIL

Hondamendiak ondasun

Kapitalismoak esplotatzeko lur berririk aurkitzen ez duenez, hondamendi naturalen aurkitu du inbertsio handiak egiteko aukera. Esaterako, gerrak pizten dituen Bushen gobernu berak sortu du Birreraikitze eta Estabilizazio lanen Koordinazio bulegoa: oraindik gerran ez dauden 25 herrialdeetan, gerra-ondoren martxan jartzeko planak diseina ditzan. **56**

Luparekin

Ismael Manterola

30

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Isabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Elizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Añorin Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Llorente. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza.

Itunari ezbaia Chirac-en kezka

Maiatz honetako 29an, igandez, bozkatuko da Frantziako Estatuan Europako Konstituzio Ituna. Euskal Herrian bigarren aldikoz bozkaturia izanen da, aldion, Iparraldean. Estatu horretako herritarren ezetzak Europaren eraikuntzaren azkartzea edo moteltzea eragin ditzake. Erreportajea erreferendumaren kanpaina hasieran idatzita dago. Emaizten zalantza da datu esanguratsuetako bat. Guk berauek iragartzeko ahalmen eta asmorik gabe, Ipar Euskal Herriko zortzi herritarren aburuak jaso ditugu, baita Bolkestein direktiba edota artezaraia zer den azaldu ere. Izan ere, artezaraia honetan oinarritzen baita ezezko bozaren aldekoen argudio nagusia.

MIKEL ASURMENDI

EUROPAKO KONSTITUZIO ITUNAZ ari garenean, Konstituzioaz baino idazten ari den itun batez ari garela zehaztu beharra dago. Izan ere, dagoeneko bi itun idatzita daude. Lehena, Maastrichteko Ituna da (1992) eta Nizakoa (2001) bigarrena. Konstituzio Ituna lehen aldiz Espainiako Estatuan bozkatu eta onartu zen. Orain, bigarrenaz, Frantzian bozkatuko da, eta berau indarrean dagoen Nizako Ituna berritzeko xedez egina da. Nizako Ituna berrituko bada estatu guztiek baiezkoa eman behar diote Konstituzioaren Itun berriari. Eta Frantziako herritarrek ezetza emango baliote? Bada, printzipioz, ezer ez. Alegia, Nizako Itunaren akordioek indarrean jarraituko dute 2009. urtera arte, areago, bere xedapen batzuek 2014ra arte.

Estatuen barne politika

Printzipioz erran dugu, izan ere, praktikan Frantziako herritarren ezetza edo baietza nagusitzak, hasteko, modu ezberdin batez eragingo du gainerako estatuko politikan. Itunak ezetza jasoko balu, beste estatu batzuek ez omen lukete

berau birnegoziatu nahiko. Ituna zeharo neoliberalizat joa da Frantzian. Espainian ez bezala, PS (Alderdi Sozialista) zatituta dago. Alderdi honetako sektore handi batek Ituna errefusatzeko du. Baietza nagusituko balitz ere, baietzaren aldeko PSko sektoreak –François Hollande idazkari nagusia buru duela– beste itun sozialago bat landu nahi omen luke. Itunak, beraz, ondo bidez, negoziazio eta berriztapenak jaso beharko ditu eforkizunean. Ezetzak, edozein gisaz, berebiziko aldaketa ekar lezake Frantziako politikan. Erreferendum hau plebizitua bilakatu da beste behin ere. Jacques Chirac kolokan jar lezake presidente karguan. Gobernuan dagoen UMP alderdiko lehendakari Nicolas Sarkozyk baietza eskatu du sutuki, baina ezetza nagusituko balitz, bidea zabalduko litzaioke 2007ko presidentziarako hauteskundeetan. Sarkozyk ez du ezkututzen Eliseo duela helburu. Erreferendumean Europako Ituna baino Frantziako politikaren egonkortasuna eta etorkizuna daude jokoan. Ezetzak Chirac-en politika zigortuko luke eta Eliseorako bidea samurrago litzateke halaber, PSko hautagai

PROBLÈME EST DE SAVOIR SI C'EST
UNE PETITE MARÉE...

OU UN
TSUNAMI!!

– Jacques Chirac:

“Kontua da jakitea
marea tipia ote
den...”

– François Hollande:

“Edo tsunami bat!”

Laurent Fabiusentzat. Beraz, baietza edo ezetza nagusitzeak ez du soilik Europako eredua erabakitzen, estatuko politikan ere berealdiko eragina izanen du.

Funtsean, Europako Konstituzioaren Ituna demokrata-kristauen eta sozialdemokraten gus-tuko ituna da. Europaren beraren aniztasunak oso konplexua bihurtzen du bere eraikuntza ordea. Ezkerrak ezin dio baietza eman langileen interes sozialen aurkakoa delako. Frantziako jakobinoek eta eskuin muturrak berriz, ezetza emanen dio, Ituna Frantziako Errepublikaren izaeraren aurka doalako. Arrazoi eta ideologia hain kontrajarriek bat egiteak Europaren eraikuntzaren konplexutasuna islatzen du. Herritarrek kezak eta zalantzak dituzte. Kezen eta zalantzen aitzinean, hauteskunde kanpaina erabakiorra izaten da.

Hedabideak eta gizarte eragileak lehian

Orain hilabete bat inkestek ezezko boza jo zuten irabazle. Lau eta sei puntuko aldeaz nagusi zen ezezkoa orduan. Eliseo eta Matignongo maizterrek tsunami moduko bat antze-man zuten politikaren zeru-mugan. Erreferen-

dumaren kanpaina hil honetako 16an abiatu zen ofizialki. Alabaina, inkestek diotenez, kanpaina hasi orduko, ezetza eta baietza parekatu dira. Zerbaki dantza eta balantza hasia da, emaitza bi punturen aldean dabil gora eta behera. Artean, Gobernuak 400 milioi euro xahutu du baietzaren aldeko kanpainan. Gobernuaren esku-sartzea hedabideetan –eta

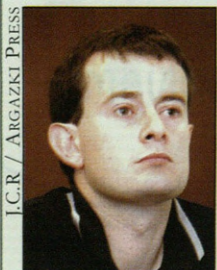
bereziki telebistan– lotsagarritzat jo dute informazioaren deontologoei. Telebista publikoetako kazetariak ere beren askatasuna urratu sentitu bide dute boterearen esku-sartzea dela-medio.

Ezetzaren aldeko eragileak ez daude edonola ere amore emateko prest. Copernic plataformak ezkerreko indarrak bildu ditu eta 400 talde eragile ari dira buru-belarri. Iparraldean, berriz, Ezezkoaren Aldeko Ekimena nabarmendu da.

Edonola ere eguna, orain arte jai eguna izandakoa, lan eta elkartasun eguna izendatu zuen Frantziako Gobernuak. Ez dirudi horregatik, irudi lagunkoiagoa erdietsi duenik. Aitzitik, ezetzaren aldekoek eguna hedabide botere-tsuen informazio partzialari aitzitik egiteko baliatu zuten aburua zabaldu da. Europa: buru bezainbat aburu. ■

**Ezkerrak ezin dio baietza eman
langileen interes sozialen aurkakoa
delako. Frantziako jakobinoek eta
eskuin muturrak berriz, ezetza
ematen dio, Ituna Frantziako
Errepublikaren izaeraren
aurka dagoelako**

Konstituzio honi ez

J.C.R. / ARGAZKI PRESS

Hnr Gorostiaga
Kazetaria

Frantses batek onartuko ote luke, bere herria aintzat hartzen ez duen konstituzioaren alde bozkatea? Eta espainol batek, onartuko al luke bere hizkuntza aintzat hartzen ez duen konstituzioaren alde bozkatea? Galdera berak, Europar Batasuneko herritar guztiei pausa geniezazkieke, eta gehiengo handi batek EZ borobil batekin erantzungo lieke galderei. Eus-kaldunok ere gisa berean.

Ameriketako Estatu Batuen ereduari oinarrituriko Europak ez nau asetzen. Pertsonen askatasunak ahulduz segurtasuna indartzea ez dut begiko. Eta zer ote da segurtasuna? Baratzea duenak hesiz inguratzea, edo bakoitzak bere baratzea ukaiteko aukera izatea? Armadaz eta armez gerla prestatzen duen Europako bakearen ikuspegia, ez da nirea. Garapen bidean dauden herriak etsaitzat hartzea ez dut gogoko.

Itun berriak hainbat atzerakada ekarriko ditu sozial mailan. Eta egoera ez dago gibelera egiteko moduan. Jadanik Frantziako Konstituzioa aldaezin gisa ageri bazaigu, zer erranik ez halako Konstituzio bat. Alda dezagun BAI bozkatu aitzin, gero berantegi izanen baita. ■

Alda dezagun BAI

bozkatu aitzin, gero

berantegi izanen baita

Naiaren ondoan

DANI BLANCO

Ramuntxo
Etxebarri
Irakasle eta
idazlea

Berriro saiatu naiz Konstituzioko testuaren irakurtzen! Aldi honetan, lurrean jartzen naiz Naiaren ondoan: nire bi urteko alaba marrazkiak egiten ari da. Txosten luzearen orrialdeak itzulikatzen ditut, Itunaren erranaldi idorrek ezin barneratuz. Ez dakit xuxen zer pentsa! Nik Europari baietz erran nahi nioke! Pentsakor, begiak hesten ditut.

Alde batetik, sinetsi nahi nuke azken mende erdi honetan, eraiki diguten Europako Batasuna xantza historiko bat dela! Mugimendu zabal horren logikak aurrera joan behar du. Nire iduriko, Europa ez da bakarrik ekonomikoki –euroa– ala judizialki –euro-agindu famatua– eraikiko: hezkuntzan, babes sozialean... gure herrien

arteko elkarlana sendotu behar da!

Ondorioz, Le Pen eta frantses abertzale "ezkorrak" pikutara igortzeko, aski dut BAI bozkatea! Ai ama! Hain erraza balitz! Baina, amesten dudana herritarren Europa, Konstituzio horretan guti da aipatzen: liberalismo basatia segurtatuko duten puntuak nagusitzen omen dira! Beraz, zer?

Gainera, Frantzia izan den eztabaida mugatua izan da. Hastapenetik argi izan baita Chiracek bere barne politikako helburuekin nahi zuela erreferendum hori baliatu eta...

– Aita! Begira arraina.

Naiak marrazki eder bat eskaintzen dit: bere arrainak mila kolorez nire Konstituzioko orrialdearen hitz beltzak loreztatu ditu!

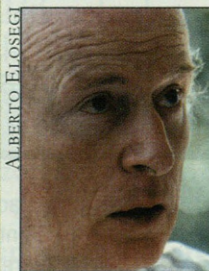
Europa koloretsu bati baietz errateko, Itunari ezetz bozkatu beharko? ■

Naiak marrazki

eder bat

eskaintzen dit

Bai, alegera gabe

ALBERTO FLORES

Jean Louis
davant
Euskaltzaina eta
idazlea

"Bozkatzera niaz, alegera gabe". Nire baietza hotz eta motz joanen da. Testua ikertu ahal nuen heinean, astoa bezain luzea baita. Iduri zait aitzinamendu txiki batzuk proposatzen dizkigula: botere gehiago Parlamentuari, lehendakaritza luzeagoa, kanpo arazoetako ministroa, arartekoa...

Liberalismoari dagokiola, jadanik hor dugu, baina jokoza batzuk zelaian sartzen dizkio tes-tuak, joko basatiaren pixka bat zuzentzeko.

Europako herritar –citoyens– egiten gaitu, horretan Estatuaren monopolio jakobinoa gaindituz. Estatuaren boterea hein batean murrizten du, ahalmen batzuk Europari utziz. Hizkuntza guztien eskubidea bermatzen du teoriar, baina denak ofizial egin gabe.

Europako erakundeetara jotzeko ahala ematen digu...

Gauza guti? Gaurko ezdeusa baino zerbait gehiago agian.

Ezeta eman ez, oraingo ezerezean egotea hauta nezakeela iduri zait. Baina jakina, Europak ez digu arazorik konponduko. Kirol zelai berri bat eskaintzen digu, Estatuak baino zabalagoa, jokoza in-ageriekin, erregela argiekin. Haatik, epaileak ezin du golik sartu: guri dagokigu lan hori. ■

Nire baietza

hotz eta motz

joanen da

BAleri esker Europako herritarrak

R.B. / ARGAZKI PRESS

Jean Haritschelhar
Euskaltzaina

"Euskalduna naiz sortzez, frantsesa legez, europarra ametsez". Nahiz eta kide naizen Estatu honetako ezaugarria –Frantziako Iraultzan sortua– estatu-nazioa izan, eredu errefusatzeko eskubidea eta askatasuna ditut.

"Bat eta zatiezina" da Errepublikaren ezaugarria. Ideal hau gure auzoko guztiek ezagutzen dute, hasi Espainiako autonomia erkidegoek, Italiako eskualdeek, Suitzako kantonamenduek, Alemaniako landerrek nahiz Belgikako walo eta flandestarrek, Britainia Handiko ingeles, eskoziar eta galestarrek barne. Gu baino okerrago al daude? Ez daude gu bezain batuak? Estatua haientzat "Bat eta zatiezina" izan ordez "anitza" da, besterik ez.

Horrela da Konstituzioa eratzen ari den Europako Batasunaren definizioa. Itunaren I-8. artikuluan, Beethoven-en bederatzigarren sinfoniaren "Zorionari oda" ereserkiaren "Aniztasunean batuak" entseinak daude.

II. Atalaren I-10. artikuluan Konstituzio honen aitzinamenduak daude, Batasunaren herritartasuna eta eskubide oinarrikoak. Honela dio: "Estatu kideko nazionalitatea duen pertsona orok Batasunaren herritartasuna dauka. Batasunaren herritartasuna nazioaren herritartasunari atxikia dago eta ez du berau ordezkatzeko".

Hurrengo paragrafoetan herritar europarren eskubideak daude: Estatu kideko lurraldeetan libreki zirkulatzeko, bizitzeko, bozkatzeko eta aukeratzeko eskubideak, Europaren baliabideak eskura dituelarik.

II. zatian, Batasunaren oinarriko eskubideen Kartaren hitzaurreak arreta berezia eskatzen du: "Berebiziko ondare espiritual eta moralak dituen zergo, Batasuna gizabidezko balore unibertsalean eta zatiezinean oinarritzen da, askatasun, berdintasun eta elkartasunean, baita demokraziaren eta zuzenbidearen printzipioetan ere. Pertsona bere ihardueraren arabera hartzen du, Batasunaren herritartasuna emanez; askatasun, segurtasun eta justiziaren eremuan betiere".

Halaber, bi aldiz, europar herritartasunaren erakundetzea baieztatzen du, eta berau, ezinbestean testu konstituzionalak berretsia izanen da.

Soseguz baieztatzen dudan euskal nazionalitateak, nirea ere den herritartasun frantziarrak eta nihaurek eransten diodan europar herritartasunak BAI ukanen dute maiatzaren 29an.

Azken hamarkadetan ferekatu izan dudan "Europarra ametsez", errealitatea bilakatuko da BALaren garaipenari esker, biziri desiratzeko dudan baietza. ■

«
'Europarra ametsez',
errealitatea bilakatuko
da BALaren
garaipenari esker
»

Nahas eta uherregia zait

ALBERTO ELOSEGI

Iñaxo Borda
Idazlea

Orain denak, Herria astekariako kronikalariak barne, Europar Konstituzioaren aldeko BALaren haiatzen hasiak direlarik eta Herri Urratsen ukan eztabaida ozenen ondotik, neke da EZaren sostengatzen jarraitzea, erratea bera EZ bozkatuko dudala maiatzaren 29an. Euskal Herriko jenderik plazentzenak Europako Ituna goresten dute eta politikaz gogorrenek gaitzesten.

Nihaur europar zale amorratua naiz, europar hizkuntza eder franko dakizkit eta gustatzen zait trenez hiri nagusi batetik bestera bidaiatzea, adiskideak bisitatzeko aitzakiaz. Europa,

jendeen artean, salbuespenak salbu, ehuna bezala da. Gaur, xeheek egunero josi eta josten dute elkartasun oihala, politikariek eta finantza-buruek nahi dute Konstituzio baten bidez bereganatu eta behin betiko kontrolpean jarri.

Ez bozkatuko dut, adibidez, ez baitut eskualde hizkuntzen geroa zinez bermatuko lukeen ezer aurkitu, xehetasunak falta dituelako, demagun, bizitza deretxoa eta laiotasunari buruz; funtsezko eskubideen karta –egiazki Konstituzioan behar duena– nahas eta uherregia zait, ekonomia alorrari dagokion hirugarren atala aldiz argia eta zehatza delarik –Konstituzioan agertzekoa ez dena!–. Ez bozkatuko dut, munduaren aurka, aberats eta hanpuroski eraikitako Europa-rik ez dudalako nahi. ■

ITSAS MENDI

Karabanak eta autokarabanak

- Furgoneten eraldaketa
- Autokarabanen alokairua

E-posta: itsasmendi@itsasmendi.com
www.itsasmendi.com

Errep. Nazionala 1 - 20140 Andoain (GIPUZKOA)
Tel. 943 59 32 90 - Faxa: 943 59 41 73

Mais non mais non, taata tatata ...

Allande Bontin
Kazetaria

70eko hamarkadan titulu oso irrigarria eta bitxia zuen kantu hau idatzi zuen Frantzian oso famatua den Henri Salvadorrek. Nahiz denbora iragan den, Europako Konstituziorako idatzi berri duela dirudi. Zeren inkesta gehien arabera, maiatzaren 29an, ezezkoak irabaz dezake.

Espainian —eta Hegoaldean— ez bezala, Frantzian —eta Iparraldean— anitza da ezezkoa. Alde batetik, soberanista. Eskuindarra eta ezkertiarra. Azken hone-tan, errepublikar jakobinoekin batera, alderdi komunista dugu, Parti Communiste Français, "F"rekin bai! Hain internazionalista izanik! Betidanik Europa zale epela. Bertze muturrean, ultra eskuindarra den Front National eta de Villiers birkondearen Mouvement pour la France daukagu. Urriki dute Frantzia munduko lehen indarra zelarik eta frantsesa, mintzaira erabiliene. Mugak nahi litzukete berriz ezarri atzerritar oro kanpoan mantentzeko eta euroa ezabatu. Urdin-xuri-gorritz ikusten dute geroa. Soberania konpartitua ezin dute ikusi. Azken gaullista eta ehiztariekin "lehen hobe zen"etakoak dira.

Bertze ezetza soziala da. EA, ERC, Batasuna, Aralar eta EBren antzekoa. Lutte Ouvrière eta LCRekin batera, Alderdi Komunista eta Alderdi Sozialistaren militanteen %40 ditugu.

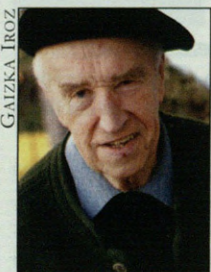
PSarentzat drama bat erreferendumaren biharamuneko zauri sendagaitzak izanik. Deslokalizazioak, globalizazio liberala, pribatizazioak begitatzten dituzte. Ezetz horrek dio NON berriari indar gehien ematen. Sustraitzen da azkarki, jende gehienaren egoera soziala dela eta.

Eta hor, baietzaren aldekoek kario ordain dezakete, orain arte, eskuin zein ezkerreko agintari gehiegik egin duten Europaren erabilpen negargarria: ongi zetorkien guztia, beraiei esker soilik zen. Gaitz guztiak, Europarenak ziren... Beraien ezintasun eta ausardi eza estaltzeko, Bruse-lari errua botatzen zioten. Pribatizazio bat irentsarazteko, zenbat aldiz ez dugun entzun Europak eskatuta zela, Parisen nahia baizik ez zelarik...

Komodoa zen baina orain *boomeranga* bezala itzultzen ahal zaie. ■

Baietzaren aldekoek
kario ordain dezakete,
orain arte, eskuin zein
ezkerreko agintari
gehiagik egin duten
Europaren erabilpen
negargarria

Europari BAI, batere dudarik gabe

Emile Larre
Apaiza eta
idazlea

1914ko gerlan —ez nintzen sortua— galdu nuen aitaren anaia, Joanes, alemanek hilik. 39koan otto Jean Leonen aldi zen, hau amaren anaia gazteena.

Geroztik hemen bizi naiz, auzo ditudala, hor baztandarrak lizegitik, han aezkoarrak lizegitatik. Hemengoak ez ditut ahanzten. Amikuze ta Xiberotik harat, gaskoi, landestar eta biarnesak aski gu iduriak horiek ere.

Eskolan zerbait ikasi genuen ere Bigarren Gerla Handi batek ederki lagundurik horretan. Baita alemanak, ingelesak, errusiarak, italiarrak, espainolak hurbilago, haien artean batzuk "onak" zirela eta besteak "gaixtoak" hauen hiltzea haizu!

Aldatzen baitira denborak, jakin genuen segurki, hiru gizon elgarretaratu zirela, duela mende erdia pasa: R. Schuman frantsesa, K. Adenauer alemana, A. Gasperi italiarra, fedez eta bihotzez ziotela: egin dezagun bakea, urra mugak, Europa sortzeko, bakearen eta batasunaren herria.

Horrek ekarri digu diru bera, lege beren mentura, anaitasuna, herritasuna agian eta gerlarik ez! Engaiamenduak har-tuz emeki-emeki, Europa Etxearentzat.

Herria kazetan, ez dugu ahanztia Etienne Salaberri apez irakas-lea, Baigurako heletar semea, Europa Batuaren predikari suhar izana.

Joanak ditugu orain horrelako gizonak, baina ez denak.

Heien obrek irauten dute, bizi bizirik, eta gudan dago haien hatsa.

Horra orain etorria, guretzat, mintzatzeko ordua, erreferendum horrekin, guztien eta bakoitzaren obra izanen baitugu Europa Etxe Berria.

Segurki hala ere, deus ez direla 50 edo 90 urte, lehengo etsaigoetarik anaitasunezkoa gogora iragateko. Segurki ere militzakerian ariko garela beti, "nik hau nahiko" edo "nik berriz hura"!

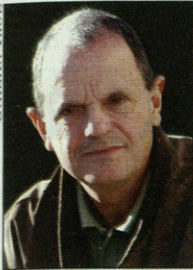
Baina zer dira kurrinka horiek sortzera goazen obra zoragarriaren aitzinean? Eta gure alorrik oraino zenbait ahago tzar, zalke edo kardu baditu ere, ez al gara hor aitzina segitzeko, garbi eta apaintzale lanean!

Utz beraz bazterrera eskuinen eskuinkeriak eta ezkerren ezkerkeriak. Geroa du Europak segurtatzeko, zure eta ene BALarekin, irakurlea! ■

Horra orain etorria,
guretzat, mintzatzeko
ordua, erreferendum
horrekin, guztien eta
bakoitzaren obra izanen
baitugu Europa
Etxe Berria

Europako Konstituzioaren Ituna ezbaian

GAIZKA IROZ

Agustín Errotabehera
Kazetaria

Erreferendumen kanpaina abiatu da, eta eztabaida, zatiketa handiak eraginez, bizitasun eta samintasun handiarekin sartua da alderdi, sindikatu, lan-tegi hala nola familien barne muinetaraino.

Langabezia %10az goitiko, alor publikoan bezalako funtsezko eta beharrezko erreformak egin gabeak, milaka milioi eurotako zorrak, frantziar ekonomia dugu Europan gaixoenetarikoa. Politikoez gehiegitan Europaren bizkar ezarri dituzte Estatuko ekonomiaren gaitzak, beren kalapitak konpondu nahi izan ez dituztenak, eragile sozialen

kexuaren beldurrez. Egoera ekonomiko kaskarrak, Gobernu eta presidentearen politikaren arbuizatzak moldatuko du erreferendumen emaitza ongieza Europari ordainaraziz.

Beste zailtasunik ere badu kanpainak. Ba ote da gai ilun eta idorragorik Konstituzioaz eztabaidatzea baino? Artikulu gehiegi, hizkuntza ilunean idatziak, ulergaitzak. Iluntasunak eztabaida hazi eta nahasten. Artikulu zenbaiten irakurketan oinarrituz salatuko dute batzuk liberalismo gordin eta krudeleanean estekatzen gaituela hitzarmenak; beraz ezinbestekoa da ezezkoa. Liberalismo gordinari mugak eta erregelak ezartzeko europar eremuaren sortzea beharrezkoa dela baieztatzeko bidez erantzunen diote besteek.

Luzeegia litzateke Konstituzioaren inguruko gai polemikoe-tan sartzea. Hala ere, bizpahiru puntu nahi nituzke hemen aipatu. Lehen-lehenik horrelako eztabaida baten beharra. Europa izanen baita gurearen ondotik gure haurren erroka nagusia, mundializazioa eta Ameriketako Estatu Batuen poderioari buru egiteko, mundu honi zuzentasun eta bake gehiago ekarri.

Europari bizi berri eta etorkizun gehiagoren emateko BAI ala EZ bozkatu behar ote genuke? Nik diot baietz. Zeren nahiz eta neurtuak eta mugatuak izan, urrats baliagarriak eginarazten baitizkio Europako Batasunari. Politikoki, estatuei kendu protagonismoa Europako Parlamentuari emanez, europar herritarrei joka molde berriak emanez, demokraziari bide berriak irekiz.

Gutiegi dela? Ez dela aski? Nahi dut. Aitzinaldera egin

urratsa ez ote da batere baino hobea? Ezetzaren aldekoek diotenaz beste Konstituzio bat behar liteke —orain arte ez dute sekula azaldu zer eduki lukeen—, argiagoa, laburragoa, demokratikoa-goa, sozialagoa... Zergatik ez? Baina nork idatzia? Frantziako ezker adar argituak, europar kontzientziak esnatu eta? Nork negoziatua? Jaques Chirac presidenteak? Norekin? Europako 17 estatu buru eskuindarrekin? Amets soila nire ustez. Frantziar hitz zuhur batek horrela dio: "Hobeagoa, onaren etsaia izaten da". Kasu honetan ere horrelako zerbait gerta litekeela ni beldur, hobeagoaren ametsarekin petzero gelditzea.

Liberalismoa eta merkaturia dute ezezkoaren aldekoek etsaia. Ez digute aldiz erraiten zer ezar lezaketen honen orde. Merkaturik eza? Kolektibismoa?

Frantziako ezkerren sekulako zatiketa eragiten ari da eztabaida. Ezetzaren aldeko adar gogor bat alde batetik, ezker, mutur komunistak eta sozialisten zati bat bilduz. "Sozial liberalismoa" dute etsai. Iraultza sozialaren ametsa gogoan. Italia ala Alemanian bezala, gobernatzeko ezker errealista baten aldeko beren *aggiornamentoa* ez dute egin. Azken finean erreformismoa ahalkezkotzat daukate, beste mundu baten esperoan. Ez ote diren alor publikoan oinarritu "sozial kontserbadoreak" bihurtuak, galdera egiten dute aditu zenbaitek.

BALA ala EZa parekatuak daude oraingoz inkesketan. Nork irabaziko duen ez da errana. Kanpainak ondorioak izanen dituela Frantziako eta Europako bizi politikoan, bereziki ezker aldean, ez dut dudatzen. Zatiketa bat eragin dezan ez da baztertzekoa, bereziki ezezkoa nagusitzen bada. Ni beldur ezezkoa nagusituz, Bush jauna eta guregandik hurbilagoa den Sarkozy, 2007an izanen ditugula zinezko irabazleak. Eta Europa galtzaile. ■

Ni beldur ezezkoa

nagusituz, Bush

jauna eta guregandik

hurbilagoa den

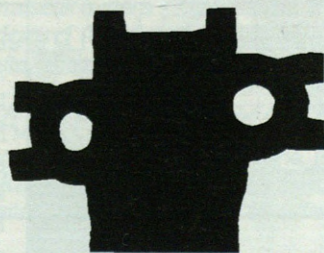
Sarkozy, 2007an

izanen ditugula

zinezko irabazleak.

Eta Europa galtzaile

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

Bolkestein artezaraua Lorpen sozialak arriskuan

Frantziako Estatuan Europako Konstituzioaren Itunari ezezkoa ematen dioten partiduen argudio indartsuenetakoa Bolkestein artezaraua da. 2004an aurkeztu zen Bolkestein artezaraua eta honi esker estatu bateko enpresak beste estatu bateko langileak kontratatu ahal izango ditu langilearen jatorrizko estatuaren legedia aplikatuz.

DANIEL UDALAITZ

EZER BALDIN BADA LASTER Frantziako Estatuan erreferendum gai izango den Europako Konstituzioaren aurkako kanpaina bultzatzen duena, dudarik gabe hori Bolkestein artezaraua da. Europako konstituzioari ezezkoa ematen dioten partiduen argudio indartsuenetakoa izan da azken hilabeteetan. Gainera, erreferendumaren kanpainako epeak bete ahala gero eta deigarriagoa egiten ari da. Gaur egungo diseinuaren arabera, Bolkestein artezarau antisozialak dumping soziala ahalbidetu eta eratzen du, beste

"Orain arte babestutzat jotzen ziren lanbide batzuk mundialera igaroko dira, onerako edo txarrerako", dio David Cohen katedradun frantsesak Bolkestein artezarauak lanbide liberean gainean izango duen eraginaz.

deslokalizazio saldo bat eragiteaz gain. Artezaraua urte hau bukatu aurretik onesteko asmoa du Europako Batasunak (EB) eta horrela indarrean egongo da 2008ko abenduaren 31 baino lehen. Egun horretan, hain zuzen, hamar herrialde berri Europako Batasunaren estatu-kide izatera pasatuko dira. Ez da kasualitatea gero. Europako multinazionalak hainbeste desiraturako aukera da, zerbitzuen merkatu europarraren osotasunean bilatzen duten izendatzaile komun txikiena lortzeko.

Europako sindikatuek Bruselan duela zenbait hilabete egindako manifestaldiak, berehala-ko errefusaren adierazpenik argienak, edota Frantziako Estatuan eta Euskal Herriko Iparraldean Europako Konstituzioaren erreferendumerako iragarri duten eragin negatiboak EBeko buruak aztoratu dituzte. Horren ondorioz, artezarauren edukia aldatu eta negoziazioa geroratu du dela azaldu dute. Edonola ere, ez dute esan artezara bertan behera geldituko denik, izan ere, aldaketa batzuk egin eta aurrera ateratzeko asmoa baitu EBak.

Zer da Bolkestein artezara?

Izena bere egileak eman dio, Frits Bolkestein EBeko Barne Merkaturako komisario ohiak berak idatzi baitu artezara. Bolkestein artezara 2004ko urtarrilean aurkeztu zen eta zerbitzuen liberalizazioaren barruko proiektu bat da; EBko BPGren %70 barne hartzen du eta berari esker, estatu bateko enpresak beste estatu bateko langileak kontratatu ahal izango ditu langilearen jatorrizko estatuaren legedia aplikatuz. Printzipio horrek bidea ematen dio dumping sozial eta ekologikoari, eta berehalako deslokalizazio saldo bati. Prestazio publiko zein pribatu bitartez ordaindutako zerbitzu oro liberalizazioaren miran dago, Europako multinazionalen kontrolpean.

Hortaz, Bolkestein artezara EBeko lur-eremu osoko zerbitzuen kontratazioa ahalbidetzen du, zerbitzuoi jatorrizko estatuaren legedia aplikatuz. Argiago ikusteko, hona adibide bat: Euskal Herrian Letonia, Polonia edo Europako ekialdeko zerbitzu bat kontratatzen bada, Letonia, Polonia edo dagokion estatuko legeak lan eta gizarte kontuez xedatutakoari jarraitu beharko zaio. Horren ondorioz, Euskal Herriko enpresak kontratatutako zerbitzura diharduten langile letoniar, poloniar edo dena delakoek jasoko duten soldata eta lan-baldintzak Letonia, Polonia edo dagokion herrialdearen legediak aurreikusitakoa bete beharko du. Jakina denez, soldatok eta baldintzok euskal hiritarrak dituztenak baino askoz baxuagoak dira.

Eta gauzak horrela gertatuko dira artezara "jatorrizko herrialdearen printzipioa" barneratzen duelako. Zer esan nahi du

horrek? Horren arabera, zerbitzu-prestatzaileak bere jatorrizko herrialdeko legea jarraituko duela bermatuko du EBak, estatu-kideek inolako murrizketarik egin gabe. Bestela esanda, zerbitzuok multinazionalaren jatorrizko herrialdeko baldintzen arabera beteko dira; horretarako, aski da egoitza soziala herrialde jakin batean ezartzea. Beraz, lan-harremanak jatorrizko herrialdean kontratatuko dira eta ez zerbitzua beharrezkoa den estatuan. Ingurumenaren gaineko baldintzak enpresaren kokapeneko estatuaren legediak zehaztuko ditu. Ikusapena multinazionalaren jatorrizko herrialdearen eskumena izango da.

Azken batean, Europako multinazionalak diseinatutako deslokalizazio estrategia EBko politikarien erabakietan murgiltzen ari da, artezara hau seinale: lan-baldintzak murrizteko presioa egin, edozein lurraldetan trabarik gabe ezartzeko estatu-kideei nolabaitko konplizitatea eskatu eta kostu txikieneko politika ekonomikoak, aurrezki publikoak edo sozialak eta zerbitzu publikoak eskaini. Horrela, EB eta estatu-kideen arteko lan-harremanak deslokalizatu nahi dira, lan, gizarte eta ingurumen kostu txikienez baliatuz. Gainera, Bolkestein artezara EBaren

da, artezara hau seinale: lan-baldintzak murrizteko presioa egin, edozein lurraldetan trabarik gabe ezartzeko estatu-kideei nolabaitko konplizitatea eskatu eta kostu txikieneko politika ekonomikoak, aurrezki publikoak edo sozialak eta zerbitzu publikoak eskaini. Horrela, EB eta estatu-kideen arteko lan-harremanak deslokalizatu nahi dira, lan, gizarte eta ingurumen kostu txikienez baliatuz. Gainera, Bolkestein artezara EBaren

**Euskal Herrian kontratatutako
Polonia, Letonia edo Indiako
enpresa batek lan egin ahal izango
luke askoz kostu txikiagoekin, izan
ere, euskaldunari baino, langileak
legedi poloniar, letoniar edo
indiarrari atxikiko litzaizkiokeelako**

Uda 2005

KANPINA EUSKARAZ

Nafarroako Auritzberri herrian Uztailaren 11tik abuztuaren 6ra

Haurrentzako begiraleak • Bungalowak • Igerilekuak • Emanaldiak • Tenis zelaiak

IKASTARO TRINKOAK BILBON

Uztaila, abuztua eta iraila Goizez eta Arratsaldez

HELDUENTZAKO TAILERRAK

Internet • Masajea • Ludoteka • Dantza • Euskal musika • Serigrafia • Argazkigintza...

Uztaila, abuztua eta iraila - Astearte eta Ostegunetan

HELDUENTZAKO BARNETEGIAK

4. urratetik aurrera • Mintzamena, EGA, HE1, HE2... • Txangoak • Hitzaldiak

Arrigorri (Ondarroa) Bakaikun (Nafarroa) Bilbon (Gaua etxean)

Uztaila, abuztua eta iraila

GAZTEENTZAKO BARNETEGIAK

4. urratetik aurrera • Mintzamena, EGA, HE1, HE2... • Tailerrak • Txangoak

Bakaikun (Nafarroa) eta Bilbon (Gaua etxean)

Uztaila, abuztua eta iraila • 16 urtetik aurrera

www.zenbatgara.org

San Bizente kalea 2 - 4.a BILBO

Tel: 94 423 75 91

EB-k geroratu egin du, baina mantentzeko asmoz

Estatu Frantsesean Europako Konstituzioaren erreferendumean jazo ditzazketen ondorio negatiboek eta sindikatuek bortizki eraso egin dioten arren, EBeko arduradunek artezarauari aldaketa batzuk egingo dizkiotela iragarri dute, baita negoziazioa atzeratuko dutela ere. Hala ere, ez dute onartu artezaraia bertan behera uztea, Europako sindikatuek hori exijituagatik. Ziurrenik, Bruselan multinazionalen alde lanean diharduten lobby handien interesak kontuan hartuta, artezaraia apaindu nahiko dute, edukia gehiegi aldatu gabe onetsia izan dadin.

Europako Sindikatuen Konfederazioaren idazkari nagusiak, John Monks jaunak, artezaraia bertan behera uzteko eskatu zuen berri bat sortzeko, bere iritziz, "artezaraia enpresak deslokalizatuko baititu Europa erdialde eta ekialdera eta enpresa askoren berregituraketa eragingo duelako" Europako Batzorde eta Kontseiluak zerbitzuak liberalizatzeko beharrezko azpimarratu dute, dumping soziala onartzen ez duten arren. Hain zuzen ere, Jacques Chirac Frantziako Estatuko Presidenteak berak, artezaraia Europako Konstituzioaren erreferendumean izan dezakeen eragin kaltegarria kontuan hartuta, artezaraia egokitzeko beharrezko azaldu du jendaurrean. Azkenik, Europako Kontseiluak debatai amaiera eman zion artezaraia aldatzeko eskaera eginez, tramitazioak aurrera eginagatik. Era berean, "barneko merkatuaren zabalkundeak Europako eredu soziala mantentzeko beharrezko espezifikoa" azpimarratu du.

Jacques Chirac berak artezaraia Europako Konstituzioaren erreferendumean izan dezakeen eragin kaltegarria kontuan hartuta, artezaraia egokitzeko beharrezko azaldu du jendaurrean.

baitako deslokalizazioa ez ezik, enpresen deslokalizazioa ere eragingo luke, askok eta askok Europatik alde egiten baitute Asian kokatzeko.

Ondorio kaltegarriak

Artezaraia neoliberal eta basati hau onetsiko balitz, gizarte asegurantza, osasuna, hezkuntza eta eskubide laboral eta sindikalek jasan beharreko ondorioak guztiz kaltegarriak lirateke. Zerbitzuen prestazioa aldi baterako edo behin betikoa izan liteke; hori zerbitzu-hartzaileak erabakiko du eta ez du bere kudeaketan azalpenik eman beharko jarduera-herrialdean, egoitza soziala duen herrialdean baizik. Jarduera-herrialdeko irizpideak soilik enpresa lokalei aplikatuko zaizkie, ez egoitza beste herrialde batean daukaten enpresen. Kalitate-irizpideak murriztu eta bateratu egingo dira eta inork ezingo du jo Europako agintari exekutibo edo judizialengana prozesu hori saihesteko.

Horren ondorioz, enpresa multinazionalak ez dute lan-arautegirik izan beharko derrigo-

rez. Hau da, pertsona bat kontratatu eta kaleratu daitekeela jatorrizko herrialdeko baldintzak erabiliz enpresak egoitza soziala duen herrialdean. Jakina, Europako ekialdeko herrialdeen ingurumen, lan, gizarte eta fiskaltzaren gaineko legediak Euskal Herriko edo EBeko beste hainbat zonaldeko legediak baino askoz kaskarragoak dira. Dударik gabe, azken mendean zehar ahailegin handiz eraikitako sistema soziala suntsitzeko saiakera da, enpresen lehiakortasuna hobetzeko aitzakian.

Artezaraia honek izango lukeen deslokalizazio efektua orain dago unerik gorenean. Orain, iraganean ez bezala, gakoa ez datza soilik formazio urriko langilez hornitutako deslokalizazio industrialean; egungo deslokalizazioa lanbide liberal batzuei eta langile kualifikatuak enpleguetara dagozkien zerbitzuena da... David Cohen katedradun frantsesak honela definitzen zion artezaraia honen deslokalizazio efektua *Le Monde* egunkari frantsesari: "Egun batetik bestera hainbat gauza aldatuko dira: orain arte babestutzat jotzen ziren lanbide batzuk merkatu mundialera igaroko dira, onerako edo txarre-rako. Gaixoa ulertu eta belarria gaixoaren golko gainean jarriko dituzten medikuak beti izango dira beharrezkoak, baina hemendik aurrera ez dugu horien beharrik izango erradiografiak aztertzeko. Erradiologo indiar batek azterketa baliagarri eta merkeagoa eskain diezaguke, edo alderantziz... kasu zaila baldin bada, nazioarteko adituek handienaren iritzia eska liteke sarearen bidez... Familiako medikuak laguntza tekniko ezin hobea du bere produktibitatea areagotzeko: globalizazio etekin bilakatzen zaio. Bere ondoko erradiologoak, erregio industrialek bezala, borroka egin beharko du merkatuaren segmenturik garaienean zirikitu bat bilatzeko". ■

Amaia Urberuaga

Izena ez da izana Amaia Urberuagaren kasuan. Berak, bizkaierarik jatorrenean, ezetz dio, ez dela euskalduna, australiarra dela. Han jaio zen, Amorotoko baserrietatik Queensland aldera joandako euskaldunen erraietatik. Barandiaranen euskal gizakiaren ezaugarri denak betetzen ditu baina berak ezetz, ez dela euskalduna, australiarra dela. Eta Franco hil aurretik Euskal Herrira etorri bazen ere, antipodetara itzultzeko bidea egiten ari da. Amaia Urberuaga Badiola. Australiarra badoa...

MIEL A. ELUSTONDO
Argazkiak: Dani Blanco

«Odolez %100 euskalduna naiz, baina australiarra naiz»

Australian jaioa zara baina Euskal Herrira gazterik etorria...

Gure aita —eta aitaita, hau bizi zenean—, Euskal Herria gora eta Euskal Herria behera aritzen zen beti, eta Australian geratu orduko bere seme-alabek Euskal Herria ezagutzea nahi zuen. Eta ni, lehenengo biderrez, sei urterekin etorri nintzen Euskal Herrira. Aitaita bizi zen oraindino, eta nahi zuen lobarik zaharrenak, neuk, lehenengo komunioa Lekeition egitea. Berak ez zituen urteetan ikusi bere anai-arrebak, zeren Boisen egon ziren...

Eta sei urterekin zu Lekeitiora, aitaitak hala gura zuelako.

Bai, lehenengo komunioa egiten. Eta aitaita-amamen anai-arreba guztiak etorri ziren Boisetik eta neure lehenengo komunioko bazkaria Lekeition egin genuen, Hotel Beitian, oraindino gomutatzen naiz. Gero, hainbeste urte pasa eta, atzera etorri nintzenean, lehenengo komunioan zerbitzatu ninduen emakumea ikusi nuen Lekeition. Nire komunioko erretratua dauka oraindino zeren orduan ez zen ikusten horrelako komuniarik Lekeition. Inork pentsatuko zuen Roschild ginela, baina ez genuen eduki diru askorik. Hala ere, aitaitak nahi zuen bere lobak lehenengo komunioa Lekeition egitea.

Bidaia handia egingo zenuten Australiatik Lekeitiora...

Bi hilabete pasa, bi hilabete eta hiru aste edo. Sei hilabete

geratu ginen Lekeition, aita barik, zeren aita Australian geratu zen. Gure amak ez zuen nahi nik eskolako urtea galtzea, beti izan zen oso estua eskolarekin, eta aitak bidaltzen zion amari eskolako liburua. Egunero-egunero edukitzen genuen eskola etxean, Lekeition, goizean eta arratsaldean, baina Australiako liburuekin, ingelesezkoekin. Ama izan zen gure maistra hemen egon ginen denboran. Ostera joan ginen arte.

Hurrena etorri zინenean koskortuta etorri zinen, zeure gogoz, inork ekarri gabe.

Hamazazpi urte bete barik neuzkan eta beste neska batekin etorri nintzen. Hura euskaldunen loba zen, Aulestikoa, Jaio abizenekoa.

Nortasun agiria

Amaia Urberuagak 50 urte bete zituen iaz. Australian jaioa da, Ipar Queensland-en. Han azukrekaina ebakitzen jardun zuen familiaren oinorde da Amaia. Han jaio eta bertan hazi zen, euskaldun eta australiar. Aitaita-amamen herria ezagutzera etorri 1972an eta Euskal Herrian lekutu zen. Laketu. Hamaika herritan bizi izan da, hamaika lan egin. Orain, badoo. "Nekez uzten du sorterrria sustraiak han dituenak" idatzi zuen poetak. Amaia dugu lekuko.

Australian hazi zinen, beraz.

Bai, ni australiarra naiz. Gomutatzen naiz euskaldunak elkarrekin egoten zirela San Inazio egunean eta horrelakotan, hemengo kantuak kantatuz... eta euskaldunak zirela esaten zuten beti. Gure aitak 35 urte edo egin zituen han eta beti, euskalduna zela esaten zuen. Sekula ez zion utzi hori esateari. Orduan, nik, zera pentsatzen dut: hemen, Euskal Herrian, 30 urte baino gehiago daroat baina beti, aitaren

moduan, australiarra izaten segituko dut. Nik hori etxean ikusi dut. Aitak esaten zuen sekula ez dela beldurrik eduki behar nondik zatozen esateko. Hori ikasi dut. Ni australiarra naiz, ni hangoa naiz.

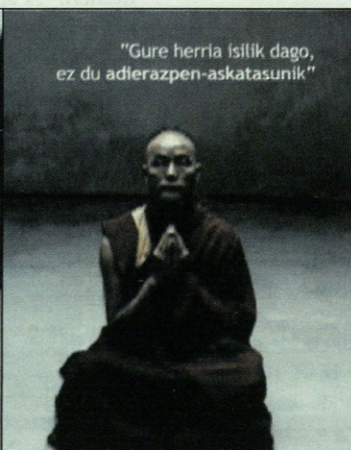
Hamazazpi urterekin ailegatu zinen. Billora ailegatu nintzen. Nik banuen entzutea,

**Azken sei urteetan
Wash&dry
garbitegia du Amaia
Urberuagak
Donostian.**

Franco eta gauza horiek, baina ez nintzen gogoratzin ezin zitekeenik euskararik egin. 1972an ailegatu nintzen, uztailaren 2an. Gomutatzen naiz Francok beste hiru urte egin zituen bizirik eta. Bilboko aireportura ailegatu eta denek egiten zuten erdaraz. Eta nik neure lagunari: "Baina Bilboko aireportuan gagoz! Hauek zer egiten dabe?". Nik euskaraz egingo zutela pen-

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru
Aldundia
Foro Basque
Diputación Foral
de Bizkaia
Basque Government

**gure
artean!
euskaraz**

Tolosan erdaraz

"Tolosan, azkenean erdaraz egiten nuen beti. Egun batean nahi nituen zapatila zuri batzuk erosi. Joan nintzen dendara eta esan nion bertako gizonari: 'Mesedez, emango dizkidazu berrogeiko zapatila zuri batzuk?'. Eta, bueltan eman ondoren, han ikusten nuen gizona begira zebilela kaxa guztiei; handik ez dakit zenbat minutura buelta eman zuen eta esan zidan marka hori ez zeukala. Erdaraz esan zuen: *'No tengo yo esa marca'*. *'Si no te he pedido ninguna marca'*, esan nion; *'Sòlo te he pedido unas playeras blancas del número 40'*. *'¡Haber dicho, mujer!'*, berak osteria ere! Horrelakoak, asko! Azkenean, erdaraz egiten nuen.

tsatzen nuen! Aitaren familia guztia eduki nuen itxaroten eta "isilik! Ezin leike euskararik egin", esan zidaten. Nik familiarekin beti euskaraz egiten nuen, hemengo erdararik ez nuen jakin; italianoa bai, zeren eskolan ikasi nuen Australian. Eta zelan italianoa eta erdara antzekoak diren, hemengoa ere aditzen nuen.

Eta hemen, Euskal Herrian, zer berri?

Gomutatzen naiz joan ginela Gernikara, Bolina jatetxera, zahar-zaharra zen, baina tradi-

zio handikoa. Sartu eta eskuineko aldean, tipulak, patatak eta abar zeuden. "Zer da hau?", pentsatu nuen. Australian ohituta! hango osasuna-eta! Sartu eta hemengo kea izugarria zen! Gero, ate zahar batzuk zituen Bolina hark, dena ilun zegoen. Bazkaltzen hasi eta "zer nahi duzu, Amaia?" galdetu zidaten. Aitaren familiak ez ninduen ezagutzen, ez zekien nolakoa nintzen. Ni sekula ez naiz izan argala, beti mar-dula, eta jaten ere ona. Nik "ez dakit bada, tia, zeozet, zeuk nahi duzuna!" esan nion. Eta, lehenengo, arrain-zopa atera zidaten! Ai! niri arraina gustatzen ez! Ni okela zalea nintzen! Hala moduan kendu nituen muskuiluak eta haiek eta, gero, txipiroiak, gauza beltz harekin! Nire lagunari esan nion: "Zer da hau?". Gure amamak ere egiten zituen txipiroiak Australian, baina han ez zen egoten gauza beltzik, han ezin zitekeen tinda aparte erosi. Eta nik hura dena platercan! Ezin nuen! Han noa komune-ra! Komunera joan eta... komunean, zulo bat han behean! Nik horrelako komuna sekula

ikusi gabea nuen! Bueltan joan eta galdetu egin nuen: "Non da hemen andreen komuna?", "Ez, hemen denentzat berdin da!" erantzun zidaten. Eta nik orduan, "eta zelan egiten da hemen?". Paperik ez zegoen, periodikoa! "Ene, nora etorri naiz ni!", pentsatu nuen. Joan nintzen atzera mahaira eta esan nion lagunari: "Nik ez dut pentsatzen hemen asko iraungo dudanik!". Dena horrelaxe. Lehenengotan dena egiten zen arraro!

Zer asmo ekarri zenuen orduan?

Aitaren herria eta aita-ama-mena zelakoa zen ikusten etorri nintzen: Lekeitio, Gernika, Kortezubi... ez nintzen etorri geratzeko asmoz. Ez nuen jakin zertarako nentorren.

Eta zerk bultzatu zintuen hemen geratzera?

Australian, hamabost urte eta uste duzu handia zarela. Ni hona etorri eta urte eta erdian

ibili nintzen Europan bueltak ematen. 18 urteak ere Italian, Torinon bete nituen. Urte eta erdi hemen pasa eta atzera joan nintzen Australiara, izeko batekin, aitaren arrebarekin. Hemen egon nintzencan oso ondo portatu zen beti nirekin eta esan nion: "Tia, dirua daukat eta etorri neugaz Australiara. Neuk pagatuko dizut bidaia!". Eta izekoa hartu eta Australiara. Eta hara ailegatu eta amari esan nion: "Banoa atzera Euskal Herrira!". Eta amak: "Zelan atzera?", eta nik: "Bai, erdara ikasi behar dut eta!". Dena zen aitzakia Europan bizitzeko, zeren, orduan, guretzat Europa gauza handia zen. Australian bidaiatuta ere, beti zaude Australian! Hemen, berriz, lau egun jai eta igoal zoaz Parisera! Eta gero Australiako lagunei kontatzan nien: "Parisen izan naiz!". Eta Amsterdamen eta... Horrexegatik geratu nintzen.

Zer kultura ezberdintasun dago zuk gaztetan han jasotakoaren eta hemen barrundatu zenuenaren artean?

Nik, etxean, bai aitarekin eta bai amarekin konfiantza handia izan dut beti. "Ama, hara noa!", eta nahiz eta amari ez beti gustatu, errespetatu egiten zuen nire joera. Hona etorri eta konturatu nintzen hemengo jendea gezurretan ibiltzen zela. Esaten zieten halako neskarekin zihoazela asteburua pasatzen, eta mutilarekin joaten ziren gero! Nik, mutilarekin joaten banintzen, Lekeition nengoe-la, esan egiten nuen: "Mutilarekin noa!", eta "Ena! Lotsagarri hori!" esango zidaten, baina nik egia beti. Besteak, gezurretan aritzen ziren, eta nik egiten nuena egiten zuten! Hemen dena gezurra zen. Hori ez nuen aditzen. 18 urterekin norberak egin behar ditu estropezuak! Harrigarria egin zitzaidan hemengo edukazio hori. "Gu katoliko gara!", esaten zidaten. "Baita neu ere, katoliko naiz!", erantzuten nien, baina ez nuen gezurrik esaten. Nik amari beti egia. "Ummm! Horregaz mutilagaz ez jat gustaten baina beno...!", igoal esango zuen.

Ñonostiarak

"Leku gaitzena bertako giroan sartzen, niretzat, Donostia. **Ñonostiarak direla esaten dute, eta egia da. Hemen pedigree eduki behar duzu, noren alaba zaren, zure gurasoak nor diren... Tolosan inork ez dit galdetu noren alaba naizen. Tolosan, ondo; Berastegin ere, ondo. Hemen, hasieran harritu egiten ziren: ni, txakurraekin, paseok ematen. 'Hau estranjeroa da!' zioten. Jakina! Berastegin txakur guztiak katean lotuta daude, baserrian!'**

Etxean euskaraz hitz egiten zenuten...

Aita etxean egoten bazen, beti euskaraz. Ama bakarrik zegoencan, ama, neba eta hirurok ingelesez! Aita zetorrencan bateren batek abisua eman "Aita dator, aita dator!", eta euskaraz hasten ginen gu, hura etorri orduko. Gure aitak esaten zuen: "Nire etxean, euskaraz egiten da. Eta hemen, mahaian, euskaraz". Nik ez dut horretan problemarik izan. Eta bitxia da, orain aita hona etorrita dago, Euskal Herrira, eta erdaraz egiten du. Orain ezin da gure aitarekin berbetan euskaraz egin. Orain erdaraz, bizi den andrearekin erdaraz egiten du eta! Eta ni beti konkortuta! Urteetan ibili da Australian seme-alabak euskaraz egiteko eta zer da eta etorri da hona eta bera erdaraz! Hori ez zaio gustatzen entzutea.

Hona etorri zinen eta batetik bestera eman duzu bizimodua: Bilbo, Tolosa, Berastegi, Donostia... leku askotan bizi izan zara...

Bizkaian, Lekeition, Bilbon, Sopelan eta atzera Bilbon bizi izan naiz. Gipuzkoan, Berastegin, Tolosan eta Donostian. Sei urte daroat hemen.

Ez da hori hemen jaiotakoen joera: bertan jaio eta hil, egiten dugu guk...

Nik ez. Ibili egin behar da. Nik esan nezake badakidala zelako jendea den bizkaitarra, eta zelakoa gipuzkoarra. Hiru-lau bat lekutan bizi izan naiz bai han eta bai hemen, eta ezberdintasun itzela dago Berastegitik edo Tolosatik Donostiara. Eta Lekeiti, Sopela, Bilbo... diferenteak dira denak.

Hainbeste lekutan bizi izan zara hemen eta, zertan egin duzu lan?

Lehenengo ailegatu nintzencan, ingeles eskolak ematen egin nuen behar, akademian. Baina umeekin ez naiz ondo konpontzen ni. Ez naiz ume zalea. Gero, umeak utzi eta Iberdrolan hasi nintzen eskolak ematen. Hori diferentea izan zen eta asko gustatu zitzaidan. Urteetan egon nintzen han eta hantxe dauzkat oraindino lagunak. Ondoren,

JOLASTOKI J A T E T X E A

Makalen etorbidea, 24 • NEGURI (Getxo) • P.K. 48990
Tel.: 94 491 20 31 | Faxa: 94 460 35 89
Posta elektronikoa: aboa@jolastoki.euskalnet.net
Web orria: www.jolastoki.com

Cementos Lemona-koei eskolak ematen egin nuen behar. Horrelako eskolak asko gustatzen zitzaizkidan zeren ikasleak pertsona helduak ziren eta eskolatik irten eta ardoak hartzen eta joaten ginen. Nik ederto ikasi nuen erdaraz, eura ingelesez ez dakit baina. Beste baten, egunkarian ikusi nuen iragarria: "Idazkaria behar da, ingelesa dakiena". Neure buruari esan nion: "Ingelesa badakit, erdara ez. Ea nire nagusiak euskaraz dakien!", zeren ni euskaraz ederto konpontzen naiz. Joan elkarriketara eta hiru lagun ginen azkenean. Eta hartu ninduten. Pentsatzen dut diru gutxiena neuk eskatzen nuelako hartu nindutela, zeren guk australiarrok ez dugu diruagatik problemarik egiten. Itsasontzietako kontsignatario lana zen. Eta hamalau urte egon nintzen behar horretan, baina ez enpresa batean, diferentetan baino. Kontsignatario lanetan jardun nuen Santurtzin, Bilbon osterara...

Donostian egin dituzu azken sei urteak, Wash&dry du izena zure garbitegiak...

Bai. Garbitegi honetan baino lehen enpresazerbitzuak eskaintzen zituen bulego bat izan nuen. Neuk ere ez dakit zer zen "enpresazerbitzua", baina denetik egiten genuen: azafatak, itzulpenak... denetik apur bat. Gero, geldika-geldika hasi ginen kongresuak egiten. Egin nuen azkena ETBrentzat egin nuen, Amatiño zegoen garaian. Gero, Amatiño bota zuten eta Baltasar Marin sartu zen. Orduantxe egin nuen azken kongresua. Nik Kursalen ez dut kongresurik egin. Denak Miramar Jauregian.

Nola sortu zitzaizun garbitegia irekitzeko ideia?

Nik gazteekin nahi nuen kontaktua. "Kursaal zabaltzen dutenean nik aldatu egin behar dut!", esaten nuen. Baina ez nekien zer egingo nuen. Eta lagun bati galdetu nion. Joe Mendiola zen, australiarra, eta berari galdetu nion: "Joe, Donostian zer falta da?", eta berak esan zidan: "Garbitegi bat". "Garbitegia? Nik ez dakit ezer labanderien gainean", zeren nik beti bulegoan egin izan dut lan. "Zuk edozer egin zenezake!", esan zidan, "ikasiko duzu!". Eta garbitegia ireki nuen, zeren nik gazteekin nahi nuen kontaktua: gazteen ondoan gauza asko ikas litezke. Nik ikusten dut nire edadeko jendea uhertu egiten dela, eurentzat inportantea status soziala dela, eta hori niretzat ez da batere inportantea, niretzat jendearekin kontaktua edukitzea da inportantea.

Miren Edurne Australian, Maria Nieves Euskal Herrian

"Hona etorri eta pare bat urtera inmigratio-agiriak zuzentzen hasi nintzen. Zornotzakoa nuen ugazaba sasoi hartan, Pedro Azarloza, eta asko lagundu zidan nire egoera legeztatzen. Gomutatzen naiz inmigratziora joan eta, 'Amaren izena?' galdetu zidala poliziak. 'Miren Edurne', nik. Baina poliziak 'Miren Edurne' ipini nahi ez. 'Baina nire ama Miren Edurne bada, nik zer esan behar dizut bada! Australiarra da eta! Ez da hemengoa! Nire amaren izena da Miren Edurne!' esan nion. Poliziak, paperak hartu eta niri bota zizkidan, aurpegira! Eta gainera, 'Maria Nieves' ipini. Ezin ipini 'Miren Edurne'!".

Gazteak bai, eta atzeritar mordoa ere baduzu garbitegi honetan...

Eta Lekeitiotik pasatzen diren australiarren kultur zentro ere bada. Australiar batzuek Nizan jakiten dute ni hemen nagoela. Beste batzuek Bartzelonan. Eurek esanda dakit. "Bai, Nizan esan ziguten australiar batzuek. Hemen zeudela eta zuk hau eta beste egiten lagundu zenicela. Arroparik baldin badaukazue, joan Donostiara, han daukazue australiar bat eta".

Australiar bat Donostian? Zu euskalduna zara eta puru-purua! (txantxetan)

Ez, ez, ez... Odolez bai! Bai amaren partetik eta bai aitaren partetik %100 euskalduna naiz: Rh 0 negatiboa neuk daukat. Kar-kar... baina australiarra!

Ez duzu esaten "erdia hangoa eta erdia hemengoa" ere!

Ez, ez, ez, nik ondo dakit nongoa naizen! Australiarra naiz!

Sei urte Donostian. Laster duzu aldatzeko garaia. Baina, Euskal Herrian bertan beste leku batera ez, Australiara zoaz...

Bai, nik beti buelta eman nahi izan diot Australia osoari. Kosta bat ezagutzen dut, ez bestea. Ezta Australiako barrualdea ere. Iaz, abuztuan, 50 urte egin nituen. Ehun lagun bildu nituen Zornotzako lagun baten baserrian. Baina Australian egiten den moduan egin nuen, el, bakoitzak plater bat eta botila bat eramanez. Nik lekua eta orkestra ipini nituen. Denei esan nien zuri eta gorri jantzita joan behar zutela, ez nien esan Athleticceko koloreekin joan behar zutenik! Eta denak joan ziren txuri eta gorri jantzita, baita gipuzkoarrak ere. Athleticen himnoa, Realarena eta Australiako *Waltzing Matilda* kantatu genituen, hau ez da Australiako himnoa baina oso ezaguna da han. Amaitu zenean, mikrofonoa hartu eta esan nien zelan aurtan Australiara noan, eta ez nekiela etorriko naizen atzera, zeren neuk ere ez dut jakiten zer egingo dudan nire biziarekin; neure buruari egindako erregaloea dudala: furgoneta bat erosi Australian, eta buelta osoa eman kontinente hari, hemengo txakurrarekin. Neu bolantean, eta txakurra kopilotu. Ez daukadanez norekin joan, bada, txakurrarekin. ■

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DANOI

Hona etorri arren
sustraien peskizan,
hamaika buelta eman
dituzu bizitzan.
Nahiz eta hemen bizi
Australiar gisan,
"ni ez naiz euskalduna"
zertarako esan,
biak batera ezin
al zintezke izan?

Aitor Mendiluze

Mendiko korrikalarien atzetik

Mendizaletasuna indartzen ari den kirol jarduera da Euskal Herrian. Mendi inguruetan gero eta jarduera gehiago antolatzen dira; mendi eta bizikleta martxak, lasterketak eta abar. Horien guztien artean bada jarduera mota bat tradizio zabala eta izen handia dituen: Iraupen Luzeko Mendi Martxak. Stik gora ordu, 40tik gora kilometro eta 1.800etik gora metro desnibel. Horiek dira Euskal Herriko mendizaleen erronka nagusi bilakatu diren mendi zeharkaldien ezaugarri nagusiak. Oinarrizko tresnak, berriz, mendiko botak, prestaketa fisiko ona eta zaletasuna.

AINHOA LENDINEZ

Argazkiak: Jon Hernaez / Argazki Press

EUSKAL HERRIAK BETIDANIK izan du mendiarekiko atxikimendu berezia. Maitasun eta erakarpentimendua. Euskal Herriaren historia liburu orotan daude jasota euskaldunek mendian eta mendiei egindako argazkiak. Antzinako zaletasun horrek bilakaera bat izan du, mendian ibili ez ezik, gaur egun, kirola ere egiten baita horren aitzakian. Mendi lasterketak egiten dira, oinez nahiz bizikletaz, baita zaldiz ere. Eskaladak ere eman du berea eta horren harira, makina bat mendi-inguru eskalatzaileentzat egokitu da.

Baina antzinako mendizaleatasunari ondoen eusten dion jarduera Mendi Martxen inguruan sorturikoa da. Hango eta hemengo elkarteek mendi ibilbideak antolatzen dituzte, tontorak igo eta paraje berriak bisitatu nahi dituztenentzat. Eraldatze prozesu horretan etorri dira egungo Iraupen Luzeko Mendi Ibilaldiak. 8tik gora ordu, 40tik gora kilometro eta 1.800etik gora metro desnibel. Mendizaleatasunari egindako erronka bat da, ezbairik gabe, egunetik egunera zale gehiago erakartzen dituen.

Euskal Mendi Federazioak kudeatzen ditu elkarte asko eta horien bitartez egutegi zabala du mendi ibilaldien inguruan.

Aurtengo ibilaldi batzuk igaro dira dagoeneko, baina aurrera begira egutegian badira beste hainbat aukera. Horien datak eta lekua www.mendikoweb.com-en kontsulta daitezke.

Prestaketa, oinarrizko faktorea

Euskal Mendi Federazioak arautzen ditu herriko elkarteek antolatzen dituzten mendi zeharkaldiak eta horren harira, 17 artikuluko araudi bat egin du. Federazioak lagundurik herriko elkarteek antolatzen dituzten mendi-martxa guztietan ematen dituzte gomendioak antolatzailerik.

Zortzi ordutik gorako mendi zeharkaldiak egin nahi dituenak prestaketa fisiko egokia behar du izan. Horretarako, korrika eta bizikletan ibiltzea oso da gomendagarria, birrikak eta bihotza lantzen direlako.

Horrez gain baina, ezinbestekoa da mendian esperientzia izatea. Material askotarikoa aurkituko du gaur egun mendizaleak. Ez da erraza izaten, ordea, ordu askoko ibilaldi baterako egokiena aukeratzea. Zapatila arinak baino egokiago izaten da mendiko botak erabiltzea, zola hobeto atxikitzen zaiolako lurrari. Arropa eroso eta malgua janztea komeni da gainera. Elikadura zaintzea ere garrantzitsua da, karbohidrato

● Iraupen luzeko mendi ibilaldiak

askoko jakiak jan eta egarria izan aurretik edatea, besteak beste.

"Hiru Handiak", klasiko bat

Euskal Mendi Federazioak barne hartzen dituen elkarteek makina bat mendi ibilaldi antolatzen dute urtean zehar. Horien gutxienez 1987tik Manuel Iradier Elkarteak bi urtero antolatzen duen "Hiru Handiak" da ospetsuena. Euskal Herriko hiru tontor nagusiak (Anboto, Gorbea, Aizkorrri) lotzen dituen oinezko mendi-ibilbide honen ezaugarriak hainbat dira: tradizioa, erakargarritasuna eta zailtasuna, besteak beste.

Hiru Handiak tradizio luzeko mendi-ibilaldia da. Kantaurialdeko eta Mediterraneoko urak banatzen dituzten mendiak elkartzen ditu eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako lurak zeharkatzen ditu, ekialdean hasi eta mendebaldean amaituta. Orain dela urte asko euskal mendizaleek banaka nahiz taldeka ekin zioten Euskal Herriko hiru gailur gorenak oinez lotzeari. Hamar urtez, 1987tik 1996ra urtero egin zen, eta hortik aurrera bi urtean behin. Horrez gain, 2000. urtean mendi lasterketa ere jarri zen martxan, jendearen eskaera handiari erantzuteko asmoz.

100 kilometroko ibilbidea da eta gutxi gora-behera 9.800 metroko desnibela du. Zailtasuna beraz, agerikoa da. Mendi pikoak igotzeak ez ezik, tarteko paisaia ederretako malda eta jaitsierek ere nekagarri egiten baitute txangoa. Horre-

Korritzeko gomendioak

Iradier Elkarteak honako gomendio hauek ematen ditu "Hiru handiak" ibilbidea egiterakoan, baina orokorrean baliagarriak izan daitezke korritu nahi duen edonorentzat:

- ✕ Eguraldi berroa eta lehorra egiten badu, hornidura guneetan ura hartu, ibilbideko iturri asko lehortuta egon baitaitezke.
- ✕ Euria egiten badu eta lurra labaina badago, neurriak hartu behar dira eta gauean arretaz ibili behar da.
- ✕ Behe-lainoa egonez gero, komeni da taldeka ibiltzea, bidearen berri dakitenekin ahal dela.
- ✕ Parte-hartzaileek kontrolguneetatik igaro behar dute. Hornidura guneetatik igarotzea ere gomendatzen da elkartekoek zenbaketa egin dezaten.
- ✕ Ibilbidean zehar eta amaieran mediku laguntza egoten da. Sorosleen patruilak ere martxan zehar egoten dira sakabanatuta, guztiak erreskate taldeari lotuta.
- ✕ Elikadura eta hidratazioa oso garrantzitsuak dira iraupen luzeko ibilaldietan. Oro har: gosea izan aurretik jatea eta egarria izan aurretik edatea komeni da.

gatik, Euskal Mendi Federazioak beti ohartarazten ditu parte-hartzaileak, ongi prestaturik egon ezean atsegin eguna infernu bilaka baitaiteke. Ildo horretan, galarazita dago 18 urtetik beherako gazteek parte hartzea.

Erakargarritasuna ere berezkoa du martxa honek, Euskal Herriko hiru gailur nagusiak lotzen dituelarik, mendiaren gogorra eta ederra uztartzen baititu. Askotariko basoak, pasabide arrokatsuak, belardi zabalak eta ertz zorrotzak igaroko ditu oinezkoak. ■

Mikel Garaikoetxea, Euskal Mendi Federazioko Mendi Martxen arduraduna

«Zenbait, oraindik, gomazko abarkekin egiten ditu 'Hiru Handiak' eta antzekoak»

Iraupen luzeko mendi ibilbideek izandako bilakaeraren berri zehatzago jakin nahi izan dugu. Horretarako, Mikel Garaikoetxearengana jo dugu. Zeharkaldi hauen erakargarritasunaz mintzatu zaigu baina prestaketak duen garrantzia azpimarratu nahi izan du.

Iraupen luzeko martxek, zergatik dute hainbeste arrakasta?
Kirol guztiak bezala iraupen luzeko martxak helburuak dira eta jendea goraka joaten da, bere burua neurtzeko. Bat ondo bukatuz gero eta giroa gustatuz gero aurrera egiten da. Nahiko giro estre-sagarria izaten da, jendea forma onean egon eta azkar joaten dela. Bestela giro ona izaten da, askok jada elkar ezagutzen du.

Nolako prestaketa behar da horrelako proba batean parte hartzeko?

Oso kontu zabala da prestaketarena. "Hiru Handiak" egin nahi dituenak aurretik asko aritu behar du, iraupen luzeko dozena erdi bat martxa egin behar ditu gutxienez. Energia, abiadura eta elikadura kontrolatzen jakin behar du. Horrez gain, bestelako kiroletan aritzea ere funtsezkoa da, bizikletan ibiltzen denak esaterako, bihotza eta birrikak sobera prestatuak izango ditu. Hidratazioa ere ondo zaindu behar da, karbohidratoak eta proteinak hartuta. Jende askok ez daki oinetakoak erosten eta horiek ongi

lotzen. Oinetako egokiak eta erosoak behar dira. Jende askok zapatilak erabiltzen ditu baina nik beti aholkatzen dut botak janztea, hain arinak ez izan arren lurrari lotzeko marrazki sakonak behar direlako. Orpoak ongi lotua behar du oinera eta botak ez dira osoa handiak izan behar, puntan zentimetro bateko lasaiera komeni da. Askok ezetz uste badu ere, psikomotrizitatea erakutsi egiten da, nola ibili behar den, nolako gorputz-jarrerarekin...

Zein alde dago lehengo mendizaletasunaren eta egungoaren artean?

Esperientzia handiena duten elkarteak Donostiako Club Deportivo Fortuna eta Tolosako Aralarreko Adiskideak dira. Horiek hasi ziren antolatzen eta ikusi beharra dago hasieran, orain dela 20 urte, zenbat jende hartzen zuen parte. Gaur egun gauza gehiago dakizkigu, moda bat ere badelako. Horrez gain, oinez ibiltzea positiboa da gorputzarentzat, eta maila horretan aritzen direnek ezin dute utzi, ongari ikeragarriak ematen ditu, osasun iturria delako. Garai batean ateratzen zirenek txorizoa jan eta kafea eta garagar-doa edaten zituzten indarra hartzeko. Gaur egun medikuntzan eta ekipoen laguntza eta aurrerapen handiak egin dira baina zenbait, oraindik, gomazko abarkekin egiten ditu "Hiru Handiak" eta antzekoak.

2000

1970-1975 **ARGIA**
independentzia

► **Burgoseko prozesua**
Francok heriotz zigorrera
kondenatuak indultatu ditu

► **Munich 72**
Palestinarrak Israelgo
atletak bahitu dituzte.

► **Jon Mirande**
Haur besoetakoaren egileak
bere buruaz beste egin du

► **Chile**
Pinochetek estatu kolpea jo
eta Allende presidentea hil du

► **Carrero Blanco**
Espainiako Gobernuaren
presidentea hil du ETak

Irail beltzak...

Irail Beltza talde palestinarrek 1972ko Municheko Joko Olinpikoetan Israelgo atletak bahitu zituen. Eraitza: 11 israeldar eta 5 palestinar hilik. Hurrengo urteko iraila ere beltza izan zen Txilen, Dorre Bikien itzalean zokoratua geratu den beste irailak 11 horretan Pinochetek estatu kolpea jo baitzuen Salvador Allenderen gobernuaren kontra.

Jon Mirandek ez zuen iraila aukeratu zulo beltzean amiltzeko; 1972ko Eguberrietan egin zuen bere buruaz beste. Bi urte lehenagoko Gabonetan erabaki zuen Francok Burgoseko ➔

Babeslea: Gipuzkoako Foru Aldundia

**euskaraz,
gero eta hurbilago!**

Gipuzkoako Foru Aldundia

...eta Eguberri nahasiak

➔ prozesuan heriotz zigorrera kondenatuak zeuden etakideak indultatzea; Eguberriako espiritua ala nazioarteko presioa? Carrero Blancok ere 1973ko Eguberriako atarian hartu zuen bere hegaldi ezaguna opari. Hainbeste heriotzen artean Portugalen krabelinak erabili zituzten salazarismoari amaiera emateko. Bitartean, gurean krabelinak bezala baino perretxikuak bezala ugaltu ziren ikastolak, erakunde politiko eta sindikalak eta kultur elkarteak.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

BRASILDARREK SAMBA DANTZATZEN hasi zuten 70eko hamarkada, euren futbol selekzioak, Pele handia buru, Mexikoko Munduko Kopa irabazi baitzuen. Jimmy Hendrix eta Janis Joplinen zaleek, aldiz, negarrez, Woodstockeko izarrak heroinak banan bana nola itzaltzen zituen ikusita. Gertuago, Luis Mariano irundarra garun hemorragiak jota hil zen Parisko Salpêtrière ospitalean. Baina, 1919an Zeruko ARGIA sortu zuen Damaso Intza aita kaputxi-noak aldizkari berean 50 urte beranduago jaso zuen bezala: "Itzen denari ez baño, jaiotzen denari egin bear zaio nigerra".

1970 horretan bertan, abenduan, Burgoseko prozesuan heriotz zigorra jaso zuten etakideei egin zitzairen "nigerra". Negarra eta protesta. Hemen eta nazioartean. Eta kondenatuak berriro jaio ziren Francoren gizatasun zabalari esker, Urte Zaharreko diskurtsoan jakinarazi zuenez. Joxe Azurmendik

ARTXIBOTIK

Joxe Azurmendi
Zeruko Argia, 475. zenbakia, 1972ko apirilak 9

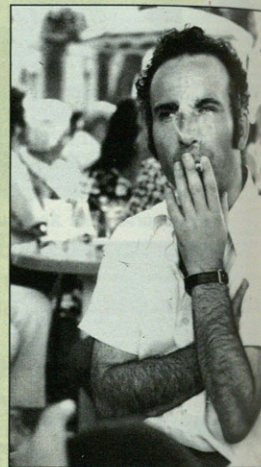
Marxismoa zahartu egin da

Marxismoa denboraren aldean atzera geratu den inpresioak menderatzen gaitu, orobat, mundu hontako problemei begiratzaren diegunean ere: nahitaezko deklaratzaren zuen gauza askok ez du gertatu nahi, eta duela 40 urte inposible deklaraturako asko gertatu egin dira: Estatu sozialisten arteko nahiz barruko gorabeheretan.

Mendebaleko Alderdi komunista haundienek ere ez dute lortu langileriarekin identifikatzea. Nahiko kontserbakor eta "ordenuko alderdi" bilakatu dira (...).

Marxismo modernoak egin eginez bakarrik joan gintezke, gehiago eskatzerik ez dago. Hortarako nahitaezko presupostu, fedekariak txikitzea da: bestela ez da arrazoipide kritikorik posible. Eta gero, ekintza hau alde bitatik eraman beharko da: praktikotik eta teorikotik, biok banatu gabe.

Eginahal teorikoetan dabilenaren ibilia, nahitaez, krisi baten historia garratza bakarrik izan diteke. Soluziorik aurkitu arte ez dago beste erremediorik.

zioen bezala, marxismoa zahartu egin zen; baina Generalismoa ere ez ote zen zahartzen ari? Abendu hasieran, Zeruko ARGIA gaiaz hitz egitera ausartu zen: "16 euskaldun aber-tzale dira epaituak, beren Erriaren nortasuna iritxi naiez ari izan duten azpilanarengatik. Lan orretan, ba-dira ilketak, atrakoak... orrela-ko burruka batek geienetan berekin izaten dituan gauzak", justifikatzen zuen. Zorionez, salaketak ez ziren soilik Zeruko ARGIA-tik iritsi eta nazioarteko presioak Francoren Eguberriko espiritua piztu zuen bat-batean.

Jimmy
Hendrix, Janis
Joplin eta Luis
Mariano
1970ean hil
ziren.

Indultoaren ondoren, astekariak horren berri ere eman zuen, zehatz baina hausnarketa sakonik gabe, apal-apal badaezpada.

Irail beltzak

1972ko irailaren 5a. Irail Beltza izeneko talde palestinarreko hainbat kidek, Municheko egoitza olinpikoan sartu, Israelgo ordezkariak bahitu eta horietako bi hil zituzten. Palestinarren eskakizunei muzin egin zien gobernu israeldarrak eta polizia alemanak gogor jokatu zuen. Negoziazio saiakerak alferrikakoak izan ziren eta azkenean kirol ospakizunik handiena tragedia bihurtu zen; espero zitekeen tragedia, Gurutz Ansolak alboan jaso dugun artikuluan esan zuenaren arabera behintzat.

Hurrengo urteko irailan, 1973an, Pinochete estatuko kolpea jo, Salvador Allende presidente ezkertiarra hil eta diktadura luze eta odoltsuari hasiera eman zion Txilen. Municheko estadiotik Santiagoko Chilekora egin zuen jauzi izuak. Irailaren 11 zen. 2001eko irailaren 11ren azpian itzali den beste irailaren 11 hura. World Trade Center-ak herrialde oso batek baino gehiago balio baitu. Gainera, AEBak aurpegia estalitako borroero izan ziren orduan, eta borroeroarena ez da inoiz biktimaren rola bezain esker onekoa izan. Baina Txileri dena lapurtu zioten, baita Victor Jara eta Angel Parraren ahotsa ere, Xabier Letek Zeruko ARGIAren orrietan salatu zuen bezala -hurrengo orrialdean jaso dugu-.

Burgoseko prozesuak eman zion hasiera hamarkadari.

ARTXIBOTIK

Gurutz Ansola
Zeruko Argia, 498. zenbakia, 1972ko irailak 17

Munich-ko gertaera

Ez da erraza nazioarteko beste gertaera batez idaztea, hemezortzi hilen gorputzak oraindik ehortzeke daudelarik. Ez da, haatik, are errazago Munich-en gertatu den hilketaz zerbait zuzenik idaztea. Harritzekoa da gertatu dena, hain zuzen, harrigarria ez zelako gertakizuna. Barka paradoja eta hona ene gogoeta.

(...) "Desperados" batzuen jokabidea omen da "Irail Beltzaren" bortxabide hau. Horrela, egoera honetan bortxabidea edo izuketa bidea auke-ratzea galbidea iruditzen zaigu palestinar arabe herriarentzat eta honen askatasunarentzat.

Baina, ez dugu beste alde ahanzi behar. Palestinar gudariok ez dira Palestina Askatuaren alde ari soilik. Ez. Israel-en aurka ari dira eta, honen bitartez, USA-Inperialismoaren aurka munduko parte honetan, hots, Mediterraneo bazter horretan. Ideologia honek, alde subjektibo honek kentzen die "Irail Beltzekoei" nahiz beste

munduko "izuketalar" guziei "desperados" batzuen kontzientzia. Gaurregungo kondizioetan, abertzale horien bortxazko gudaketa lehen mailan inperialismoaren aurkako borroka unibertsala bilakatzen da; eta bigarren mailan, luzarora eta borroka partikular bezala gelditzen da abertzaletasun eta askatasun borroka eta gudua.

Esan nahi da gertatu dena gerta zitekeela, gertatu dena gertatzeko baldintzapenak eta kondizioak han bertan, Munich-en zeudela; hau egia esan, gauza txit garbia da guretzat.

Eguberritako heriotza ipuinak

1959an amaitu zuen Jon Mirandek *Haur besoetako* eleberria. Egan aldizkariakoei bidali eta Koldo Mitxelenak argitaratuko balitz "akabo aldizkaria" erantzun zion, liburuan agertzen zen "gai

UZTAILEAN

Argia 2000. zenbakira HELDUKO DA

Maiztetik uztailera, eta astez aste, Euskal Herriaren gertuko historia.

1960. urtetik hasita, protagonisten ahotsak, orduko eta oraingo iritziak, argazkiak...

2m
ARGIA
independentzia

Olatua hondartzaratu zenekoa: 1970-1975

Luis Alberto Aramburri
"Amatiño"

1964an kronikak idazten hasi eta Zeruko ARGIAren arduradunetako bat izan zen 70etan.

Gerra 1939an amaitu zen eta Franco 1975ean hil. Beraz, 1970etik 1975era bitarteko pasartea 36 urte luze iraun zuen diktadura militarren azkenaldia izan zen.

Berregeigarren hamarkadan jaioak ginen gazteok ez genuen sasoi hartan frankismoa baino ezagutzen. Ez dut uste argi genekienik zer arraio ote zen demokrazia, baina garbi genuen behintzat demokrazia faltan bizi ginena eta goiz edo berandu Franco hil eta askatasun-ortzadarra piztuko zena. Ez genekien behar bada nora gindoazen baina begenekien nondik atera nahi genuen. Jakitun ginen egoera hark ez zuela luzaro iraungo eta sumatzen genuen aldaketa historikoen bezperetan ginena.

Burgoseko Epaietatik (1970) Franco hil arteko (1975) urte haietan ez ginen batere aspertu. ETAk 49 lagun hil zituen, Carrero Blanco presidente espainiarra tarteko, eta hiru bahiketa egin. Estatuak, berriz, Txiki eta Otaegi afusilatu zituen. Aldi berean politikagintzari ekin zitzaion: KAS jaio, ESB sorbidean jarri eta EAJ-PNV Ajuriagerraren ardu-

rapean antolatu. Baita sindikalgintzari ekin ere: LAB sortu eta ELA zaharra eta ELA berriaren arteko batasuna lortu.

Hirurogeitamargarren hamarkadaren lehen urte haiek amesten genuen iraulketa handiaren gaubeila luzea izan zen. Sekulako iraulketa, bai, eskubide zibil, politiko eta sinbolikoetan baina, ondorioz, iraulketa demasa gero hezkuntzan, kulturgintzan eta komunikabideetan.

Bospasei urte haietan ikastola-mugimenduak eta euskalduntze-alfabetatze prozesuak sekulako jauzia egin zuten, argitaletxe-sektoreak enpresa-bideari eta erakundetzeari ekin zien eta, ondorioz, liburu-ekoizpena bikoiztu eta testu-liburugintza zortzi aldiz biderkatu. Kazetaritza, berriz, ez izatetik izatera pasatu zen, ez baitzen alferrik 1976koa "Euskal kazetaritzaren urtea" izango, ARGIA aste-kari beronen molde berriak lekuko.

Segurutz 1976tik aurrera lehertu zen olatua 1970 baino askoz ere lehenagotik zetorren itsas-barrenean zehar, baina 1970etik 1975era bitartean hondartzaratu eta garaitu zen, ondorengo txanpari amain eman ahal izateko moduan gero.

Laburbilduz, urte liluragarri haiek bertatik bertara bizi genituen gazteok benetan uste izan genuen ezinik ez zela, historiaren uholdeak gure alde ziharduela eta aldarrika genezakeen guztia eskuragarri zitzaigula.

berria" –pedofilia– zela eta. Urte batzuk pasata, Gabriel Arestiren hitzetan, "guri ere, irakurri dugunean –eta ez gara errazki izutzeak, bizi-tzeak, gure zentzagarri krudel honek, aski irakatsi baitaiku–, buruko biloak luzatu eta belaunaki larritu egin baitzitzazkigun". Eta, hala ere, nobela argitaratzea erabaki zuen Arestik.

1972ko Gabonetan bere buruaz beste egin zuen Jon Mirande idazle hausle eta hauskorrak.

Zeruko ARGIA J. A. Artzek, Jon Etxaidek eta Txillardegik –orduko Larrerosok–, sohütar polemikoaren alde idatzi zuten orduan eta hemen azken honen hitzak jaso ditugu.

70eko lehen urte haietan A-300 airbus berri-tzaileak lehen hegaldia egin zuen. Uruguayko errugbi talde bat zeraman hegazkinak, orde, ez zuen bere hegaldia onik amaitu. Mirande hil baino egun batzuk lehenago Andeatako elurretan erori zen. Bizirik irten zirenek hildako lagunen haragia jan behar izan zuten eta mundu osoan galdera bat zabaldu zen: zuk egingo al zenuke? "Eta zergatik ez?"– zioen Zeruko ARGIAko kronikak– Hildakoren baten gorputz atalak biziren baten alde har baditezke, zergatik ez haragia jan horrelako kasutan? Horrelako kezak dituztenek, larritu ote dira antzeko neurrian bederen Vietnamgo erailketetaz?"

Baina urte haietako hegaldirik ezagunena, gurean behintzat, Carrero Blancorena izan zen. Francoren "haur besoetakoa"ren autoak 20 metro egin zituen gora ETAk Madrilgo Claudio Coello kalean ipinitako 2.300 kilo lehergai-luk eztanda egin ondoren. Beste asko bezala,

ARTXIBOTIK

Xabier Iete

Zeruko Argia, 572. zenbakia, 1974ko otsailak 17

Chilen hildako bi kantari

Egia, askatasuna eta justiziaren aldeko burruka ez da kanta soilekin egiten ahal, baina hauek ere parte dute eta burruka horren adierazpen dira. Agian horretxegatik hil dira Victor Jara eta Angel Parra: beren indarra egiazkoa izanik eta herriaren kantatuz herriaren mezulari bilakaturik, herria desegin nahi izan den garaian lehenik haien kantak lurperatu behar izan dituztelako.

Beste behin eta beste toki batetan bere bizia eskeiniko zuen Horacio Guarany kantariak honela idatzi zuen noizpait: "Kantaria isiltzen baldin bada, bizitza bera isiltzen da". Orain Chilen bizitza isilik dago, aski da hortaz jabetzeko egunkarietan datozen hango berriak irakurtzea; baina Bertolt Brechekin batera guk ere badakigu "denbora larri eta meharretan ere kantatu egingen dela". Eta egun batean, abotsak eta abestiak itzalen artetik berriz jaikitzean, denek jakinen dugu Victor Jara eta Angel Parraren heriotza ez dela alferrikakoa izan.

Carrero Blanco 73 amaieran hil zuten.

ARTXIBOTIK

Larresoro

Zeruko Argia, 521. zenbakia, 1973ko otsailak 25

Jon Mirande Aiphasorhoko

Jon Mirande kontra zen: moda eta joera indartsu guztien kontra. Bizi guztian kontrakarrean ari izana da. Gaur errazegi iruditzen zitzaion, nunit, euskaltzale eta aurrerazale agertzea; eta biak ukatu ditu.

(...) "Euskaldun fededun" ekuazioa sakratu jotzen zen garaian, Mirandek garrazki eta goraki esan zuen berak ez zuela horrelakorik ezer sinesten, ez nahi. Setsu-arazoetan, era berean, emakumeen aldeko Eros-giro betean, beharbada oso gogoko zuen Baudelaire-ren bidetik abiatutik, emakumeei muzin egin eta gizonezkoei eskaini zizkien bertso nabarmen batzuk.

(...) Kanpotikako itxuraz eta bere ustez guztiz eskuindar agerturik ere, bazedukan, txit erroturik, hain zuzen ere ahulak altxatzeko eta modan daudenak azpiratzeko nahi gorria; eta funtsean zer izan ote den galdetu beharra dago. Mirande kontra zegoela esan dut; eta aurkatasun funtsezko eta guztizko honetatik bilatu behar bide litzake Miranderen kakoa. Mirande ez baitzen, ene ustez, kontserbadore klasiko eta merke horietako bat. Zarathustra-ren hitzaldi argitsuak maite zituzkean, ez burges-ttikien xuhurkeriak eta ziztrinkeriak. Hau segur.

(...) Hizkerari dagokionez, ia gaurko euskara batuaz idatzirik dirudite Miranderen lan haiek... orain dela 15 urte idatziak! Mirande zuberotarrak ez baitu ia inoiz zubereraz idatzi, batasun egarriak eraginda.

(...) Alde honetatik bederen gauza ageria zait Miranderi zordun gatzazkiola euskaltzaleok; eta euskararen ezaguerari dagokionez zordun

ere bai, urrun baikau-
de oraindik Mirandek
euskara zerabilkien
maisutzatik. Baze-
kien euskaraz Miran-
dek, alajainkoa!

Jon Mirande 1956an
Arantzazun eginiko
bileran, Jean Dihar-
ce Iratzeder eta
Koldo Mitxelena-
ren ondoan. Alboan,
Haur besoetakoaren
lehen edizioa,
Gabriel Arestik egina
(Lur, 1971).

Zeruko ARGIAkoek *Iup-lalaka* ospatuko zuten seguruena, baina paperean zuhertasuna nagusi-
situ zen: "Don Luis Carrero Blanco, Espaiña-
ko Gobernuaren presidentea, hil dute" esaldi
laburra da atentatuari buruz topatu dugun guz-
tia. Eta eskerrak, Fragaten Informazio eta
Turismo Ministerioak edozein aitzakia baliatu-

Pele handiaren Brasilek irabazi zuen 1970eko Mundu-
ko Kopa eta Cruyff-en Barçak 1974ko Espainiako liga.

ko baitzuen astekariaren kalterako. Esaterako, hurrengo urtean, 1974an, "Ikastolen Etsaiak" izeneko artikuluekengatik 25.000 pezetako isuna ipini zion Ministerioak, gero eta lurtarra-
goa zen Zeruko ARGIAri.

Krabelinak eta Francoren tripakominak

1974ko apirilaren 25ean Krabelinen Iraultza bezala ezagutzen dena izan zen Portugalen. "Harrigarria izan da salazarismoaren amaiera ezin lasterragoa, -zioen Zeruko ARGIAk- 1926garrenetik gaurdaino iraun duen agintari-
tza larderiakoa erori da, ordu gutxiren baitan, buztinezko jauregi bat bailitzan". Harrigarria, eta baita pozgarria ere. "Portugalen itxarope-
naren atek zabalik daude. Alafede".

Bitartean, Euskal Herrian Franco hiltzeko itxaropenaren atek zabalik zeuden aspaldi, baina zain egon beharrean, lanari eutsi zion askok. Besteak beste, LAB eta KAS sortu ziren urte hauetan; eta Elkar argitaletxea, Udako Euskal Ikastaroak, *Elbuiar* aldizkaria, Eresbil artxiboa, Ikastolen Elkarteak... Eta ikastolak nonahi zabaldu ziren. Perretxikuak bezala.

Mendebaldeko bizilagunen krabelinek eta euskaldunen perretxikuek ziur kalte egin ziotela Francoren urdailari. Eta 1974ko futbol txapelketan gertatutakoa irensteko ere arazoak izango zituen. Cruyff-en Bartzelonak irabazi zuen Espainiako Liga, Caudilloaren Real Madrid kuttunari Santiago Bernabeun 0-5 irabazi ondoren. ■

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx
bertso-hop

arriaga

xalbador

xalem

herriak

Larrun 87

Zein une eta egoeran dago bake prozesua?

Txotxe Andueza (*Gara*)

Imanol Murua Uria (*Berria*)

Joseba Arruti (*Deia*)

Txotxe Andueza: "ETA eta Gobernuaren arteko mahaia alderdi politikoena baino aurreratuago dago".

Joseba Arruti: "Anoetan esandakoekin kontraesanak ikusten ditut ezker abertzalean, adibidez lau lehergailuena".

Imanol Murua: "Zapateroren keinurik garrantzitsuena EHAKri hauteskundeetan parte hartzen "uztea" izan da".

i
iritziak

- ❖ Markel Olano (EAJ)
- ❖ Jose Luis Elorza (PSE-EE)
- ❖ Martin Aranburu (EA)
- ❖ Mikel Arana (Ezker Batua)

Arisko Urmeneta

MATERIALISMO ARITMETIKOA :

- ZER ERRAN ZION
LANGILEAK
ZENBAKI GORRIARI ?

NAHIAGO HAUT
EGUTEGIAN,
BANKUAN BAINO

ZENBAKIAK
EZ ZUEN
HA ERANTZUN,
BAINO
GEHIAGO
GORRITU
ZEN...

Tere Irastortza

IDAZLEA

Irteera, atzean

Leizezulo horretatik atzeraka irten behar dela. Horixe esan zidan semeak, Beasaingo festak direla eta Mariren, Murumendiko Damaren zuloaz. Diotenarengatik, bertararazteko zapi eder edo bitxi zoragarriren bat eskainia izango du Txindokiko Damak. Lamiaren oinak, ahatearenak edo ahuntzarenak direla inor ez jabetzeko edo, egun-argiari ihes egin eta kobazuloaren epeltasuna behar du, antza denez. Baina behin begiak ilunpera ohituz gero, uste baino hobeto moldatzen omen da kristaua leizezuloan... ziurrenera bere indar guztiak ilunpean ikusteko baliatuko dituelako. Hori bai, behin ohitu orduko, orduantxe hasten da gogoratzen egun-argiaren pozaz.

Hartaz geroz, sobra ere, leizezulutik irtengo bada, poliki-poliki berregin behar du irteerara eraman dezakeen bidea.

Niri, hainbeste estimatzen dudan Mari Murumendikoaren pasadizo honen berri ez nuenez, otu zait –adina izango da, zer arraiol!– amiltzeko baino zailduago behar duela batek amildegian gora egiteko; eta atzerabidea egin behar duenak edozein atakatan sartzen denak baino indar eta kemen handiagoa behar duela, inolaz. Baita erori izanaren memoria berekin duela ere, sikieral!

Atzera joan beharrak zentzumen guztiak adi eta erne behar ditu: sorgor denak ezin du sekula atzera-bidean irteera aurkitu eta. Atzera joan

ALBERTO ELOSEGI

beharrak, putzuaren sakonerari begirada kendu gabe egin beharraz leziatzen gaitu, ziurrenera. Irteera alkantzatzeko ez dago saihe-biderik. Ihesean abiatzea alferrikakoa ezezik arriskutsua da, osotara.

Baina, niri, hainbeste estimatzen dudan Mari Murumendikoaren begiradak, ur-ertzean gure memoria artatzen dakienaren begiradak, sekula beldurrik sortarazi ez didalako edo, iruditzen zait, hori bai, zapi eder edo bitxi zoragarriren batek liluratuta abiatu duenak, ez duela sekula Marien peskizan egin inolako biderik, eta kobazuloan, zapi bila dela, dela bitxi bila, bere akatsez galdu duela burua eta ez nolanahiko Marien sorginkeriagatik.

Eta horregatixe, nahiago dut, inguruko baserritarrek eta elizek ezkutatzerak kondenatu duten lamia aurkitzeko itxaropenari eustea, gure orbanen memoria zaintzeko, geure lurraren errailetan eta gure barrenetan kiribildua dugun basa-izaeraz ez beldurtzeko.

Askatasuna, bakea, etorkizuna... leize zulo horren sarreran daude, geure leizeetan barneratzean galduak ez badira. Atzera egin beharrean gaude guztiok –guztiok, ziurrenera, guztionak direlako askatasuna, bakea eta etorkizuna– atzera, oker emandako urratsetan, tentuz eta zentzuz irteera bilatzekotan... Baina ez dezagun errepikatu Marien bila abiatu ginela, leize-zulorantz zapi, edergailu eta botere gosez gabiltzan bitartean. ■

Nahiago dut inguruko baserritarrek
eta elizek ezkutatzerak kondenatu
duten lamia aurkitzeko itxaropenari
eustea, gure orbanen memoria
zaintzeko, geure lurraren errailetan eta
gure barrenetan kiribildua dugun
basa-izaeraz ez beldurtzeko

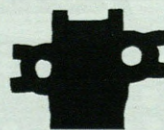

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Patxi Azparren Olazola

ANTIMILITARISTA ETA BURUJABETZAREN ALDEKO DESOBEDIENTZIALARIA

Hiru hankako aulkia

Erakunde publiko batek egiten dituen aurrekontuetan atal nagusi batzuk bereiz daitezke: industria, arlo soziala, turismoa, azpiegiturak, osasuna, kultura... Diru mugimendu honen zati bat behar gehiago duten sektoreetan berbana-tzen da. Aldiz, hain ezaguna ez den multzo puska bat ere beste arlotan erabiltzen da. Ekonomikoki ondo kokatuak dauden sekto-reetara bideratua dagoen diru publikoa AEBetan *Wealthfare* izenpean ezagutzen da. Ikerketen arabera gehiago daukatenek gehia-go jasotzen dute AEBetan eta bestelako Esta-tutan. Euskal Herrian ezaugarriak, portzenta-jeak eta ahalmenak ezberdinak izan arren, euskal-*Wealthfare* ere badugu.

Hori dela eta, alderdi batzuetako eta enpresa-buru batzuetako eliteen arteko harremana oso estua da. Lobby kontser-badoreak eta eskuindarrak botere politi-kotik gertu bizi dira, epeltasunean. Oso ohitura arrunta eta arriskutsua da espa-rru politikotik pribatura pasatzea. Hala egiten dute Munduko Komertzio Elkar-goan (OMC), Mundu-Bankuan (BM), Nazioarteko Moneta Fondoan (FMI) eta horrela suertatzen da gure inguruan, gure "apaltasunean".

Euskal Herriko Hegoaldeko guber-nuetan ibili diren alderdiek, enpresa-buru horiekin hartu-eman iraunkorrak dituzte. Urtetan, gainontzeko arazoen gainetik, hainbat lagunek uza ederra jaso dute.

Lizarra-Garaziko Akordioarekin indar-korrelazioak aldatu ziren eta PSOE zenbait gunetik at geratu zen. Segituan mugituko zelakoan, EAJk aurrera egin zuen.

Ez zen estrategia txarra izan, PSOE-ko buruak beharragatik baino ez baitira mugit-zen. Botere-gunetik kanpo, diru iturrietatik urrun mugitu behar zela uste izan genuen. Zoritxarrez, ordea, ez zen horrela gertatu eta PSOEek, PPrekin ezkontza sakratua egin zuen. Gogor jokatu, ondo atera zitzairen, EAJ kokildu egin zen eta ETAk ez zuen herriaren nahia ulertu —nahi izan?—.

Urte batzuk pasatu dira eta dirudienez batzuek lehengo egoerara itzuli nahi dute ero-soago baitzeuden. Datozen urteetan azpiegi-tura erraldoi berriak egin nahi dituzte. Europa

DANI BLANCO

neoliberalaren eredua behin-betikoz inda-rean jarri nahi dute bazka handia egongo baita banatzeko.

Mendebaldeko hiru herrialdetako hautes-kundeen emaitzek ez naute lasaitu. Zenbakiek erabaki ausartak hartzeko parada ematen badute ere, beldur naiz ez ote duten berriro iruzurra egingo.

Bake prozesu baten atarian egon gaitzek, berrerakundetze prozesu baten atarian egon gaitzek, baina dena bertan behera gera daiteke gobernuetan egon dauden indar horien esku erabakiak geratzen badira. Gatazka politikoaren behin-betiko konponketa parte-hartzailea izan behar duen prozesu baten eskutik gauzatuko da. Bertan, herri-kontsulten bitartez aurre-pausoak ematea funtsezkoa da.

Euskal Herri askeak eredu berria izan behar du. Herriak benetan hitza eta era-bakia izan behar ditu. Hitza eta erabakia ukan, hartzear dauden erabaki garrantzi-tsuatan jendartearen nahia bete dadin.

Ez naiz fio, oker egotea nahi nuke. Konponbide iraunkorra lortzeko zorian egongo bagina ez genuke "uhin oztopa-tzailerik" —Elorrietak zioen bezala— jaur-tiko. Hala ere, tamalez, mesfidati bilakatu naute eta zenbait lagunen ikasgaia barne-ratu dugu. Europako Konstituzioari baiezkua eman zioten indarrekin ez dago fidatzerik, gehienetan, behintzat.

Egoera orekatuko duen eta erabakiak baldintzatuko dituen indar berriak elkar-tu behar ditugu. Ez da behin-behineko egoera, aldaketa estrategiko sakonen garaia da. Globalizazioaren munduan, kultur ezaren lurrikaran, ziklo baten amaieran murgiltzen ari gara.

Honen aurrean, orain arte sakabana-tutako gogoak elkartzeko beharrean gaude. Ezker abertzale soziala ustez baino zabalagoa da, ustez baino indartsuagoa, ustez baino erakargarriagoa. Ezin da erantzukizuna besteei pasa. Esparru soziopolitiko hori osa-tzen duen multzoa hiru hanka dituen aulkia da. Burdinazko hankarik ez duena, protagonismo antzuen pipiak jango ez duena. Mota ezberdi-neko egurrez egindako eserleku honen hiru hankak jendarte mugimenduek, sindikatuak eta alderdi politikoak osatzen dute. Eserleku horre-tan, lana txukun eginez, euskal herritarron gehiengoak eseri ahal izango delakoan nago. ■

« Bake prozesu baten atarian egon

gaitzek, berrerakundetze

prozesu baten atarian egon

gaitzek, baina dena bertan

behera gera daiteke gobernuetan

egon dauden indar horien esku

erabakiak geratzen badira.

Gatazka politikoaren behin-betiko

konponketa parte-hartzailea izan

behar duen prozesu baten

eskutik gauzatuko da

Ismael Manterola

EHUKO IRAKASLEA

Walter Benjamin eta arte iragarpenak

Egun hauetan Walter Benjaminen omenezko erakusketa dago Bilboko Kale Nagusiko BBKren aretoan.

80ko hamarkadaren bukaeran eta 90eko hamarkadaren hasieran ezin zen arte garai-kideari buruz idatzi Benjaminen aipamenen bat egin gabe. Sarritan gertatzen den bezala Benjamin kultuko idazle teorikoa zen arte kritika, teoria eta artisten artean. Moda pasa ondoren gutxitan irakurtzen dugu Benjaminen buruzko aipamenik gaur egungo arte idatzien artean.

Filosofia eta literatura eta arte kritika landu zituen idazle alemaniarren II. Mundu Gerra baino lehen, bere lanik aipagarriena *Artelana erreproduktzio teknikoaren garaian* izan zen. Bertan Benjaminek artearen bakantasuna eta ondorioz XX. mendera arte izan zuen *auraren* galtzea iragarri zuen. Bere iritziz, irudiaren gaineko aurrerapen teknikoak —berak argazki eta zinea ezagutu zituen—, artearen demokratizazioa ekarriko zuen eta luxuzko objektu bakarrak zuten mirespena, guztiontzat eskura egongo litzatekeen artea bilakatuko ziren. Literaturan liburuarekin gertatzen zenaren antzeko zerbait gertatuko litzateke irudiarekin ere: orijinala eta kopiaren arteko desberdintasunik eza eta jende askoren eskuetara iritsiko litzatekeen artelana.

Benjaminek ez zuen bigarren mundu gerra ondorengo egoerarik ezagutu. Alemaniak Frantziara ihes eginda bizi zen 1933. urtetik aurrera, naziak boterera iritsi ondoren, judua eta marxista izateagatik. Alemaniak 1940an Frantzia inbaditu zuenean beste ihesaldia hasi behar izan zuen, baina hegoaldeko ihesaldiak heriotza ekarri zion. Francoren Espainiara muga zeharkatzeak ez ziola gehiegi lagunduko pentsatuta Port Boun bere burua hil zuen morfina hartuta, sufrimendua arintzearen alde.

NIGO AZKONA

Agian, bukaera tragikoak kontzentrazio esparruen sufrimendua eragotzi zion eta horretan kontsola gaitzek, baina horrek ez dio injustizia historikoari pisua arintzen. Agian, Espainiatik Ameriketako Estatu Batuetara iristeko aukera izango zuen, baina hori ez dugu behin ere jakingo.

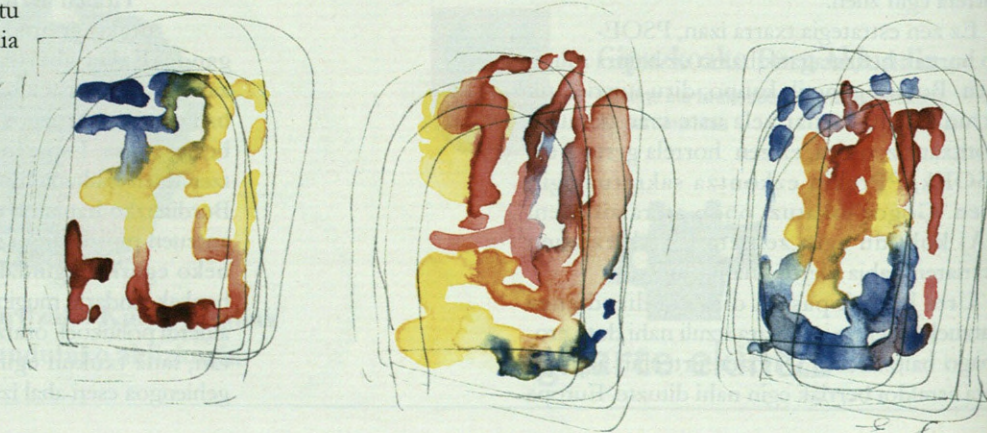
Benjaminek beraz, ez zuen ezagutu 1945. urtearen ondorengo mundua. Ezin izan zuen jakin artearentzat iragarritakoa ez zela bete eta oraindik gaur egun, teknikaren aurrerapenak ez diotela arteari *aura* galarazi edo ez diotela luxuzko objektu bakarraren gaineko mirespena arindu. Oraindik gaur egun artea, edo gutxienez arte mota bat, garestia da eta testuinguru erlijioso baten barruan egongo balitz bezala begiratzen diogu —museoa—.

Aurrerapen teknikoek artearen inmaterialtasunean lagundu dute eta demokratizazioa gero eta errazagoa da asmatu dugun sare telematikoaren bidez. Hala ere, gure etxetik eta tresna elektriko baten bidez eskura dezakegun artelana ulertzea ez dugu lortu. Benjaminek iragarritakoa ez da bete.

II. Mundu Gerraren bukaera ondoren irudiaren demokratizazioak ez du artearen bidea aukeratu, kontsumoaren bidea aukeratu duela esango nuke. Arte eta kontsumoaren irudiaren arteko zubiak eraikitzen ahalegindu ziren Pop artekoak, baina beraiek sortutako artelanez artearen goi-mailako merkatu batentzat izaten jarraitu zuten. 70eko hamarkadako joera kontzeptual asko artea eta mugimendu sozialak

Gure etxetik eta tresna elektriko
baten bidez eskura dezakegun
artelana ulertzea ez dugu lortu.

Benjaminek iragarritakoa ez da bete

Azken urteetan ordenagailuak eta Internetek zabaldu dituzten aukerez gutxi baliatu dira gure arteko artistak. Ekimen batzuek egin dituzte baina ez dute presentzia handirik erakusketa eta komunikabideetan

lotzen ahalegindu ziren, baina Beuysen guztiok artistak izan gintzkeenaren esaldia azkar ahaztu zen 80ko hamarkadako merkatuaren berrindartzearekin.

Horren guztiaren ondorioz arte irudiak gutxiengoaren zaletasuna dira eta jende gehienok kontsumoaren irudien artean bizi gara. Garai batean arteak irudiaren gainean izan zuen nagusitasuna teknologiak eskaintako kontsumo irudien munduan desagertu da.

Izan ere, azken urteetan ordenagailuak eta Internetek zabaldu dituzten aukerez gutxi baliatu dira gure arteko artistak. Ekimen batzuek egin dituzte baina ez dute presentzia handirik erakusketa eta komunikabideetan.

Beldur nago, telebistarekin gertatu zen gauza bera gerta daitekeelako net artea deritzonarekin. Tresnak eman dezakeenaz ez dakigu, hasieran gaudela dirudi, baina orain arteko bilakaera ikusita komunikabide handiak berehala kontrolatzen hasiko direla iruditzen zait.

Telebista asmatu zenean askok ikusi zuten informazioa eta formazio zabaltzeko aukera ezin hobe gisa, horregatik artearen esparrutik ere telebista artelanen demokratizazioaren bide moduan erabiltzen hasi ziren Europako eta Ameriketako Estatu Batuetako artista gutxi batzuk. Berehala konturatu ziren esperimentuak ez zuela behar bezalako emaitzarik eman eta telebista gero eta gehiago entretenitzeko eta kontsumoa bultzatzeko tresna nagusia bilakatzen ari zela.

Beraz, artearen esparruak telebista galdu zuen bezala sumatzen dut nik Interneten eta ordenagailuaren esperimentu artistikoen esparrua. Interneten informazioak merkataritza guneari tokia kentzen dio urtetik urtera eta saltoki birtualen irabaziak negozioen munduko haziera handiena jasan dituztenen artean daude.

Hala ere, espero dezagun, Benjaminenak bezala, nire iragarpen hauek ez betetzeta. ■

Aingeru Epaltza

Ispilue

Abertzaleok xeblebre jokatzeko ohi dugu Nafarroarekin. Gure historia hurbilean mugarri historikotzat ditugun gertakari batzuk —Askatasunaren Ibilaldia 1977an, Udalbiltzen sorrera 1999an— ekialdeko eta mendebaldeko euskaldunak elkarganatzeko bide gabe, *navarrismo* banatzailearen haize emaile gertatu izan dira. Uste baino tarte tikiagoa izaki lurraldetasunetik deslurraldetasunera. Zalapartakoek gure hizkera beratzen irakatsi digute, hala ere, Foru Komunitatean. Han, gu gara aniztasunaren aldarrikatzaile nagusiak. Erkidego Autonomoan, ordea, ez gara hain askotariko eta zabal agertzen. Gutxiengo eta gehiengo kontuak. Salbuespena delakoan, inoiz ez diogu gure errealitatea hobeki ulertzeko ispiluaren balioa aitortu nahi izan Nafarroari. Egun hauetan, bakea eta normalizazio politikoa dabilta gehien aho-mihietan. Horietara abiatu gabe ere, zorioneko hitzen edukia adosteko lanak izanen dituzte gure politikariek. Nik ere ez dakit ongi bakea zer den. Normalizazioa bai, susmatu bederen. Normalizazioa, konparaziorako, izan liteke Leitzako udaltxean ikurrina lasai paratu ahal izatea. Eta Orexakoan, berri, espainola. ■

Joxe Mari Ostolaza

Vigon

Galiziako Vigo omen zuen etxea. Michel Salgado futbolariarekin duen inbiliaria eta bere izeneko etxegintzako enpresak bere beharra omen zuten. Athleticen nafar jokalariek kanpotartzat jo zituenak, Karpinek Olaberaren bulegoa okupatzeko prest agertu da Miguel Santosen eskutik. Ezin dio laguntza ukatu hain maitea eta berea duen klubari. Esker txarrekoa litzateke bestela eta bera ez da horrelakoa. Bestalde, ez da plaza txarra Gipuzkoarena futbolak eman dien sosak plazaratzeko, plazaratu gabe, harrokeriarik gabe. Reala salbatzera datoz. Bikote azkarra. Vigo bazterrean utzi gabe noski. Batek jokalaria eta entrenatzaileen kontratuak eta besteak orubeak. Berrikitan ezagutu dut, Valentzia futbol taldeko Cañizares atezainak denbora librean broker gaitza dela, Real Madrileko jokalaria aberatsenetakoen agentea dela, haien inbertsoen buru. Lurrak erosi, zernahi eraikitzeko baimenak lortu eta dituzten sosak biderkatzeko bermea omen, burtsarenaz gain. Zorrotza omen da oso. Ostatu mostradore-kontuarrara hurbiltzeko nagia duenari xuhurra eta honi, inori ez ordaintzeagatik kafea ere aldageletako garbitzaileari kentzen dionari, zorrotza. Txiki gelditu zaie futbola, gaztetan afizio zutena. Presidenteek balukete non enplegatu garbitzaileak, garbitasuna nahi balute. ■

Iñaki Barrena

EHUKO IRAKASLEA

Leitzarango ahoberoak

Maiatza honetantxe, hamar urte bete dira Leitzarango autobide iskanbilatsua inauguratu zela. Ordea, Gipuzkoa eta Nafarroa Garaiko arerio politiko ideologikoak diren Gonzalez de Txabarri eta Sanz oso ados egon dira balantzean. Irabazleen irmotasunaz, ez ote digute aurpegiratu bada, nola egon gaitezkeen aurrerapenaren eta azkartasunaren adibide sendo honen aurka?

Debaldeko autobide hau -eskotean ordainduko duguna urte mordoan- garraioaren hazkunderako azpiegitura ezin egokiagotzat jo dute, eta, bide batez, esku artean dituzten "patata beroak" modu berean ulertu behar direla erakutsi nahi izan digute. Leitzarango istoriotik ikasiz, Itoiz, Pirinioetako autobidea, AHT eta Pasaiaiko superportua, besteren artean, gure garapenaren funtsa direla errepikatatu digute, esperientziatik ikasita, ea behingoz "orori ez" leloari uzten diogun.

Alta, historiak ere irakasten du, istorioak aparte. Agian, Gipuzkoako diputatua, duela 30 urte ezker-tiar abertzalea zenean "indar produktiboen garapen mugagabea" ere sinestuko zuen eta horregatik txaketa politikoa aldatuz gero ez zaio hainbeste kostatu Gipuzkoako lurra txikle moduan handitu nahi dutenen lerroan jartzea. Horrela errazago uler daiteke azpiegituren proiektuen zerrenda amaigabearekin, norabide guztietara, itsaso aldera barne, herrialdearen porlanezko komunikazioak zabaltze nahi hori. Gakoa da, zer egingo duten AHT, Maltzaga-Urbina, Durango-Beasain, Donostialdeko saihebidetia eta beste proiektuak, auto eta kamioien trafikoa- ren gorakadaz kolapsatuko zaizkienean. Edo ez al dute horretan erreparatzen?

Itoitzeko historia ere oso esanguratsua dugu. 20 urte joan dira Longida arane- ko biztanleek urtegiaren proiektuari aurre egin ziotenetik. Ahobero ugarik beste galera ekologista bat iragarri arren, ez du ematen afera honek Sanzi lo lasaiak ekarri dizkionik. Duela gutxi, urtegiaren hondamendi geolo-

Iñaki Barrena

gikoa izanez gero berak ez zuela erantzukizun politikorik onartuko, zioen; alor horretan teknikariek emandako txostenen araberrako erabakiak izan direla. Eta galdera da, nork aukeratu ditu teknikariak? Nork agintzen die euren azterketan agertu behar diren ondorioak?

Leitzarango autobidearen 10. urtemugan ikusi dugun legez, Nafarroan, Gipuzkoan eta Euskal Herriko gainontzeko herrialdeetan hazkunde ekonomikoa dugu lege nagusia eta garapen sostengarria azalezko eta komenientziakzko erakusleho berde hutsala bihurtu zaigu. Gobernariak pertsona eta merkantzien garraioaren gorakadarekin pozik daude, mugikortasunak sortutako hazkunde komertziala baino ez baitute ikusten. Eta sorrarazitako kalteak? Noizko esango digute isuritako CO2 tonak eta eragindako istripuak zein beste galera sozio-ekologikoei -zaratak, kutsadura, biodibertsitate galerak...- zenbat suposatzen duten?

Bizitza maila eta bizitza kalitatea ez dira gauza bera eta existentziaren balio guztiak ez dira ekonomikoak, ezin baitira BPGaren parametroetan neurtu. Garapen ekonomikoaren txanponaren aurpegiak ezin du bestaldean dagoen krisi sozio-ekologikoarena ahaztu, biak ala biak doaz batera.

Are gehiago, nahiz eta herri txikia izan, gure dependentzia gero eta handiagoa da lehengai, material eta zerbitzuei dagokienean. Zor ekologiko galanta hartu dugu baliabide horiek eskuratu ditugun herrialdeekiko, ala pentsatzen dugu

petrolio, gas eta bestelako lehengaiak Asia, Afrika eta Latinoamerikatik ekartzea, modu duin, justu eta libre batean egiten dela?

Gonzalez de Txabarri eta Sanzek kontuak atera nahi badituzte atera ditzagun, hori bai, iruzur eta egi erdiak erabili gabe. Garraio eta azpiegituren politikak euren ardura dira, ados, baina herritarrei partaidetza demokratikoan oinarritutako azalpenak zor dizkiete. Eta guk, gure bizimoduarengatik gure hartzekodun ekologikoei ere bai. ■

Gonzalez de Txabarri eta Sanzek

kontuak atera nahi badituzte atera

ditzagun, hori bai, iruzur eta

egi erdiak erabili gabe.

Garraio eta azpiegituren politikak

euren ardura dira, ados, baina

herritarrei partaidetza demokratikoan

oinarritutako azalpenak zor dizkiete.

Eta guk, gure bizimoduarengatik

gure hartzekodun ekologikoei ere bai

lhesi

Abadiñoko jauntxoan
galtzadan barrena

❑ **Ezpalak**

❑ *Argitalpenak*

❑ **Denbora-pasak**

❑ *Makina bat kontu*

Ingurumena

Kiotoko protokoloaren
inguruko gerra

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Kultura negozio

Zaila da kultura definitzea, mugatzea, zehaztea; baina ia dena produktu bihurtu dugun garai hauetan, kultur ekintzek eta ekitaldiek ere beraien salneurria dute. Azken urteetan erakusketez, kontzertuez, liburuen edizioez edo beste edozein kultur emanaldiz arduratzen diren enpresak sortu dira. Kultur kudeaketa dute lanbide eta beraien presentzia ugaltzen ari da. Hala ere, Euskal Herrian merkatua oraindik txikia dela eta sektoreak birmoldaketa behar duela diote horretan dabilzanek. Lan honetan aritzeko, kulturarako bokazioa handia dela aitortu digute.

MIKEL GARCIA

Erakusketak antolatzea ogibide

LIBURUA ARGITARATUKO dizunaren bila zabiltzala? Zure artelanak ikusgai ipintzeko gogoia duzula? Herriko festetarako antzerki saioa, kontzertua eta erakusketa antolatzea falta dela? Museoa kudeatzeaz arduratuko den enpresa bilatzen ari zarela? Ez kezkatu, badago nora jo: kultur kudeaketarako enpresak lagun diezazukete. Lanbide nahiko berria eta batzuetan ezezaguna da, ordea. 80ko hamarkada bukaera arte, ez zegoen inolako kultur azpiegiturarik, ez kultur teknikaririk, ez kultur ekintza antolatu indartsurik. Festetako zinegotziak edo herriko talde boluntarioek ekitaldiak prestatu ohi zituzten, udaletako diru laguntzekin eta profesionalizaziorik gabe. Baina horrek gorabehera handiak ekar zitzakeen, ekimen horiek herri guztietan ez zutelako indar bera, edo urteekin indarra galtzen joan zitezkeelako. Pixkanaka, aretoak eraikitzen hasi ziren, azpiegitura eratzen, ekintzei jarraitasuna ematen eta zirkuituak bultzatzen. Horri guztiari erantzuteko, kultur kudeaketarako enpresak sortzen joan ziren.

Enpresa horietako langileek diote zerbi-

Azaleko argazkian, Ordiziako D'Elikatuz museoa, gastronomiari buruzkoa; goian, Donostiako San Telmo museoa. Bi proiektuetan Xabidek eta K6k parte hartu dute. Hurrengo orrialdean, Nafarroako euskalkiak erakusketa, Hurbil Kulturgaiak enpresak muntatua.

tzua beharrezkoa dela, erakusketak eta ekitaldiak antolatzen dituzten erakunde publiko nahiz pribatuek ez baitute horietaz arduratzeko pertsonal nahikoa. Gainera, profesionaltasuna eta baliabideak eskaintzen dituzte eta kultur joeren berri dute. Hau da, nazioarteko berrikuntzak jarraitzen dituzte eta ideia horiek Euskal Herriko proiektuetan barnerratzen saiatzen dira. Karmele Barandiaran K6 enpresako museo kudeaketa departamentuko zuzendariaren arabera, "kulturak eta profesionaltasunak bere balioa du eta hori ordaindu egin behar da. Garai batean zaila goa zen kultura ordaintzea, baina erakundeak geroz eta ohituago daude".

Jendea ere berrikuntzetara eta kultur arloko esparru anitzetara ohitzen joan da. Lehen, ez omen zen hain erraza jendea museotan ikustea, baina egun normalagoa da; "Guggenheim efektuak-eta jendea erakarri dute", dio Barandiaranek. Administrazio publikoaren aldetik ere, mota honetako enpresak kontratatze joera normalizatu egin da. Azken finean, kultur ekintza eta proiektu

gehiago dago eta udalek, aldundiek eta Jaur-laritzak horien plangintza beste enpresa batzuen esku uzten dute geroz eta sarriago. Bankuak bezalako erakunde pribatuek kontratatzea ere ohikoagoa da, oraindik eskaeren iturri nagusia Administrazio publikoa den arren.

Datuak aztertuz gero, Administrazioak oraindik sekulako pisua dauka kultura alorrean, baina kontzeptua pixkanaka aldatzen joan behar dela uste du Xabide enpresako koordinatzaile Jose Mari Armentiak. Bezeroen zerbitzura dagoen enpresa izaten jarraitu arren, beraien kabuz produktuak ekoizten hasi direla eta joera horrek indarra hartu behar duela esan digu. "Kultura prostituitzea dela esaten duenik egongo bada ere", argi dauka publikoa erakarri behar dela eta horretarako marketinaren, komunikazioaren eta gestioaren ezagutzak kulturen aplikatu behar direla. Izan ere, eta kultura interes publikoa duen arloa dela kontuan hartuz, ezinbestekoa da kultur kudeaketa sektore moduan ikustea, "etorkizunean garapenerako oso garrantzitsua izango den sektore bezala".

Negozio zaila

Sektore moduan, kultur kudeaketak merkatu propioa aurkitu du Euskal Herrian, baina oraindik ere negozio zaila dela azaldu digute. Enrique Forondak, adibidez, Hurbil Kultur-gaiak enpresa familiarra darama eta ez du

Ligako jokalaria

Euskal Herrian gutxi dira kultur kudeaketa lanbide duten enpresak. Xabide eta K6 dira nagusietakoa. Xabide sortzen lehenengoetarikoa izan zen gainera, 1987an jaio zen eta asko handitu da ordutik. Orain, Madrilén bulegoa irekitzeko asmoa dute, Euskal Herriko merkatua txiki geratu baitzaie. Kulturaren kontzeptu globala dutela diote eta Euskadiko Gazte Orkestraren edo Azkoitiako pilota museoaren kudeaketa, esaterako, beraiek daramate. K6rekin batera, San Telmorako proiektu museografikoaren ikerketa burutu dute. Bezerorik gabeko ekoizpen propioen artean, *Divergentes* ekimena aipa daiteke. Ekimen horren baitan, nazioarteko hamar artistek Euskal Herriko hainbat enpresa berritzailetan lanak sortuko dituzte eta ondoren lan horiek erakusketa bakarrean bilduko dira. K6 enpresari dagokionez, 1989an sortu zen eta museo txiki eta ertainen merkatuan egiten dute lan. Igartubeiti baserriko interpretazio zentroa edo Irungo Erromanizazio museoa beraien proiektuak dira.

Hurbil Kulturgaiak enpresarekin ere hitz egin dugu. Beraien esanetan, ez dute Xabide eta K6 enpresen liga berean jokatzen. Hirugarren mailakoak direla dioten arren, urtean 100 erakusketa muntaia inguru egin ohi dituzte, antzerki arloan 65 emanaldi, zineman 20 eta 30 bat kontzertu. 1990ean sortu zen eta enpresa familiarra izaten jarraitzen du. Haroko ardoari buruzko erakusketa edo Kutxaguneko Einsteinena beraiek kudeatu dute. Lan honetan kulturarenganako bokazioa handia dela eta esperientzia oso aberasgarriak bizi dituztela denek azpimarratu digute.

ikusten urte batzuetatik hona egoera gehiegi aldatu denik. Bere esanetan, Euskal Herrian ekintza kultural asko dago, "seguruenik, beste inon ez dago hemen dugun adinako kultur ekintza kontzentrazioarik", baina ez dago ekintzen koordinaziorik. Erakunde publikoek kulturen dirua gastatzen dute, baina aurre plangintzarik eta orekarik gabe: urtero gauza berdinetan inbertitzen da eta ez

harpidedun egin zaitez

Urte osoko harpidetza (12 ale): 30€ BEZ barne | paraldean 58€ BEZ barne

harpidedun izatearen abantailak

- aldizkariaren urteko 12 aleak etxean jasotzeko aukera
- gure argitaletxearen liburuetan %25eko beherapena
- Yorick, gure liburutenda birtualean egindako edozein erosketetan %10eko deskontua

Elizburu kalea 3 - 48230 Elorrio • tel. 946 583 082 • fax. 946 231 886 • www.artezblai.com • artez@artezblai.com

dago berrikuntzarik. Gainera, Forondaren ustez aniztasuna ere ez da handia. "Bezeroek ez dute apustu berririk egiten. Arrakasta lortzen dutenean baino ez dituzte gauza berriak kontratatzen -azkenaldian *Cocidito madrileño* antzezlanarekin gertatu den bezala, esaterako-. Ez dira ausartzen emanaldi edo erakusketa berritzaile eta konplexuagoekin".

Merkatua oso handia ez dela diote. Udal askotan antolatutako ekintza kulturalak beraien kabuz egiten dituzte, herriko argazkilarien edo erretiratuen lanez baliatuz, helburu jakinik gabe. Merkatu mota hori nora doan ez dela oso argi ikusten uste du Armentiak. "Ekipamendu txikiak sortzen dituzte, baina zertarako? Barne kontsumorako? Zein xederekin?" Bestetan, erakunde publikoek, nahiz eta garestiago izan, komunikazio enpresengana jotzen dutela dio Forondak. Horiek ekitaldia zatika kontratatzen dute: "Guri zati bat egiteko eskatzen digute eta beste batzuei beste zati bat, azpikontratu bidez. Hori ez da enpresa sortzea eta, beste arrazoen artean, horregatik gaude hain enpresa gutxi".

Gainera, erakusketen kasuan zirkuitu gutxi dago Euskal Herrian eta gehiago egotea interesgarria iruditzen zaie sektoreko langileei, produktua errentagarri egingo baiduke. Sozialki produktu kulturalak azpiegitura gutxiko herrietara ere iritsiko lirateke, erakunde handiago batek babesturik, eta ekonomikoki merkeagoa izango litzateke. Izan ere, ikuspegi ekonomikotik ez da balio erantsi handiko produktua: etekina txikia da, azpiegitura handia behar delako eta produktua zirkuitu laburra izan ohi duelako.

Kulturaren balio ekonomikoa zehazteko garaian, hartzailak produktuari ematen dion balioa kontuan hartu behar da eta normalean azken hartzailak produktuaren doan jasotzen duenez, ez du behar bezala baloratzen. Horri, herrialde askotan eta gurean ere errepikatzen den arazo larria gehitu behar diogu: kulturaren eguneroko kontsumoa oso txikia da; Forondaren esanetan, biztanleriaren %15ekoa baino ez. Bere esanetan, bezeroek %15 horrentzako produktuak eskatzen dituzte, %85a erakarri beharrean. Azken horiek erakartzeko, baliabide eta azalpen gehiago duten muntaia errazagoak egin behar direla dio, baina inbertsio handiagoa eskatzen du eta ez da errentagarri ateratzen. "Herri batean erakusketa oso garrantzitsua egingez

gero, berau azalduko duten gidari prestatuekin, erakusketa normala antolatuta baino 300 bisitari gehiago izan ditzakezu, baina kostu ekonomikoa bost edo sei aldiz handiagoa izango da". Helburuak zeintzuk diren finkatzen datza gakoa.

Forondak ez du argi kulturaren gehiago inbertitu behar ote den, baina diru hori modu orekatuagoan inbertitu behar dela uste du. Karmele Barandiaranek, berriz, kulturak geroz eta diru gehiago behar duela adierazi du: "Aurrekontu guztietan murrizten dena izan ohi da eta lan handia dago oraindik egiteko. Erakunde publikoek lan handia dute, kulturaren oinarri eta eredu bezala, eta kanpoan gauden profesionalekin batera etsenplu izan behar dute".

Etorkizuna zehaztuz

Lanbidearen egoera ez da, aipatu dutenez, dirudien bezain ezkorra. Negozio berria da eta muturra sartzen ari da, pixkanaka. Horretarako eman behar diren urratsak geroz eta argiago dituzte sektorekoek. Xabideko Jose Mari Armentiararen ustez, beraien lanbideak birmoldaketa behar eta izango du etorkizunean, eta jauzi horretan gainontzeko industrien prozesua izango da erdua: orain Euskal Herrian ari dira lanean, Espainiako Estatuko merkatuan zabaltzen hasiko dira eta azkenik nazioarteko merkatuan hedatuko dira. Bere hitzetan, ekoizpen propioko produktuak sortzea da bidea, beti bezeroen mende egon gabe. "Industri edo sektore pentsamoldea barneratu behar dugu". Baina negozioa definitzeko oraindik lan egin behar dela badaki Armentiak eta horretarako Europako beste herrialdeetako esperientzia baliagarria izan daiteke.

Erakunde pribatuen kulturarenganako inplikazioa handiagoa izatea ere garrantzitsua ikusten du Xabideko koordinatzaileak: "Enpresak eragile inportanteak dira eta ekitaldietan lantegiaren marka ipintzetik haratago jo behar dute. Enpresak irabazitzat hartzen duenaren gaineko ikuspuntua aldatzea beharrezkoa da". Hala ere, Administrazio publikoak beraien alde egiten duen apustua ere indartsuagoa izan behar dela diote kultur kudeaketan dihardutenek, anbizio handiagoko planteamenduak eta helburuak finkatu behar dituela. Pixkanaka, sektore hau bere bidea garatuz doala dirudi. Dagoeneko, kultura ere merkatuaren arauen menpe dugu eta ez dago atzera bueltarik. ■

Goitik behera, Xabide, K6 eta Hurbil Kulturgaiak. Lan honetan kulturarenganako bokazioa handia dela eta esperientzia oso aberasgarriak bizi dituztela denek azpimarratu digute.

Aktiba Txartela EUSKADIKO KUTXA

Erosketak egiteko modu berria

Eskatu **Aktiba Txartela**, lasai-lasai ordaindu
eta erabat kontrolatu asteko erosketak

Informazio gehiagorako, Euskadiko Kutxaren sukurtsalak, 901 333 444 edo www.cajalaboral.com

Zurekin elkarlanean

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

Ezpalak

KATIXA GARATE

Goazen antzerki astera

Hikak *Groau* haurrentzako antzezlanaren eskaini zuen pasa den asteburuan.

EUSKARAZKO ANTZERKIAREN erakuslelhoa izaten da, urtero, Debako Antzerki Astea. Aurtengo XIX. aldia du eta askotariko emanaldiak eskainiko ditu, maiatzaren 29a bitarte: kafe antzerkia, haur antzerkia, amateurra... Asteazkenean Andatzako eskolak eta Oikiko eskola antzerki taldeak *Moto gezurtia* eta *Ipotx kalea* antzeztuko dituzte. Ostiralean Zurriola ikastolako antzerki

eskolakoek *Garai modernoak* eskainiko dute. Larunbatean Sebastopoleko Titiriteroek *Pailazoaren kalejira* egingo dute eta, ondoren, Debako Goaz antzerki taldeak, Astearen antolatzaileak, Joseba Zulaikaren poema batean oinarritutako *Adanen poema amaigabea* eskainiko du. Azkenik, igandean, Karrika taldeak *Nabigatu dezagun* aurkeztuko du taula gainean.

Docks dokumentalen jaialdia Baionan

MAIATZAREN 24TIK 28RA, Docks dokumental jaialdia antolatu du Baionan *Lekukotasunak* lelopean Zinema eta Kulturak Elkartek, Atalante eta Beste Zinema aretoak kudeatzen dituen elkarteak, hain zuzen. Elkarteke zuzendari Ramuntxo Garbizuk dioenez, *Fahrenheit 9/11* dokumentalak Canneseko jaialdia irabazi zuenetik badirudi dokumentala modan dagoela, baina berak dio ez dela horrela; horren isla da aurtengo

Mikel Aizpuruak ondokoak esan zizkion Berriari: «Epaileak lehenengo silabatik entzuten du bertsoa. Entzuleak, berriz, aurreko bertsoa bikaina izan bada, hurrengoaren lehen puntua galdu ohi du, aurrekoa baitabilkio buruan. Dena entzun beharrak galarazten dio epaileari, entzuleari ez bezala, bertsoaldi bikainak gogoan hartzea. Bertso saioa osotasunean juzgatzeko pertsonarik txarrena epailea da».

Eduardo Gil Beraren adierazpenok jaso zituen *El Correo Español*ek: «Euskarazko liburuak, antzinako hizkuntza berezi batean idatzita daudela aireratzen da beti. Eta mezu

zehatza zabaltzen duen zerbait aurreratzen badute, irakurlea balio handirik ez duen zerbait jasotzeko prestatzen ari direla uste dut (...) Euskarazko liburuak benetan diren baino interesgarriagoak balira bezala sal-tzen dira; euren interes falta ezkutatzeko duten argumentuak azpimarratzen dira».

Itziar Lamuedrak Aizun: «Aktore mundutik bizitzerik badago: antzerkia, telebista, publizitatea... Aktoreentzat dagoen merkatutik, nik uste ahal dela. Baina gogoz hiltzea ere posible da. Ez dago denontzako lanik, merkatuak oso txikiak dira».

Angel Amigok euskarazko hiru filmekoitziko ditu telebistarako, TVEren laguntzaz. Hirurek euskal nobelak dituzte oinarri: Bernardo Atxagaren *Zeru horiek*, Anje Lertxundiren *Zorion perfektua* eta Ramon Saizarbitoriren *Bihotz bi. Gerrako kronikak*. Lehena ekainean dira grabatzen hastekoak.

Patxi Zubizarretak *Pospolo kaxa bat bezala* liburua plazaratu du Pamielaren eskutik. Amodioa, bidaia, mestizaia, literatura eta memoriaz dihardu ordizarrak liburuan bildutako ipuinetan.

Martina Dasnoy Donostian bizi den artista belgak margolan erakusketa jarri du Durangoko Beittu arte galerian. Espresionismo abstraktu estatubatuarren eragina nabari da arte abstraktua eta figuratiboa uztartzen duten koadroetan.

Xabaltxek laugarren diskoa karrikatu du Gaztelupeko Hotsak diskoetxearekin: *Sms galduak*. Pop eta folk kutsuko kantuetatik elektropop kantuetara egin du jauzi oraingoan.

Artisautza lantzen

Artisautzari buruzko azterketa egin du Eusko Jaurlaritzak, Kulturaren Euskal Planaren baitan. Artisautza garatzeko hainbat proposamen egiten ditu azterketak, hala nola, hezkuntza, diseinua eta arte sektoretara zabaltzea, komertzializazioa hobetzea eta artisautzaren euskal labela sortzea. Artisautzaren sektorea txikia dela eta artisauak oso banatuta daudela aipatzen du azterketak ahalgune gisa; eta kalitate handiko lanak egiten dituela eta moldatzeko ahalmen handia izatea ditu indargune. Artisautzari egiten dio baita ere erreferentzia Eusko Ikaskuntzak plazaratu duen *Euskal Artisautza* CD-ROMak. Bertan *EuskoNews & Media* aldizkarian argitaratutako artikuluak bildu dituzte, non 66 artisaren lan prozesuak eta produktuak azaltzen dituzten.

Cannesen dokumental bakarra ere ez dela lehiatu. Besteak beste, Frederic Laffont zinemagilearen *Mille et un jours*, Peter Watkinsen *Edward Munch, la danse de la vie* eta Christian Freien *War Photographer* ikusi ahal izango dira. Bestalde, Ramalako (Palestina) zinema areto bakarreko zuzendari Georges Ibrahimek hitzaldia eskainiko du.

Gipuzkoako Bertso Eskolen Eguna

GIPUZKOAKO BERTSO ESKOLEK urtebete darimate euren egoera aztertzen, kalitatean, pedagogian, antolaketan... aurrerapausoak emateko asmoz. Hausnarketa prozesu horretan kokatu behar da aurreneko estrainekoz egingo den Bertso Eskolen Eguna. Gipuzkoako eskolaz kanpoko hogeita hamabost bertso eskoletako 350 ikasleak bilduko dira Villabonan. Ekitaldi andana izango da egun osoan. Ikasleek eskolan ikasitakoa kalera ateratzeko abagunea izango dute. Bestalde, hainbat bertsolarik 8 eta 18 urte bitarteko ikasleentzat propio kantatuko dute.

Artista berrien lanak sarituta

EZ DA ERRAZA BIDEA EGITEA artearen munduan. Horrexegatik lagungarri gertatzen zaizkie sariak artista gazteei. Zabalik da Donostian, uztailaren 2a bitarte, Gipuzkoako Artista Berrien XLI. Lehiaketak artista hautatuen lanekin osatutako erakusketa Koldo Mitxelena kulturunean. Bertan topatu daitezke Ingrid Buchwald eta Manu Uranga irabazleen lanak, epaimahaiak nabarmendutako *Salvatore Tuttirena* (Xuban Intxaustirena) eta beste hamaseirena (Judaz Arrieta, Ibai Maritxalar, Olaia Miranda...). Aurreko aldietan ez bezala, arte mundukoa ez den jendearen lanak ere izan dira hautatuak. Horixe da antzerkitik datorren *Salvatore Tutti* eta zinemagintzan ari-tutako Iban del Camporen kasua.

Gerra eta literaturaz hitz

egingo dute, urtero bezala, Larrabetzun asteotan. Maiatzaren 25ean Iñaki Egañak *Gerra zelan kontatu ume eta nagusiei* izango du mintzagai. Joxe Mari Lopetegi *Errepublikanoen bertsolariaren* bizitzaz hitz egingo du Joxan Elosegik 26an. Hitzaldiaren ostean, Lopetegiren bertsoak kantatuko dituzte Larrabetzuko gaztetxean. Ekainaren 1ean Edorta Jimenezek Robert Capari buruz hitz egingo du eta ekainaren 2an Lauaxetaren inguruko mahai-ingurua izango da.

www.euskalkultura.com.

Euskal Herriko biztanleak eta diasporakoak hurbiltzeko xedez jaio zen *Euskal Kultura* paperezko boletina 1998an, Euskal Fundazioaren eskutik. Euskal kulturako gaiak jorratzen ditu boletinak. 2001etik boletín elektronikoa egiten dute (www.euskalkultura.com) eta nahi izanez gero, posta elektronikoz jaso daiteke. Hainbat kontinentetako lagunak artean osatzen dute boletina.

Musik(h)erria proiektua osatzen ari da hainbat musikazale,

diskoetxe autogestionatu eta parte-hartzailea sortze aldera. Gaztemugi topaketetan ekin zioten diskoetxearen proiektua mamitzeari, ondoren Arrasaten bildu ziren hainbat musikari eta kontzertu antolatzaile, Gaztesareako hainbat kiderekin batera. Maiatzaren 28an Gasteizko gaztetxean bilduko dira. Diskoetxe alternatiboa, herritarra eta parte-hartzailea osatu nahi dute eta euskara, euskal kultura eta emakumeen parte-hartzea musikan bultzatu. Kideek Gasteizko batzarrera musika talde gehiago biltzeko nahia agertu dute.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Elektrika
Xabier Montoiak

SUSA
184 orrialde
12,50 euro

Montoiaren trilogiaren azkena

Xabier Montoiak idatzitako *Hilen bizimodua* izenburuko trilogiaren azkena da *Elektrika*. Lehenengo liburuan, *Hezur gabeko hilak* izenekoan, Jean Etxegoien soldaduak Lehen Munduko lubakietan jasan-dako zoritxarrak agertu zituen. *Blackout* nobelan, ordea, soldadu izandako Jean Etxegoien hori kazetari bilakatua arkitu genuen Bigarren Mundu Gerra garaiko Parisen, argien hiria okupatu zuten nazien oso lagun, gainera. Azkenik, *Elektrika* nobelako protagonista haren semea da eta 1954tik 1962a arte iraun zuen Aljeriako Gerran dabil murgildua. Milaka aljeriarrek galdu zuten bizia Gerra hartan, fusilamenduetan eta torturaturik. Jean Etxegoien gaztea armada frantziarrak koloniara terroristak neutralizatzeraz eraman duenetako bat da. ■

Matematikari buruzko gogoetak

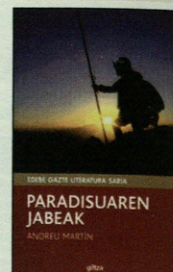
Batzuen artean
GAIK
157 orrialde

Aritmetikaren unibertsoa aztertzen duen liburua

Gaur arte aurkitutako aztarna matematiko zaharrenek 35.000 urte inguru dituzte. Nolanahi ere, matematikaren zantzuak edozein kulturatan eta garaitan daudela dio Gaiak argialetxeak plazaratu duen azterketa honek. Aritmetikaren unibertsoan murgiltzen du irakurlea, zenbaki irrazionalen eta haien inguruko enigmatan sakonduz. Adibidez, guk Pitagorasek teorema deitzen duguna, Pitagoras jaio baino 1.000 urte lehenago erabili zela diote. Bestalde, errealitateak matematikarekiko duen harreman estua ere aztertzen dute. Eta beste matematikaren berri ere ematen da bertan, hala nola, matematika japoniarrarena edota Srinivasa Ramanujan indiarren matematika magikoak utzitako arrastoa. ■

Edebé gazte literatura saria

Andreu Martín oso ezaguna da bere polizia nobelei esker, baina gazte literaturaren arloan ere makina bat liburu ditu argitaratuak. Julia Marin Arteagak euskaratu duen honexekin, gainera, Edebé gazte literatura saria irabazi zuen. Bartolomé de las Casasek bere garaian salatu zuen Espainiako kondaira beltzean oinarritutako narrazioa dugu. Espainiarren konkista hura inbasio suntsitzaile bat izan zela salatu zuen hark, indarrezko lapurreta onartezina. Gai hori jorratuko duen nobela bat idaztea erabakiko dute egungo bi gaztek, honako puntuhauek ukituz: egoera geografikoa eta historikoa, Bartolomé de las Casasen bisita Karlos enperadoreari, indiar tainoak eta karibeak, paradisua infernu bihurtua eta Bartolomé de las Casas eta zerura joan nahi ez zuen indiarra. ■

Paradisuairen jabeak
Andreu Martín

GILTZA
249 orrialde

Aurreko urteko Memoria

Euskalerrriaren Adiskideen Elkarteak plazaratzen duen *Boletín* aldizkariaren azkenengo zenbakian, iazko urteko memoria azaltzen dute. Hasteko, erakunde honen batzordeak Araban izandako jarduna aurkezten da, jarraian Bizkaiari, Madrili, Gipuzkoari eta Mexikori dagozkienak eskaintzeko. Bestalde, Mª Rosa Ayerrek Gipuzkoako Foru Aldundiaren baso-zerbitzuak Enirio eta Aralarreko mankomunitatean izandako esku-hartzea aztertzen du. Jesus Moyak, berriz, jatorriz gasteiztarak izan ziren Isunza eta Hurtado de Mendoza ahizpak XVI. mendean Burgosko Medina de Pomareko klaratarren komentuan izan zuten bizitzaz dihardu. Eta José Luis Barrio Moyak 1730eko ezkonsari gutun madrildar batean agertzen diren euskarazko liburu batzuen berri ematen du. ■

Boletín
Batzuen artean

EUSKALERRRIAREN
ADISKIDEEN ELKARTEA
318 orrialde
12 euro

Iruña Hiria euskarazko komiki sariak

Gaztelaniazko itzulpen txikiarekin lagunduta aurkeztu ditu Iruñeko Udalak 2001. urtetik 2004.era Iruña Hiria euskarazko komiki lehiaketan irabazle suertatu zirenen lanak. Alegia, 2001ean saritutako Juanjo Osesen *Ameslari haurra* eta Jose Angel Labari Ilundainen *Ion*; 2002an nagusitutako Mikel Santos Martínez eta Sergio Rodríguez Alonsoren *Antsoren bitxia*, Gorka Espinosaren *5:29 a.m.* eta Assuer Albeniz Cincaren *Katsura*; 2003ko Laida Muruzabal Valenciaren *Itxaron* eta Mikel Santos Martínez eta Marcos Prera Ortizen *Eskribariaren legatua*, eta 2004an nabarmendutako

Mikel Santos Martínezen *Mundu guztiari bizirik bat salbatzea gus-tatuko litzazioke* eta Assuer Albeniz Cincaren *Ametsak*. I

Iruña Hiria
2001-2004
euskarazko
komikien
lehiaketa
Batzen artean
Iruñeko UDALA
84 orrialde

Bat aldizkariaren azken zenbakiko lanak

Euskararen erabileraren eta normalizazioaren azterketa udaletan dauka izenburutzat *Bat* soziolinguistikaren aldizkariak azken zenbakian jorratu duen dosierak. Jorrotutako gaien artean, Euskara Biziberritzeko Plan Nagusiaren hedapena toki mailako erakundeetan (2002-2005), Gipuzkoako eta Bizkaiko Foru Aldundietako teknikarien hausnarketa, hiriburuen eta mankomunitateen

lekua Euskara Biziberritzeko Plan Nagusian, eta Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia eta hainbat udaletako ereduak daude. I

Bat
Batzuen artean
SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA
176 orrialde
10 euro

YOLANDA ARRIETA

“Antzerkiak joko handia dauka, ematen zaiona baino gehiago”

Nondik nora sortu duzu *Groau!*?

Antzerki lan hau idatzi dut gauza askoren-gatik, baina batez ere kasualitateagatik. Bere *Groau!* hau orain dela bi urte *Zaunka egiten ikasi nahi zuen katua* ipuina izan zen. Izan ere, Andersen jaiotzaren urteurrenean haur eta gazte literaturako liburuaren eguna egiten da, duela bi urte lehiaketa bat antolatu zen Andersen ipuin baten egokitzapena-edo egiteko. Zozketa hori tokatu egin zitzaidan eta hori izan zen antzerki lan honen hasia.

Eta noiz bilakatu zenuen antzezlan?

Gero, lagun batzuei kasu eginez. Gasteizera joan nintzen proiektuarekin diru-laguntza bat eskatzeko eta Agurtzane Intxaurrea Hikako antzerki zuzendaria topatu nuen. Kasualitatez haiek umeentzako antzezlan bat behar zuten, eta hor hasi ginen harremanetan, ea testu hau izan zitekeen. Eta horrela, apurka-apurka, sortu zen *Groau!* landarea. Aizkorriren bidez kaleratu dudan hau antzerki-lan horren liburuko bertsioa da.

Eta zein da gaur egun antzerki liburuen garrantzia?

Zertarako behar dugun? Nik uste dut antzerkia ere irakurri egin daitekeela. Zeren antzeztu baino lehen irakurri egin behar da! Irakur dezake bakoi-tzak bere ohean goxo-goxo, baina baita ere irakur dezakete binaka, hiruak, lauak... Zatika irakur daiteke, gero irakurritakoa antzeztu daiteke... Hau da, nik uste dut antzerkiak joko handia daukala bai eskolan eta bai nahi den lekuan, ematen zaiona baino gehiago. Eta nik ez dakit liburu hau hutsune hori betetzeko gai den edo ez, baina egina dagoe-nez uste dut aukera hori ematen duela.

DANI BLANCO

egileari galdezka

Antzerki liburua, batere arrunta ez den katuaz

Yolanda Arrieta Malaxetxebarriak sortutako *Groau!* antzezlan irakurri ez ezik ikusi ere

egin daiteke, Hika taldearen obraren bidez. Protagonista gisa Mitsi katakume txikia du. Ile beltz-beltza dauka, indar gutxi, gorputz txikia eta ahots bitxi-bitxia: miau egin beharrean karraska egiten du Mitsik. Gainera, “z” erdarazko “z” gisa, “ts”, “tx” eta “tz” “t” huts bezala, eta “rr” gogorrak “g” ahoskatzen ditu. Bere ahizpa ederrak katakume beltzari zangotraba egiten dio eror dadin eta amaren titietako esne guztia edaten duenez, egunetik egunera ahulago dago Mitsi. Hain ziztrina ikusita, amak baino ez du maite gaixoa. Eta halako batean izebak etxetik bota egingo du. Geroztik hor ibiliko da katakumea, azeria ote den, erbia agian, katagorria apika, txakurra beharbada jakin nahirik. Baina oso saia-

Groau!
Yolanda Arrieta
Malaxetxebarria
AIZKORRI
119 orrialde
6,25 euro

tua denez, lagun asko egingo ditu munduan. Yolanda Arrietaren ustez antzerkiak aukera paregabea eskaintzen die haurrei bere baliabideak ezagutu eta, erakutsi ahal, beste hainbat arte eta disziplina –gutxienez musika, plastika eta dantza– ezagutzeko, eta, horrez gain, bestearen lekuan jartzen, talde lanean aritzen eta lotsak uxatzen laguntzen diola-ko umeari. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Izurrite	▼	Gizon izena	▼	Salgaien multzo	▼	EH-ko zaldia	▼	Emakume izena	
	Ezin daitekeena		Hedabide mota		Bokala		Suari dariona			
	▶		▼		▼		▼			▼
	H2O	▶			Aezkoako	▶				
	* HARRA-PARIA				Atzizkia					
Itsas ugaztuna	▼	Arriskuan jarri	▶	▼		▼				
Argizagia		Ilunabar								
▶		▼			Otx!	▶		Azti ezaguna	▶	
					X. hila			Neguko kirola		
Gutxitu	▶				▼	Nekadura	▶	▼		
Ez emea						Abere berlarjale				
▶				Bizkaieraz, iratzea	▶	▼	Done	▶		
				Biziaren erdian			Euskaraz eta kitto!			
Danimarkakoak	▶			▼			▼		Bokala	▶
Etor daitezela									Kanpo	
▶					Burutazioa	▶		▼		Uranioa
					Hidrogenoa					
Lantziego-ko auzoa	▶			Ipar EH-n, altxatu	▶	▼				▼

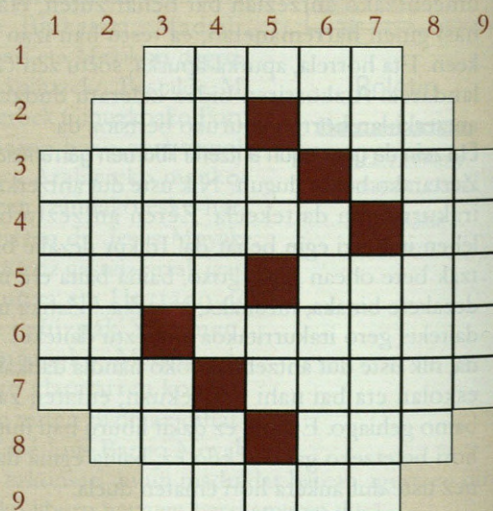
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Arrazak. 2. Aratu aditzaren oina. Gipuzkoan, duk. 3.- Emakume izena. Argentinan jardun zuen talde parafaxista. 4.- Klerak. Nori atzizkia. 5.- Konforme. Gipuzkoan, zatoz! 6.- Begira. Barazki mota. 7.- Joan den urtean. Likits, lohi. 8.- Kendu aditzaren oina. Saturnoren satelitea. 9.- Zer lekutarat?

GOITIK BEHERA

1.- Jakiten ahalegindu. 2.- Garratzak. 3.- Jazarpen. Zegoen. 4.- Jabe, buru. Harrapa ezan! 5.- Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. Bokal errepikatua. Niza izenaren kontsonanteak. Röntgen. 6.- Anno Domini adierazpenaren laburdura. Jarleku mota. 7.- Suari dariona. Hesola. 8.- Karea egiteko labe berezia. 9.- Adi ezan!

Pasarte Kodetua

Arrate Egaña idazle bizkaitarraren pasarte bat (*Protesia*, 2000) azalduko zaizu ondoko lauki guztiak betetakoan. Joko honetan, zenbakiak hartu dute hizkien ordea. Letra bat hartzen du gehienez zenbaki bakoitzak, eta batzuetan ez dira letra guztiak azaltzen. Zenbaki batzuei dagozkien letrak eman ditugu lagungarri.

1	20	16	9	5		3	13	20	14	13	
5	18	13	20		9	19	18	20	14	16	9
18		16	4	1	11	1	15	10	13		6
15	12	13	9	15	18		10	13	7	6	4
	7	1	4	13	20		1	5	12	16	1
20		17	13	20	13	9	1	11	6		1
20	14	4	13	1		1	18	4	11	16	9
5	13	1	11								

Kike Amonarrizen umorea

Gazte bizkorra

Hona zer bururatu zitzaion gazte tolosar bati.

Goiz batez, Berastegira igo zen eta 100 euroan astoa erosi zion baserritar zahar bati. Animalia pittin bat txukundu eta biharamuncan entregatzekotan geratu zen baserritarra. Hurrengo goizean ordea, segapotora hots egin zion:

– Barkatuko didak gazte, baina... astoa bart gaucan hil zaiguk, bihotzekoak jota.

– Bada, orduan, dirua itzuli egin beharko didazu –erantzuna braul! gazteak–.

– Itzuliko nizuke baina ezin, jokoan galdu egin dut eta.

Isilune labur bat eginda, gazteak:

– Orduan emadazu astoa eta kito!

– Eta zertarako nahi duzu? Zer egin behar duzu hildako astoarekin?

– Zozkatu.

– Igartzen da bai, Tolosako ero haizeak pitzatutakoa zarela! Baina nola zozkatuko duzu hildako astoa?

– Hilda dagoenik esan gabe, noski!

Handik hilabetera, larunbateko azokan egin dute topo gazteak eta baserritarrak:

– Eta? Zer gertatu zen azkenean astoarekin? –baserritarrak jakin-minez.

– Zozkatu egin nuen. 500 txartel saldu nituen 2 euroan eta azkenean, 998 euro irabazi nituen.

– Eta inor ez al zen kexatu?

– Irabazlea bakarrik... Baina hari 2 euroak itzuli nizkion!

A			R					T		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
		E			I				N	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	

Soluzioak

Pasarte Kodetua
Amiz jende zuen txanditu,
irakate ospatu lehor haren
aripari benetako andrea
antzuak.
Arrate Egaña

Hitz gurrutzatuak
Ezker eskutik: 1. Funtik, 2.
Aren, 3. Jazpi, 4. A.A.A., 5.
Kisak, 6. Jazpi, 7. Jazpi, 8.
Kisak, 9. Jazpi, 10. Jazpi, 11.
Kisak, 12. Jazpi, 13. Jazpi, 14.
Kisak, 15. Jazpi, 16. Jazpi, 17.
Kisak, 18. Jazpi, 19. Jazpi, 20.
Kisak, 21. Jazpi, 22. Jazpi, 23.
Kisak, 24. Jazpi, 25. Jazpi, 26.
Kisak, 27. Jazpi, 28. Jazpi, 29.
Kisak, 30. Jazpi, 31. Jazpi, 32.
Kisak, 33. Jazpi, 34. Jazpi, 35.
Kisak, 36. Jazpi, 37. Jazpi, 38.
Kisak, 39. Jazpi, 40. Jazpi, 41.
Kisak, 42. Jazpi, 43. Jazpi, 44.
Kisak, 45. Jazpi, 46. Jazpi, 47.
Kisak, 48. Jazpi, 49. Jazpi, 50.
Kisak, 51. Jazpi, 52. Jazpi, 53.
Kisak, 54. Jazpi, 55. Jazpi, 56.
Kisak, 57. Jazpi, 58. Jazpi, 59.
Kisak, 60. Jazpi, 61. Jazpi, 62.
Kisak, 63. Jazpi, 64. Jazpi, 65.
Kisak, 66. Jazpi, 67. Jazpi, 68.
Kisak, 69. Jazpi, 70. Jazpi, 71.
Kisak, 72. Jazpi, 73. Jazpi, 74.
Kisak, 75. Jazpi, 76. Jazpi, 77.
Kisak, 78. Jazpi, 79. Jazpi, 80.
Kisak, 81. Jazpi, 82. Jazpi, 83.
Kisak, 84. Jazpi, 85. Jazpi, 86.
Kisak, 87. Jazpi, 88. Jazpi, 89.
Kisak, 90. Jazpi, 91. Jazpi, 92.
Kisak, 93. Jazpi, 94. Jazpi, 95.
Kisak, 96. Jazpi, 97. Jazpi, 98.
Kisak, 99. Jazpi, 100. Jazpi, 101.
Kisak, 102. Jazpi, 103. Jazpi, 104.
Kisak, 105. Jazpi, 106. Jazpi, 107.
Kisak, 108. Jazpi, 109. Jazpi, 110.
Kisak, 111. Jazpi, 112. Jazpi, 113.
Kisak, 114. Jazpi, 115. Jazpi, 116.
Kisak, 117. Jazpi, 118. Jazpi, 119.
Kisak, 120. Jazpi, 121. Jazpi, 122.
Kisak, 123. Jazpi, 124. Jazpi, 125.
Kisak, 126. Jazpi, 127. Jazpi, 128.
Kisak, 129. Jazpi, 130. Jazpi, 131.
Kisak, 132. Jazpi, 133. Jazpi, 134.
Kisak, 135. Jazpi, 136. Jazpi, 137.
Kisak, 138. Jazpi, 139. Jazpi, 140.
Kisak, 141. Jazpi, 142. Jazpi, 143.
Kisak, 144. Jazpi, 145. Jazpi, 146.
Kisak, 147. Jazpi, 148. Jazpi, 149.
Kisak, 150. Jazpi, 151. Jazpi, 152.
Kisak, 153. Jazpi, 154. Jazpi, 155.
Kisak, 156. Jazpi, 157. Jazpi, 158.
Kisak, 159. Jazpi, 160. Jazpi, 161.
Kisak, 162. Jazpi, 163. Jazpi, 164.
Kisak, 165. Jazpi, 166. Jazpi, 167.
Kisak, 168. Jazpi, 169. Jazpi, 170.
Kisak, 171. Jazpi, 172. Jazpi, 173.
Kisak, 174. Jazpi, 175. Jazpi, 176.
Kisak, 177. Jazpi, 178. Jazpi, 179.
Kisak, 180. Jazpi, 181. Jazpi, 182.
Kisak, 183. Jazpi, 184. Jazpi, 185.
Kisak, 186. Jazpi, 187. Jazpi, 188.
Kisak, 189. Jazpi, 190. Jazpi, 191.
Kisak, 192. Jazpi, 193. Jazpi, 194.
Kisak, 195. Jazpi, 196. Jazpi, 197.
Kisak, 198. Jazpi, 199. Jazpi, 200.
Kisak, 201. Jazpi, 202. Jazpi, 203.
Kisak, 204. Jazpi, 205. Jazpi, 206.
Kisak, 207. Jazpi, 208. Jazpi, 209.
Kisak, 210. Jazpi, 211. Jazpi, 212.
Kisak, 213. Jazpi, 214. Jazpi, 215.
Kisak, 216. Jazpi, 217. Jazpi, 218.
Kisak, 219. Jazpi, 220. Jazpi, 221.
Kisak, 222. Jazpi, 223. Jazpi, 224.
Kisak, 225. Jazpi, 226. Jazpi, 227.
Kisak, 228. Jazpi, 229. Jazpi, 230.
Kisak, 231. Jazpi, 232. Jazpi, 233.
Kisak, 234. Jazpi, 235. Jazpi, 236.
Kisak, 237. Jazpi, 238. Jazpi, 239.
Kisak, 240. Jazpi, 241. Jazpi, 242.
Kisak, 243. Jazpi, 244. Jazpi, 245.
Kisak, 246. Jazpi, 247. Jazpi, 248.
Kisak, 249. Jazpi, 250. Jazpi, 251.
Kisak, 252. Jazpi, 253. Jazpi, 254.
Kisak, 255. Jazpi, 256. Jazpi, 257.
Kisak, 258. Jazpi, 259. Jazpi, 260.
Kisak, 261. Jazpi, 262. Jazpi, 263.
Kisak, 264. Jazpi, 265. Jazpi, 266.
Kisak, 267. Jazpi, 268. Jazpi, 269.
Kisak, 270. Jazpi, 271. Jazpi, 272.
Kisak, 273. Jazpi, 274. Jazpi, 275.
Kisak, 276. Jazpi, 277. Jazpi, 278.
Kisak, 279. Jazpi, 280. Jazpi, 281.
Kisak, 282. Jazpi, 283. Jazpi, 284.
Kisak, 285. Jazpi, 286. Jazpi, 287.
Kisak, 288. Jazpi, 289. Jazpi, 290.
Kisak, 291. Jazpi, 292. Jazpi, 293.
Kisak, 294. Jazpi, 295. Jazpi, 296.
Kisak, 297. Jazpi, 298. Jazpi, 299.
Kisak, 300. Jazpi, 301. Jazpi, 302.
Kisak, 303. Jazpi, 304. Jazpi, 305.
Kisak, 306. Jazpi, 307. Jazpi, 308.
Kisak, 309. Jazpi, 310. Jazpi, 311.
Kisak, 312. Jazpi, 313. Jazpi, 314.
Kisak, 315. Jazpi, 316. Jazpi, 317.
Kisak, 318. Jazpi, 319. Jazpi, 320.
Kisak, 321. Jazpi, 322. Jazpi, 323.
Kisak, 324. Jazpi, 325. Jazpi, 326.
Kisak, 327. Jazpi, 328. Jazpi, 329.
Kisak, 330. Jazpi, 331. Jazpi, 332.
Kisak, 333. Jazpi, 334. Jazpi, 335.
Kisak, 336. Jazpi, 337. Jazpi, 338.
Kisak, 339. Jazpi, 340. Jazpi, 341.
Kisak, 342. Jazpi, 343. Jazpi, 344.
Kisak, 345. Jazpi, 346. Jazpi, 347.
Kisak, 348. Jazpi, 349. Jazpi, 350.
Kisak, 351. Jazpi, 352. Jazpi, 353.
Kisak, 354. Jazpi, 355. Jazpi, 356.
Kisak, 357. Jazpi, 358. Jazpi, 359.
Kisak, 360. Jazpi, 361. Jazpi, 362.
Kisak, 363. Jazpi, 364. Jazpi, 365.
Kisak, 366. Jazpi, 367. Jazpi, 368.
Kisak, 369. Jazpi, 370. Jazpi, 371.
Kisak, 372. Jazpi, 373. Jazpi, 374.
Kisak, 375. Jazpi, 376. Jazpi, 377.
Kisak, 378. Jazpi, 379. Jazpi, 380.
Kisak, 381. Jazpi, 382. Jazpi, 383.
Kisak, 384. Jazpi, 385. Jazpi, 386.
Kisak, 387. Jazpi, 388. Jazpi, 389.
Kisak, 390. Jazpi, 391. Jazpi, 392.
Kisak, 393. Jazpi, 394. Jazpi, 395.
Kisak, 396. Jazpi, 397. Jazpi, 398.
Kisak, 399. Jazpi, 400. Jazpi, 401.
Kisak, 402. Jazpi, 403. Jazpi, 404.
Kisak, 405. Jazpi, 406. Jazpi, 407.
Kisak, 408. Jazpi, 409. Jazpi, 410.
Kisak, 411. Jazpi, 412. Jazpi, 413.
Kisak, 414. Jazpi, 415. Jazpi, 416.
Kisak, 417. Jazpi, 418. Jazpi, 419.
Kisak, 420. Jazpi, 421. Jazpi, 422.
Kisak, 423. Jazpi, 424. Jazpi, 425.
Kisak, 426. Jazpi, 427. Jazpi, 428.
Kisak, 429. Jazpi, 430. Jazpi, 431.
Kisak, 432. Jazpi, 433. Jazpi, 434.
Kisak, 435. Jazpi, 436. Jazpi, 437.
Kisak, 438. Jazpi, 439. Jazpi, 440.
Kisak, 441. Jazpi, 442. Jazpi, 443.
Kisak, 444. Jazpi, 445. Jazpi, 446.
Kisak, 447. Jazpi, 448. Jazpi, 449.
Kisak, 450. Jazpi, 451. Jazpi, 452.
Kisak, 453. Jazpi, 454. Jazpi, 455.
Kisak, 456. Jazpi, 457. Jazpi, 458.
Kisak, 459. Jazpi, 460. Jazpi, 461.
Kisak, 462. Jazpi, 463. Jazpi, 464.
Kisak, 465. Jazpi, 466. Jazpi, 467.
Kisak, 468. Jazpi, 469. Jazpi, 470.
Kisak, 471. Jazpi, 472. Jazpi, 473.
Kisak, 474. Jazpi, 475. Jazpi, 476.
Kisak, 477. Jazpi, 478. Jazpi, 479.
Kisak, 480. Jazpi, 481. Jazpi, 482.
Kisak, 483. Jazpi, 484. Jazpi, 485.
Kisak, 486. Jazpi, 487. Jazpi, 488.
Kisak, 489. Jazpi, 490. Jazpi, 491.
Kisak, 492. Jazpi, 493. Jazpi, 494.
Kisak, 495. Jazpi, 496. Jazpi, 497.
Kisak, 498. Jazpi, 499. Jazpi, 500.
Kisak, 501. Jazpi, 502. Jazpi, 503.
Kisak, 504. Jazpi, 505. Jazpi, 506.
Kisak, 507. Jazpi, 508. Jazpi, 509.
Kisak, 510. Jazpi, 511. Jazpi, 512.
Kisak, 513. Jazpi, 514. Jazpi, 515.
Kisak, 516. Jazpi, 517. Jazpi, 518.
Kisak, 519. Jazpi, 520. Jazpi, 521.
Kisak, 522. Jazpi, 523. Jazpi, 524.
Kisak, 525. Jazpi, 526. Jazpi, 527.
Kisak, 528. Jazpi, 529. Jazpi, 530.
Kisak, 531. Jazpi, 532. Jazpi, 533.
Kisak, 534. Jazpi, 535. Jazpi, 536.
Kisak, 537. Jazpi, 538. Jazpi, 539.
Kisak, 540. Jazpi, 541. Jazpi, 542.
Kisak, 543. Jazpi, 544. Jazpi, 545.
Kisak, 546. Jazpi, 547. Jazpi, 548.
Kisak, 549. Jazpi, 550. Jazpi, 551.
Kisak, 552. Jazpi, 553. Jazpi, 554.
Kisak, 555. Jazpi, 556. Jazpi, 557.
Kisak, 558. Jazpi, 559. Jazpi, 560.
Kisak, 561. Jazpi, 562. Jazpi, 563.
Kisak, 564. Jazpi, 565. Jazpi, 566.
Kisak, 567. Jazpi, 568. Jazpi, 569.
Kisak, 570. Jazpi, 571. Jazpi, 572.
Kisak, 573. Jazpi, 574. Jazpi, 575.
Kisak, 576. Jazpi, 577. Jazpi, 578.
Kisak, 579. Jazpi, 580. Jazpi, 581.
Kisak, 582. Jazpi, 583. Jazpi, 584.
Kisak, 585. Jazpi, 586. Jazpi, 587.
Kisak, 588. Jazpi, 589. Jazpi, 590.
Kisak, 591. Jazpi, 592. Jazpi, 593.
Kisak, 594. Jazpi, 595. Jazpi, 596.
Kisak, 597. Jazpi, 598. Jazpi, 599.
Kisak, 600. Jazpi, 601. Jazpi, 602.
Kisak, 603. Jazpi, 604. Jazpi, 605.
Kisak, 606. Jazpi, 607. Jazpi, 608.
Kisak, 609. Jazpi, 610. Jazpi, 611.
Kisak, 612. Jazpi, 613. Jazpi, 614.
Kisak, 615. Jazpi, 616. Jazpi, 617.
Kisak, 618. Jazpi, 619. Jazpi, 620.
Kisak, 621. Jazpi, 622. Jazpi, 623.
Kisak, 624. Jazpi, 625. Jazpi, 626.
Kisak, 627. Jazpi, 628. Jazpi, 629.
Kisak, 630. Jazpi, 631. Jazpi, 632.
Kisak, 633. Jazpi, 634. Jazpi, 635.
Kisak, 636. Jazpi, 637. Jazpi, 638.
Kisak, 639. Jazpi, 640. Jazpi, 641.
Kisak, 642. Jazpi, 643. Jazpi, 644.
Kisak, 645. Jazpi, 646. Jazpi, 647.
Kisak, 648. Jazpi, 649. Jazpi, 650.
Kisak, 651. Jazpi, 652. Jazpi, 653.
Kisak, 654. Jazpi, 655. Jazpi, 656.
Kisak, 657. Jazpi, 658. Jazpi, 659.
Kisak, 660. Jazpi, 661. Jazpi, 662.
Kisak, 663. Jazpi, 664. Jazpi, 665.
Kisak, 666. Jazpi, 667. Jazpi, 668.
Kisak, 669. Jazpi, 670. Jazpi, 671.
Kisak, 672. Jazpi, 673. Jazpi, 674.
Kisak, 675. Jazpi, 676. Jazpi, 677.
Kisak, 678. Jazpi, 679. Jazpi, 680.
Kisak, 681. Jazpi, 682. Jazpi, 683.
Kisak, 684. Jazpi, 685. Jazpi, 686.
Kisak, 687. Jazpi, 688. Jazpi, 689.
Kisak, 690. Jazpi, 691. Jazpi, 692.
Kisak, 693. Jazpi, 694. Jazpi, 695.
Kisak, 696. Jazpi, 697. Jazpi, 698.
Kisak, 699. Jazpi, 700. Jazpi, 701.
Kisak, 702. Jazpi, 703. Jazpi, 704.
Kisak, 705. Jazpi, 706. Jazpi, 707.
Kisak, 708. Jazpi, 709. Jazpi, 710.
Kisak, 711. Jazpi, 712. Jazpi, 713.
Kisak, 714. Jazpi, 715. Jazpi, 716.
Kisak, 717. Jazpi, 718. Jazpi, 719.
Kisak, 720. Jazpi, 721. Jazpi, 722.
Kisak, 723. Jazpi, 724. Jazpi, 725.
Kisak, 726. Jazpi, 727. Jazpi, 728.
Kisak, 729. Jazpi, 730. Jazpi, 731.
Kisak, 732. Jazpi, 733. Jazpi, 734.
Kisak, 735. Jazpi, 736. Jazpi, 737.
Kisak, 738. Jazpi, 739. Jazpi, 740.
Kisak, 741. Jazpi, 742. Jazpi, 743.
Kisak, 744. Jazpi, 745. Jazpi, 746.
Kisak, 747. Jazpi, 748. Jazpi, 749.
Kisak, 750. Jazpi, 751. Jazpi, 752.
Kisak, 753. Jazpi, 754. Jazpi, 755.
Kisak, 756. Jazpi, 757. Jazpi, 758.
Kisak, 759. Jazpi, 760. Jazpi, 761.
Kisak, 762. Jazpi, 763. Jazpi, 764.
Kisak, 765. Jazpi, 766. Jazpi, 767.
Kisak, 768. Jazpi, 769. Jazpi, 770.
Kisak, 771. Jazpi, 772. Jazpi, 773.
Kisak, 774. Jazpi, 775. Jazpi, 776.
Kisak, 777. Jazpi, 778. Jazpi, 779.
Kisak, 780. Jazpi, 781. Jazpi, 782.
Kisak, 783. Jazpi, 784. Jazpi, 785.
Kisak, 786. Jazpi, 787. Jazpi, 788.
Kisak, 789. Jazpi, 790. Jazpi, 791.
Kisak, 792. Jazpi, 793. Jazpi, 794.
Kisak, 795. Jazpi, 796. Jazpi, 797.
Kisak, 798. Jazpi, 799. Jazpi, 800.
Kisak, 801. Jazpi, 802. Jazpi, 803.
Kisak, 804. Jazpi, 805. Jazpi, 806.
Kisak, 807. Jazpi, 808. Jazpi, 809.
Kisak, 810. Jazpi, 811. Jazpi, 812.
Kisak, 813. Jazpi, 814. Jazpi, 815.
Kisak, 816. Jazpi, 817. Jazpi, 818.
Kisak, 819. Jazpi, 820. Jazpi, 821.
Kisak, 822. Jazpi, 823. Jazpi, 824.
Kisak, 825. Jazpi, 826. Jazpi, 827.
Kisak, 828. Jazpi, 829. Jazpi, 830.
Kisak, 831. Jazpi, 832. Jazpi, 833.
Kisak, 834. Jazpi, 835. Jazpi, 836.
Kisak, 837. Jazpi, 838. Jazpi, 839.
Kisak, 840. Jazpi, 841. Jazpi, 842.
Kisak, 843. Jazpi, 844. Jazpi, 845.
Kisak, 846. Jazpi, 847. Jazpi, 848.
Kisak, 849. Jazpi, 850. Jazpi, 851.
Kisak, 852. Jazpi, 853. Jazpi, 854.
Kisak, 855. Jazpi, 856. Jazpi, 857.
Kisak, 858. Jazpi, 859. Jazpi, 860.
Kisak, 861. Jazpi, 862. Jazpi, 863.
Kisak, 864. Jazpi, 865. Jazpi, 866.
Kisak, 867. Jazpi, 868. Jazpi, 869.
Kisak, 870. Jazpi, 871. Jazpi, 872.
Kisak, 873. Jazpi, 874. Jazpi, 875.
Kisak, 876. Jazpi, 877. Jazpi, 878.
Kisak, 879. Jazpi, 880. Jazpi, 881.
Kisak, 882. Jazpi, 883. Jazpi, 884.
Kisak, 885. Jazpi, 886. Jazpi, 887.
Kisak, 888. Jazpi, 889. Jazpi, 890.
Kisak, 891. Jazpi, 892. Jazpi, 893.
Kisak, 894. Jazpi, 895. Jazpi, 896.
Kisak, 897. Jazpi, 898. Jazpi, 899.
Kisak, 900. Jazpi, 901. Jazpi, 902.
Kisak, 903. Jazpi, 904. Jazpi, 905.
Kisak, 906. Jazpi, 907. Jazpi, 908.
Kisak, 909. Jazpi, 910. Jazpi, 911.
Kisak, 912. Jazpi, 913. Jazpi, 914.
Kisak, 915. Jazpi, 916. Jazpi, 917.
Kisak, 918. Jazpi, 919. Jazpi, 920.
Kisak, 921. Jazpi, 922. Jazpi, 923.
Kisak, 924. Jazpi, 925. Jazpi, 926.
Kisak, 927. Jazpi, 928. Jazpi, 929.
Kisak, 930. Jazpi, 931. Jazpi, 932.
Kisak, 933. Jazpi, 934. Jazpi, 935.
Kisak, 936. Jazpi, 937. Jazpi, 938.
Kisak, 939. Jazpi, 940. Jazpi, 941.
Kisak, 942. Jazpi, 943. Jazpi, 944.
Kisak, 945. Jazpi, 946. Jazpi, 947.
Kisak, 948. Jazpi, 949. Jazpi, 950.
Kisak, 951. Jazpi, 952. Jazpi, 953.
Kisak, 954. Jazpi, 955. Jazpi, 956.
Kisak, 957. Jazpi, 958. Jazpi, 959.
Kisak, 960. Jazpi, 961. Jazpi, 962.
Kisak, 963. Jazpi, 964. Jazpi, 965.
Kisak, 966. Jazpi, 967. Jazpi, 968.
Kisak, 969. Jazpi, 970. Jazpi, 971.
Kisak, 972. Jazpi, 973. Jazpi, 974.
Kisak, 975. Jazpi, 976. Jazpi, 977.
Kisak, 978. Jazpi, 979. Jazpi, 980.
Kisak, 981. Jazpi, 982. Jazpi, 983.
Kisak, 984. Jazpi, 985. Jazpi, 986.
Kisak, 987. Jazpi, 988. Jazpi, 989.
Kisak, 990. Jazpi, 991. Jazpi, 992.
Kisak, 993. Jazpi, 994. Jazpi, 995.
Kisak, 996. Jazpi, 997. Jazpi, 998.
Kisak, 999. Jazpi, 1000. Jazpi, 1001.
Kisak, 1002. Jazpi, 1003. Jazpi, 1004.
Kisak, 1005. Jazpi, 1006. Jazpi, 1007.
Kisak, 1008. Jazpi, 1009. Jazpi, 1010.
Kisak, 1011. Jazpi, 1012. Jazpi, 1013.
Kisak, 1014. Jazpi, 1015. Jazpi, 1016.
Kisak, 1017. Jazpi, 1018. Jazpi, 1019.
Kisak, 1020. Jazpi, 1021. Jazpi, 1022.
Kisak, 1023. Jazpi, 1024. Jazpi, 1025.
Kisak, 1026. Jazpi, 1027. Jazpi, 1028.
K

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
MARIJO DEOGRACIAS

Abadiño (Bizkaia)

Mendiolako galtzada Jauntxo bideen inbidian

Durangaldean, Abadiñon zehazki, ikuspegi zoragarriak dituen bi ordu eta erdiko ibilbide lasaia egin dugu. Zelaieta auzoan hasi gara eta, Atxarterantz jo ostean, Mendiolan behera etorrira Abadiñoko Muntsaratz auzora jaitsi ondoren, hasierako lekura itzuli. Mendiolako galtzadak erakutsiko digu bidea eta haritz, pago eta pinu artean ibiliz, Untzilla baserriko bizilagunekiko inbidia sentiaraziko digun ikuspegiaz gozatuko dugu.

Iparraldera Garai, ipar-ekialdera Berrizko Olakueta, ekialdera Elorrio, hego-ekialdera Atxondo, hegoaldera Otxandio eta Aramaio, hegomendebaldera Dima, mendebaldera Mañaria eta Izurtza eta ipar-mendebaldera, berriz, Iurreta eta Durango. Hori esanda, dudarik ez dago, Abadiñora jo dugu, Muntsaratz, Zelaieta eta Traña-Matiena auzoek eta beste hainbat baserri auzok osatzen duten herrira; N-634 errepideak erdi-erditik zeharkatzen duen herrira; Anboto alde batera eta Oiz bestera dituen San Blasen egoitzarik kuttunenara.

Han egin dugu hitzordua; egunero, gutxienez birritan, itzelezko auto ilarak eragiten dituen semaforoaren parean, Zelaieta auzoko Jesus Kurutziltzatuaren makurraraztekoak eta Kalbarioak osatzen duten barroko garaiko monumentuaren ondoan, San Blasetan jendez beterik egoten den plazan.

Ibilaldia 05eko bidetik gertu

Handik gertu, Ibilaldia 05 egingo da maiatzaren 29an. Durangoko ikastolek antolatu dute Bizkaiko ikasto-

len aurtengo jaia, Kurutziaga eta Ibaizabal ikastolek. Eta osatu duten ibilaldia, 1980an, Ibilaldiaren bigarren aldian egin zuten legez, Abadiñora arte iritsiko da. Hain justu gure ibilbidea hasiko dugun lekutik oso gertu. Astola auzora iritsiko da Ibilaldia 05, Abadiñoko futbol zelaia eta estalkidun igerilekuak dauden auzora, bai eta Durangaldeko historia zaintzeaz arduratzen den Gerediaga elkarte hartzen duen Astola etxera ere. Astolabeitia industrigunetik igaro ostean Arta izeneko gunera iritsiko da Ibilaldia.

Han dago Arta baserria, Gerediagako kofradiaren 14 etxe-jauntako baten etxe zena, Zelaieta auzoarekin muga-mugan dagoena eta Durango eta Abadiñoko herrien arteko muga naturalizat hartzen den errekaetara. Leku hauek guztiak 634 nazionalaren alde batera daude eta gu ere, gaurko irteera egiteko prest gaude errepide horren bide bazterrean.

Galtzadan aurrera

Zelaietako baseliza ezkerretara dugu eta errepide nagusira begira egonik, etxe biren artean dagoen bide-

txoa hartuko dugu. Galtzerik ez dago San Vicente enpresara garamatzen bidea delako eta bide-seinalea ere baduelako. Bidea Barriona dorrearen ondotik pasatzen da —eskumara gertzen den harrizko etxea—; 1591n erakitakoa omen da.

Enpresara iristean, honen horma kontra dagoen goranzko bidexka hartuko dugu; berau dugu Mendiola galtzada deritzona. Ordu laurden bateko bidea da; lehenengo zatian erripa txiki bat daukana, baina berehala sasoi bateko jauntxoek eta beren emazteek herriko kontuetaz jarduteko pascoan erabiltzen zuten arbola artea baino ez dugu sumatuko. Badauka sentsazio hori sorrarazteko ahalmena galtzadak; etxe handiko herria baita Abadiño eta jauntxo askoren sorleku.

Galtzada 1855ekoa da, baina bidea zaharragoa da. Antza denez, guk egin dugun galtzada aurretik zegoen beste bat konpon-tzerakoan egin zuten. Abadiñoko historiak jasotzen duenez, Elorriotik zetorren Errege bidea San Kristobal ermitarekin lotzen zen eta Abadiñotik aterata San Kristobal

Larringango haize-errota borobila da eta helizeak ez dituen arren, On Kixoteren mendeurrenean bisitatzeko modukoa da; Gaztela-Mantxakoaren marrazki bizi-dunak ikusi genituenok erretinan gordeta genituen haize-errotak gogoratuko dizkigulako... ala erraldoiak ziren?

ermitan Urkiolako bidearekin bat egiten zuen.

Basoan pauso mantsoan

Ordu laurden-20 minutuko bidea da galtzadan zeharrekoa. Tartean hainbat baso bide bat egiten dute gure galtzadarekin, baina guk, ia-ia Mendiola auzora doan errepidera arte egingo dugu eta hori baino lehen eskumara ateratzen den baso bidean gora hartuko dugu. Zein baso bide den duda izanez gero, segi galtzada autoentzako errepidera arte eta bueltan etorri; pare bat minutuan ezkerreko dagoen lehenengo bidea hartu.

Hemendik aurrerakoa, baso pista da. Nahiko aldapsua dela ere aitortuko dugu. Hala ere, lasai hartu eta bistaz gozatu, alde batera Oiz mendia dugulako (eskumara) eta beste aldera Durangaldeko mendilerroa.

Untzilla baserrian bizi guran

Untzilla baserria izango da gure jomuga lurrezko bidean gora. Tarte batean gerizperik ere ez duen bidea da hartuko duguna, baina nahiko erraz iritsiko gara gora—tarteka bidea porlanezkoa ere bada—.

Hogei-hogeita hamar minutuan bidegurutzera iritsiko gara. Eskumara pistak beheantze jarraitzen du eta Abadiñoko udalerriaren ikuspegia izango dugu. Guk ordea, ezkerreko dagoen dugu, Durangaldeko mendilerroantze, Untzilla baserriantze. Eta hara iristean—minutu bat— igarriko diozue zergatik diodan Untzilla base-

rrikoen inbidiatan egoteko ibilbidea dela gaurkoa. Hara heltzean, etxe aurrera jo ezazue; txakurrak zaunka egingo dizue, baina lotuta dago.

Untzilla Behekoa baserriak daukan ikuspegi zoragarri horren oso antzekoa dauka bidean aurrerago topatuko dugun Untzilla Erdikoak eta baita gorago ikusiko dugun Untzilla Goikoak ere. Baserri hauek igarota, bideak beheantze egiten du eta ezkerreko bidea hartuko dugu, Anboto gure eskumara dugula.

Lehen igotako guztia jaitziko dugu asfalto bidea jarraituta. Tarte batean, harrobia ere ikusiko dugu, Durangaldeko ekologisten amesgaiztoetako bat.

Larringango haize-errota

Ordubete daramagu oinez eta aldapan behera Larringanera iritsiko gara. Larringango haize-errota eta Larringan baserriaren aurrealdetik igaroko gara.

Haize-errotaren aurrealdean sasoi baten garbitzeko erabiltzen ziren harritzko garbilekua dago oraindik ere; albo batera iturria eta bestera uraska. Gure bideak haize-errotari bueltan emanez jarraitzen du, apur bat aurrerago ikusiko dugun Larringan baserriaraino. Han, bidexka burdinazko kateak ixten du autoentzako, baina oinezkoentzako arazo barik aurrera egiteko modua dago. Dagoneko ez da asfalto bidea; berriz ere lur bidea izango da eta berriz ere arbola artea. Handik ordu laurden eskasera bidegurutze batekin egingo dugu topo. Oraingoan ere ezkerreko doan bidea hartuko dugu; hemendik aurrera asfalto bidea izango dugu lagun gure ibilbidearen amaiera arte.

Mendiola auzoa

Gure hurrengo jomuga Mendiola auzoa izango da. Mendiola izan ginen aurreko batean ere, Atxartera irteera egin genuenean. Oraingoan, ordea, atzeko aldetik iritsiko gara San Kristobalen omenezko jaiak ospatzen dituzten auzora. Iritsi aurretik, ordea, baserri-gune bat igaroko dugu. Hemen aukera batzuk eskaintzen dizkigu bideak. Mendiola jaisteko bidea da horietako aukera bat eta guk horixe bera

Etxe aurre dotorea eta etxe oste paregabea dauka Larringanekoak.

hartuko dugu. Hala ere, badago aukera Atxarteko hormara heldu eta Aita Barandiaranek ikertu zuen Bolinkoba bisitatzeko. Gaur, itzul-bidea hartzea erabaki dugunez, Mendiolara joko dugu, baserri-gune horretara iritsita ezkerreko gertzen den bidea hartuta. Handik hamar-hamabost minutura iritsiko gara Mendiolara eta horrekin batera, beheko bidea amaituko dugu —aurrerantzean, ibilbide hasierara iritsi arte, laua da bidea—.

Mendiola auzoan San Kristobal ermita ikusiko dugu, errekatxoaren beste aldean, auzunera iritsi aurretik. Bide amaieran sasoi batean auzo eskola izan zen eraikina topatuko dugu. Gaur egun Errekatz txokoa da, auzotarren batze-lekua.

Honen atzealdean dagoen pilota-lekua ezagun egingo zaie Durangoko Kafe Antzokia bisitatu dutenei, Plateruena kafe antzokiko argazkietan agertzen baita. Bidea jarraituta, Olondora iritsiko gara. Jatetxea, taberna eta jolas-parkea daude Olondon.

Handik gora Atxartera irits daiteke. Guk, ordea, Abadiñora buelta egin behar dugunez, ezkerreko egingo dugu errepidea jarraituta.

Errepideak 634 nazionalera eramango gaitu. Hor aukera bi ditugu; ezkerreko eginez gero, ibilbidea hasitako lekura iritsiko gara; aldiz, esku-mara egingo dugu, Abadiñoko Muntzaratz dorre ezaguna bisitatzeko. Gaur egun Kalitatea Fundazioaren egoitza da, baina IX. mendeko dorretxe honek historia luze eta aberatsa dauka (ikus koadroa).

Muntzaratzetik bidean atzera egin eta hasierako bidera iritsiko gara. ■

Muntzaratz dorrea

Berpizkundeko eraikuntzarik garrantzitsuenak dela diote eta Euskal Herriko monumentu izendatu zuten bere egunean. Babesleku legez erabili zuten aurreko mendeetan. Kondairak dio Erdi Aroan leinuek etsaiengandik babesteko altxatu zutela. Dorretxeo ugazaba, Pedro Ruiz jauna, Nafarroako Infanta Doña Urrakarekin ezkondu zen 1172. urtean. Diotenez, Muntzaratz egon ziren gero Gerediagara aldatu zituzten Merindadeko batzarreko jarlekuak; gaur egun San Salbador ermita aurrean daude, eta Bizkaiko laugarren juntetxe izendatu zuten.

BBK txartelak eta puntuakkk!

Puntuak?

Zelako puntukada!

Ze puntu? !!

Opariak

BBK txartelarekin nonahi ordainduta ere, puntuak irabazten dituzu.

Eskatu oparien katalogoa betiko BBK bulegoan...

OPARIAK!

Azaroaren 15etik puntuak batzen

...kontsultatu www.bbk.es orrian

bbk

Batu puntuak eta lortu opariak!

PUNTUAK

Baskepensiones eta Solidarioa-ekin ere puntuak lortuko dituzu!!!

bbk

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

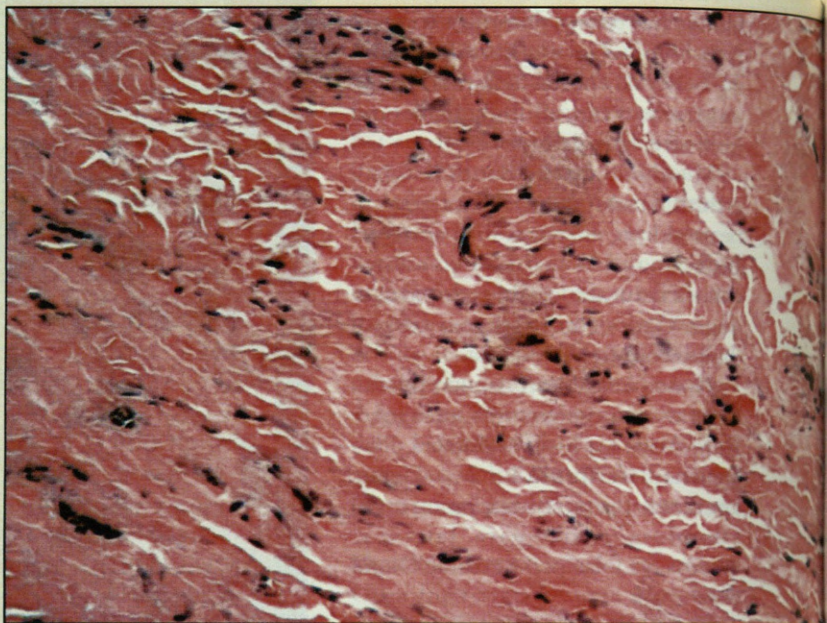
TEKNOLOGIA

Azalaren azpikoa ikusteko teknologia

JOHN HOPKINS Unibertsitateko Fisika Aplikatuko Laborategiko eta Estandarren zein Teknologiaren (NIST) Institutu Nazionalako zientzialari talde batek garatutako teknologia baten bidez, larruazalaren azpiko geruzak detaile handiz beha daitezke.

Metodoaren oinarrian material desberdinek argia islatzeko duten era dago. Lehenengo froga arrakastatsuak zerri-larruazalarekin eta hainbat material inorganikorekin egin badira ere, gizakiarengan aplikagarri izatea espero da, batez ere larruazaleko hainbat minbizi-motaren hedapena zehazteko.

Garatutako teknologia ondoko osagaiak ditu: batetik aztertu nahi den eremua argiztatu egiten da eremu elektriko jakin bat duen

Osasuna

JABIER AGIRRE

100 herritarretik 13 ospitaleratu ziren 2003an

EUSTATEK (Euskal Herriko Estatistika Erakundeak) duela gutxi kaleratutako datuen arabera, ehun euskal herritarretatik hamahiru ospitale batean ingresatuak izan ziren, 2003. urtean, tratamendua jasotzeko. Datu horiek erakusten dutenez, zirkulazio-sistemako gaixotasunek eragin zituzten ospitaleratze gehienak, ingresu guztien % 12,8. Antzeko zerbait gertatzen da Espainiako estatuan ere, gaixotasun horiek hartu baitzuten ospitaleratzeen %12,9 2002an.

Zirkulazio-sistemaren atzetik aparatu digestiboko gaitzak datoz, %11,4 izan ziren, eta hauen artean iztaiko hernia da gehien agertzen den arrazoia. Hirugarren lekua nerbio-sistemako eta sentimen-organoetako gaixotasunek hartu zuten, eta %9,9 horretatik erdia baino gehiago -%5,97, zehazkiago esateko- kataratak kentzeko ebakuntzarenak izan ziren.

Gainerako gaitzek portzentaje nahiko antzekoak izan zituzten. Horrela, jarraian, arnas gaixotasunak agertzen dira (% 9), neoplasiak edo tumore gaiztoak (%8,9) eta haurdunaldiaren, erditzearen eta erdiberriaroaren kon-

plikazioak (%8,8).

Adin-taldee begira, ospitalean egon behar izan zuten pertsonen portzentajerik handiena 65 urte edo gehiagokoena izan zen (%40,5). Segidan, 15-44 urtekoak agertzen dira (%20) eta 45-64 urtekoak (%25)ekin. Atzera samarrago geratzen dira 0-14 urtekoak (hauen ingresuak %5,5 besterik ez baitziren izan).

Adin-taldeak eta diagnostikoak elkarrekin lotuz gero, amigdalitis kronikoak eragindakoak, adenoideak erauzi ala ez, horixe izan zen ospitaleko ingresurik gehien eragin zuen diagnostikoa 0-14 urte bitarteko adin-taldean. Hurrengo taldean, berriz, 15-44 urte bitartekoetan, haurdunaldia eta erditzea izan ziren ospitaleratze gehien eragin zuten arrazoia. Belauneko arazoez hartzen dute leku nagusia 45-64 urtekoen taldean, eta azkenik, 65 urtetik

gorakoetan, kataratak izan ziren ingresatzeko arrazoi nagusia.

2003an artatuak izan ziren pertsonen %76,6 ospitale publikoetan ingresatu ziren eta gainerako %23,4a ospitale pribatuetan. Batez besteko egonaldia 5,4 egunekoa izan zen.

argi polarizatuaren bidez eta bestetik iragazki berezi batekin dispersatutako argia hartzeko gai den kamara digitala erabili behar da. Ikertzaileek argia posizio desberdinetan kokatzen dute eta argazki kamerak posizio horietan dispersatzen den argia jasotzen du.

Teknologia honen bariante xeheagoak jada erabiltzen ari dira lesioak gertatu diren eremuen ertzak aztertzeko, beraz, orain eman nahi den urratsa lesioan bertan sartzea da, lesioa bera ukitu gabe. ■

INGURUMENA

Kiotoko protokoloaren inguruko gerra

KIOTOKO PROTOKOLOA sinatu zenetik hainbat batzar egin dira eta estatuen arteko gorabeherak bere horretan dira. Joan den astean Bonnen (Alemania) egindako bileran agerian geratu ziren estatuen arteko desberdintasunak. Europar Batasunak antolatutako jardunaldi horietan eztabaida bultzatu nahi izan da, batez ere 2012tik aurrera egin behar denari begira.

Hazten ari diren estatuak, Txina edo Brasil kasu, ados daude karbono dioxidoaren isurketa txikitzeko asmoekin, baina horretarako estatu aberatsek transferentzia teknologikoa baldintza egokietan egitea ezinbestekoa da. Indiak protokoloaren aurka garbi hitz egin du, baina estatu aberatsek ere Kiotoko helburuak errespetatzen ez dituztela azpimarratuz.

Australiak ere ez du sinatu protokoloa, baina epe luze- ra prest azaldu da bere oinarriak aztertu eta adosteko. AEBek, aldiz, segitzen dute protokoloa sinatu gabe, baina gainera oso ezkor azaldu da soluzio posibleen aurrean, baita 2012tik aurrerakoez ere.

Kiotoko protokoloaren aldekoek ez dute etsitzen eta datorren abenduan Montrealen beste jardunaldi batzuk antolatu nahi dituzte helburu bakarrarekin, hots, karbono dioxidoaren isurketak txikitzeko "bide-orri" bat ezartzea ahalik eta estatu gehienek adostasunarekin.

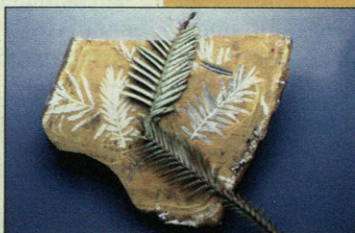
Ikusten da bakoitzak bere horretan segitzen duela, baina pixkanaka gero eta estatu gehiagok azaltzen dute zerbait egiteko borondatea, nahiz eta oraingoz Kiotoko protokoloaren aurka egon. ■

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Wollemi Araukaria

MUSEO BATEKO biltegiko hauts artean edo bitrina distiratsuenean, bost axola, laurogeita hamar milioi urteko fosil bat. Jurasikoko Araukarizeoen familiako senide batena. Gezurra dirudien izen biblikoa duen basozain batek, David Noblek, Australiako Sydney hiriburuaren aldamenean den Wollemi National Parkeko zoko batean begietara deigarri gertatzen zaizkion zuhaitz batzuk ikusten ditu 1994ko abuztuaren; adar batzuk hartu eta botanikariei luzatzen dizkie. Las- ter dira munduko botanikari gehienak baba dariola, inbidia gorrian: milioika urte lehenago desagertu zela uste zen zuhaitz bat topatu da. Aurkitutako tokia eta aurkitzailearen omenez *Wollemia nobilis* deituko dena.

Wollemia espezie bakarreko generoa Araukarizeoen familiakoa da. Familia jurasiko honetan *Araucaria* dotoreak eta *Agathis* bitxia besterik ez dira. Azken honetako zuhaitzenak

dira Araban topatu ziren anbar zahar sonatuak.

Ehun zuhaitz erliki eskas bizi omen dira aurkikuntzaren txokoan. Botanikaren mundutxoan ondoen gordetako sekretuetakoa da haien bizilekua. Handienak, 40 metro garai eta kana eta erdiko enborra, mila urte inguru izango omen ditu. Glaziazio, sute aro, kontinenteen mugimendu eta abar ez dira gai izan wollemiaren iraupen estrategiak deuseztatzeke. Orain hain ale gutxiren urritasun genetikoarekin aurrera nola egin litekeenaren kaka jakin nahi da, antzeko egoeran diren milaka espezieen salbatze aldera.

Wollemia zuhaitzak mundu guztira hedatu nahi dira, bere iraupenaren ikur eta berme. Australiako gobernuak, lorategi botanikoak eta muintegiak lanean ari dira eta datorren urtetik aurrera edozeinek eskuratu ahal izango du zuhaitz hauetako bat. Aleren bat nahi baduzu sartu www.wollemipine.com atarian eta kuxkuxeatu. Zeure bihotzekoen kuadrilan fosil bat sartzeko aukera duzu... etxean bezala sentituko da zeure museoa...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Korruptzioaren kontrako Fiskaltza PP alderdia gobernuan zela (2001. urtean) abiatu zen. Babcock-Borsig España enpresaren —behialako Babcock Wilcoxen— pribatizazioa ikertzen ari da, enpresako batzordeak aurkeztutako salaketaren ondorioz. Dirudienez, delitu sozietarioei, dokumentuen faltsutasunari eta ondasun bidegabe eralgiei dagozkien egintzak daude tartean. Baina hauek ustelkeria politiko eta sindikalaren historiaren erpina baino ez dira. Izan ere, BWen historiaren parte izan bide da korrupzioa joan deneko bi hamarkada eta gehiagoan, eta UCDren, PSOEren eta PPren gobernuak ageri dira aferan nahastuta.

DANIEL UDALAITZ

Ustelkeria politiko eta sindikal luze baten historia

AZKEN ASTE HAUETAN, Babcock Wilcox (BW) historiko eta zaharraren gaia, hots, gaur egun Babcock Borsig denarena —zeinen jabea Austriako ATB multinazionala baita—, albiste nabarmena da prentsan, irratan eta telebistan: hala suertatu zen duela bi hamarkada eta gehiago, enpresa pribatuak ordainketen etenaldi sonatua egin eta gero, jabetza publikora pasatu zenean. Enpresako langileak, egun hauetan, zein hirurogeiko hamarkadan 2.000 inguru izatetik 500 bat izatera heldu direnez, beren lanpostuen alde mobilizatzen ari dira, ATBren politikak etorkizuna kolokan jartzen diela uste baitute. Langileen iritziz, litekeena da ATBren politika espekulazio operazio batera bideratua izatea, helburu lukeena enpresa bertan behera utzi eta lur-sailak operazio inmobiliario baterako jartzea. Kalkuluen arabera, operazioa ehun milioi eurotik gorakoa izan daiteke. Salmentako azken prozesuan egin-

dako kalkuluen arabera, enpresa horren ondarearen zenbatekoa 150 eta 200 milioi euro bitartekoa da. Berririo iritzietara etorrita, ATBko arduradunek, nahiz eta langileen grebari lock-outarekin erantzun dioten, ozenki diote prest daudela beste plan industrial bat abian jartzeko, ezkerraldeko enpresa hori salbatzeko.

Ustelkeria aspaldikoa da

Testuinguru horretan, BW pribatizatzeko eta ATBren jabetzara igarotzeko prozesuan, sindikalista eta enpresako batzordeko kide batzuen korrupzioari buruzko salaketak azaleratu dira, eta ondorioz, Espainiako Korrupzioaren kontrako Fiskaltzak aurkeztu salaketak ikertzen dihardu. Dena dela, BWko ustelkeria ez da atzo goizeko kontua: aspaldikoa da, pribatizazioaren eta Austriako ATB multinazionalaren esku geratu aurrekoa. ATBn jazotakoa izeberg oso baten erpina bakarrik da,

eta aferaren barruan gobernuak, politikoak, ondoz ondoko enpresa-batzordeetako kideak eta sindikalistak ageri dira. Horregatik guztiagatik Korrupzioaren kontrako Fiskaltzak hainbat norabide eta garai ikertu beharko lituzke, hirurogeiko hamarkadan pribatu izatetik publiko izatera igaro zen enpresa horretan azken hogeita hamar urteetan zer gertatu den argitu dadin.

Hona hemen galdera gisa jasotako datu batzuk, norabide oncan ibiltzeko balio dezaketenak. UCDren garaian, enpresa pribatu izatetik publiko izatera igaro zen BW: nolatan eta zergatik? Zer funtzio bete zuten orduan UCDren gobernuak eta banku pribatuak? PSOEko gobernuen garaietan zenbat diru publiko ezarri zen BWn eta nola kontrolatu zen inbertsioa? Nola bideratu ziren enplegua erregulatzeko espedienteak? Zenbati aitortu zitzaizen baliaezintasun absolutua, nahiz eta ez zegokien? Zergatik berei-

Titularitate publikoa berreskuratzea

Babcock enpresak badu aterabidea, eta hain zuzen ere, titularitate publikoa berreskuratzean eta Eusko Jaurlaritzak ezkerreko enpresa historiko horren jarduera industrialari jarraipena emateko hartu beharreko konpromisoan datza. Printzipio horretan, dirudienez, bat datoz hiru sindikatu abertzaleok: ELA, LAB eta ESK. Gainerako sindikatuak ere titularitate publikoaren alde ageri dira, nahiz eta hainbat ñabardura erantsi. Elorrietaren sindikatuak aipatu beste sindikatu abertzale horiek ontzat emandako zenbait puntu jarri ditu mahai gainean. Lehenik eta behin, SEPIren eta ATBren arteko akordioa etetea eskatzen dute eta sozietate estatalak jabetza

berreskuratzea, argudiatzen dutelarik ATBk konpromiso formalak behin eta berriro ez bete izana, kontratuen eta eskarien forman lan-kargarik ez izatea eta teknologiararen transferentziarik eta ekarpen finantzarioz eza. Bigarrenik, beste sozietate bat eratzearen alde ageri dira: osamoduari dagokionez, akzioen %51 Espainiako eta Euskadiko gobernuen kontrol publikokoa izango litzateke eta gainerako %49a inbertitzaile industrial kaudimendunen esku geratuko litzateke. Ildo horretan, sindikatu horiek jarduera industrialaren jarraipenaren aldeko benetako apustua eskatzen diote Lakuako gobernuari: adierazpen publikoez gaindiko urratsa egin behar du, kontaktu eta negoziazio zehatzak ezarri eta finkatuz.

zi zen arlo siderurgikoa (Produktu tubularrak) eta zergatik pribatizatu zen arlo hori? Izan ere, saldu egin zen BWek une hartan Tubos Reunidos enpresan zeukan %45eko partizipazioa, eta bereizi eta BWen kontura saneatu ondoren, prezio sinbolikoan saldu zitzaion Amurrioko enpresa horri. Bestalde, PSOEn gobernuak Manuel Fernández izendatu zuen BWeko presidente, hots, enpresabatzordeko kidea eta UGTko kide agerikoa, "La rubia" goitizenaz ezagutzen zena: nolatan hori? Zer funtzio bete zuen Manuel Fernandez taldeak enpresa horren gestioan eta beste enpresa osagarri batzuen sorreran? Denak UGTren eta PSOEn barruko lagunak ziren, hala nola Mansilla, Berezibar, Sota eta abar. Egia al da zuzendaritzako talde horrek bere burua aberastu zuela gestioan zegoen

nean eta hainbat pribilegio eman zizkiela orduko UGTko, CCOOko, ELA (A)-ko sindikalistei eta abarrei? Egia al da zuzendaritzako talde horrek enpresako plantillan txertatu zituela, nahiz eta enpresan ez lan egin, UGTko sindikalista kargudun batzuk, besteak beste Euskadiko UGTko idazkari nagusia? PPren gobernuak kargura iritsita, zer dela eta BW pribatizatzeko horrelako amorrua? Zer interes zegoen prozesuan? Zein pertsona, alderdi eta sindikatu mesedetu zituen operazioak?

Hori guztia kontuan hartuta, on litzateke Korruptzioaren kontrako Fis-kaltzak BWen historia hirurogeiko hamarkadatik aurrera ikertzea, zeinetan UCDren, PSOEn eta PPren gobernuak izan baitira arduradun politikoak. Era berean, komeniko litzateke BWen historiako aldi bakoitzean zer ustelkeria politiko eta sindikal gertatu den argitzea.

Jaurlaritza eta EAJ "sudurrak itxita"

Ustelkeria kirats handi horren erdian, zer egin du Eusko Jaurlaritzak? eta zer EAJk, hots, urte horien guztien buruan gobernuak sustengatu duen alderdiak? Egin beharrekoa behintzat ez. Eusko Jaurlaritzako arduradunek, BW Madrilgo gobernuaren mendeko enpresa publikoa zela aitzakia hartuta, beste alde batera begiratu dute; ez dira batere inplikatu afera horretan, eta hiltzen utzi dute ekipamenduko ondasunen sektorean gailurra izan den euskal enpresa hori. Beste kasu batzuetan bezala, EAJ alderdiak, bai eta Ajuria Eneko gobernuak berak ere, Xabier Arzalluz orduko presidenteak egunen batean esan zuen hau jarri izan dute praktikan: "Sudurrak itxiz gobernatu eta kohabitatu behar izan dugu PSOerekin...". GAL taldeari buruzko ustelkeriaz eta operazioez mintzatu zen horrela. Beraz, euskal instituzio horietako arduradunek ere hartu behar litzukete beren erantzukizunak. ■

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Baita
Diputación Foral de Bizkaia
Departamentu de Cultura

gure artean euskaraz

ADOLFO AREJITA

«Euskara irakatsi ahala, ikasi du asko gure belaunaldiak»

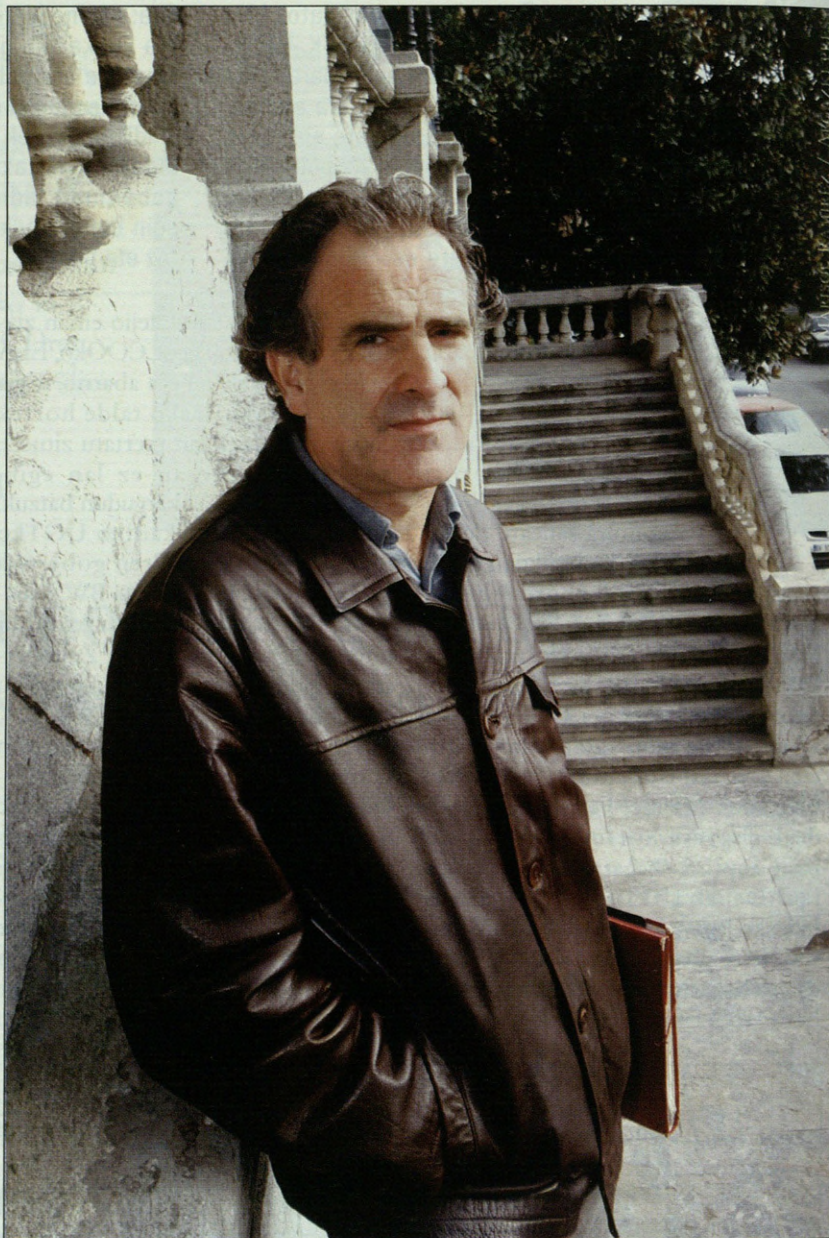
Deustuko Unibertsitatea erai-kinaren zahar usainak egiten du dotore. Ate nagusitik sartuta, zurezko pasilloetan barrena, eliza kutsuko dekorazioak inguratutik, ikasleen hitzek baino ez dute isiltasuna hausten. Eta bulego batean egin dugu hitzordua Adolfo Arejita irakasle eta idazlearekin. Labayru ikastegian lan eskerga egindako Arejitak ekainaren 24an egingo du Euskaltzain oso karguaren zina ofizialki.

AINHOA LENDINEZ

BIZKAITAR HIZKERA jaiotzetik du Adolfo Arejitak. Bilbon jaioa, amaren herrian, Morgan, hazi zen umetan eta euskararekiko sustraia Morgako haurtzaroari lotuta dago. Azken urteotan irakasle jardun du Deustuko Unibertsitatean, Euskal Filologiako ikasgaietan. Baina aurretik makina bat ikerketa eta lan egin du gure hizkuntzaren harian. Datorren ekainaren 24an egingo dute euskaltzain osoari dagozkion domina eta diploma eskuratzeko ekitaldia. Bere ibilbidearen berri eman digu, baita hemendik aurrera izango dituen betekizunena ere.

Seminarioan ikasitakoa zara. Euskara ere lantzen zenuten?

Bai, seminariora joan izanarekin oso lotuta dago euskararen nire lanketa. Gainera luze egon nintzen seminariotan. Batxilergoaz gain, Filosofiako bi ikasturte eta Teologiako ikasturte bat ere egin nituen Artxandako jesuiten

fakultatean. Seminarioa leku pribilegiatua izan zen guretzat euskararen alde-tik. Izan ere, gu batxilergoan hasi gine-neko hirugarren urtean euskara ikasten hasi ginen. Lehenengoa Xabier Peña-ren metodoa izan zen, handik gutxira *Kresala* irakurri genuen eta hortik sortu zen gure zaletasuna eta ikastea. Jose

Mari Ituarte izan genuen irakasle, gero, ondoko ikasturteetan, Karmelo Etxe-nagusia ere bai. Berarekin oso ikasketa metodikoa egin genuen, literatura bidez. Lehenengo Bizkaiko idazleen antologia ikasi genuen, testuak goitik behera aztertuta. Ondoren, Gipuzkoako idazleen antologia, bai klasikoak, bai

modernoagoak, testuak aztertuta. Goragoko mailetan ere, euskararen ikasketa ona egin genuen.

Noiz hartu zenuen euskara lantzeko bidea?

Seminarioko goi ikasketekin batera, Deustuko Unibertsitatean Filologia Erromanikoa ikasi nuen. Denbora horretan, euskara lantzen genuen, geure kabuz batez ere. Hau da, Mitxelenaren *Fonetica Historica Vasca* eta antzeko lanak irakurri genituen eta Alfonso Irigoyen ezin ahaztuzkoaren eskolak ere oso lagungarri izan zitzaizkigun. Gotzon Garate bera ere ikaskide genuen, helduagoa zen eta eragin handia izan zuen gure geroan. Hori guztia izan zen gure ikasketa mundua eta horrekin batera gero Derion egingako udako ikastaroa. Irakasle handiak zeuden han; Mikel Zarate, Karmelo Etxenagusia, Lorenzo Zuazaga eta abar. Irakasle bikainak ziren. Ondoren gu sartu ginen eta euskararen aldeko giro ona sortu zen, batez ere berbetaz euskaldunak ginenon giroa zen, natiobena nolabait esateko, euskofonoena.

Horrez gainera, euskararekikoa zaletasuna izan da, inork ematen ez duena; neure kabuz beti izan naiz euskara zalea. Osaba bat nuen oso euskaltzale handia eta idazlea. Gamizen zegoen abade eta haren liburuak ere txikitatik irakurri nituen. Etxean bagenuen euskararen ondarea eta horrek ere eragin handia izan du nire bidean.

Euskararen aztertzaile handiak izan dituzu inguruan, baina Euskal Filologiako ikasketarik ez zegoen...

Bai, Euskal Filologiako ikasketak berandu sortu ziren. Nire belaunaldiakoak euskarari aditu bihurtu gara autodidakta izanik, halabeharrez. Ni 1980-1981 ikasturtean sartu nintzen Deustuko Unibertsitatean irakasle, 25 urte dira dagoeneko. Ni eta beste batzuk Gotzon Garatek sartu gintuen. Euskarari ez ginen oraindik goi mailakoak. Hau da, irakatsiz, irakatsi ahala,

ikasi dugu asko. Hori zorte handia izan da, alegia, euskara euskaldunei irakatsi behar izatea. Unibertsitatean irakatsi beharrik behartu gintuen geure buruak prestatzera. Hori oso garrantzitsua izan da, gure belaunaldikoengan. Geure zaletasunez eta bestetik beharrik bultzatuta, horrela ikasi eta irakatsi genuen euskara.

Euskaltzaindiak aspaldi izendatu zintuen urgazle. Nolako izan da zure jarduna?

Urgazle gazterik, aspaldi, egin ninduten. Horrek ez du esan nahi urgazle izan naizen denboran Euskaltzaindiarentzat lan etengabekoa egin dudunik. Arlo batzuetan gehiago egin dut beste batzuetan baino, beharren arabera. Nik Euskaltzaindian lotura estuenak, ardurak eta karguak Euskaltzain oso egin ondoren hartu ditut. Artean, garai batean ibili nintzen adibidez Gramatika Batzordean, herri literaturakoekin ere kolaboratu izan dut, epaimahaietan, Euskaltzaindiaren ekitaldi, jardunaldi eta antzekoetan. Baina ardura astuniki ez dut eduki, eta nire lana Deustuko Unibertsitatean edo Labayru Ikastegian garatu da gehiago.

Euskaltzaindian zein lan eta arlotan ari-tuko zara batez ere?

Hainbat arlotan. Batetik, Hiztegi Batuko hitzetan, eta bestetik, batzorde edo lantalde baten buru ere banaiz, Atlas Linguistikoa hain zuzen ere. Gainerakoan, erakundeak premia duen guztietan ariko naiz.

Zer da Euskaltzaindia euskararen bidean?

Euskaltzaindia erakunde nagusia da, eta erakunde nagusi horretan, muga administratiboen gainetik lurralde guztiak daude atxikita. Gainera diasporako jendea ere badago. Proiektuei gagozkiola, batasunaren bidean gauzak aurrera ateratzen ari dira. Orain lexiko eta hiztegikoak dira ahalegin nagusiak, lehenago maila morfosintaktikoetan izan diren moduan. Baina toponimian

ere ahalegin handiak egiten ari da Euskaltzaindia. Euskal Herrian beti eduki dugu erakunde hutsune handia, eta batez ere erakunde iragankorrak egon dira, ez iraunkorrak. Euskaltzaindia da sortu zenetik iraunkorra den horietariko bat eta sendotzen joan dena, beraz, ondo zaintzea merezi du, guztiona delako eta Euskal Herrian ez gaudelako erakunde kontuan luxuetarako.

Euskararen egoera soziolinguistikoa beti izan duzu kezka. Nola ikusten duzu euskararen geroa?

Euskarak gizartean duen egoeraz ari garelarik, beti dago zuri-beltzaren kontua. Kontua batetik ilunago dago, beste alderdi batzuetatik argiago. Punturik ahulenak erabileran ikusten ditut, erabilera gure auzoetan, familietan eta giro normalean. Dena den, egiten denean ere nolako euskara egiten den kontuan hartzeko da oso, askotan pobrea baita. Hala ere, aurrerapausoa ere eman du euskarak, lehen ez zituen mailak, eremuak irabazi dituelako irakaskuntzan, komunikabideetan, kiroletan, Interneten eta gainerako arlo guztietan.

Eta zer arlo landu behar dira euskara biziko bada?

Euskara orotariko arloetan sartu da baina ez gaitu horrek konformatu behar, euskarak harturiko eremu horietan erdarak ere badiarelako eta lehia horretan luzarora euskarak, hiztun kopuru txikiagoa izanik, irabazteko aukera handirik ez duelako edo galtzeko bideak errazagoak dituelako. Ahaleginak tokian-tokian egiten diren planetan bildu behar dira, herrietan, hirietan prestatzen diren normalizazio plan horietan. Hor dago geroari begira gure aupada nagusia. Euskararen transmisio etenak baina ez dakit leku batzuetan bueltarik duen, sendabiderik. Hor egin beharko genuke lan, ez dakit arlo hori nola irabaziko dugun baina betiere hobe da baikortasunez begiratzea, eta horrekin, adorea eta gogoa hartzea, guztiok elkarrekin aurrera egiteko. ■

Babeslea: Getxoko Udal

Getxo euskalduntzeko hitzarmena

Euskara Zerbitzua Basagoiti etorbidea 20 - 48992 Getxo
Tel. 94 4660010 / Faxa: 94 4660014 • E-posta: euskara@getxo.net

Bero-beroan

Era daitezkeen mahai desberdinei buruzko iritzi kontrajarriak daude

Batasunak joan den azaroan

Anoetan egindako proposamenen bi negoziazio mahai eratzea proposatzen zen: alderdien artekoa bata eta ETA eta Espainiako Gobernuaren artekoa bestea.

Apirileko hauteskundeez geroztik asko hitz egin da bi mahaien eraketaz, baina nahasketa handia dago ala izango den ala ez.

Zapateroren Gobernuak eta ETAK nolabaiteko kontaktuak izan dituztela argi dago, bestela zaila litzateke ulertzea PSOEk

Espainiako Kongresuari ETArekin hitz egiteko egin dion eskaera.

Beste kontua da, kontaktu horietan zertaz aritu diren, hori buruz ere gero eta informazio kontraesankorrangoak ateratzen ari baitira. Edozein eratan, ETA eta

Gobernuaren arteko mahaiaren eraketaz ez dago zalantza handirik. Eta alderdien beste mahaia? Hauteskunde ondoan, batez ere Ibarretxe lehendakariak lehenik Arnaldo Otegiarekin eta gero Zapaterorekin izandako elkarrizketen ondoren, alderdien mahaia ere eratuko zela irudikatu zen.

Bada, Ramon Jauregik *El Pais*-en esandakoen arabera, mahai hori ez litzateke eratuko eta zeregin hori Eusko Legebiltzarrean egin beharko litzateke, batzorde berezi batean. Batzorde horren zeregin nagusia, Gernikako Estatutuaren erreforma litzateke eta sozialistek bakarrik onartuko lukete hor EHAK egotea ETAK armak uzteko borondatea adieraziko balu. Aldi berean, EAeri buzko kontuak dira hauek eta oraingoz ezer gutxi hitz egiten ari da honek guztiak zer erreflexu izango duen Nafarroan. Izango badu.

JUANAN RUIZ / ARGAZKI PRESS

Ordain agiriak denetarako

Eusko Legebiltzarrean ematen ari zen irudi kaskarra Juan Mari Atutxaren hautagaitzaren amore ematearekin konpondu du EAJk. Operazioaren ordainagiria EHAK-k jaso du, Legebiltzarreko Mahaitik kanpo geratuz. Bukaera ikusi den bezala, ez zuen logikarik Atutxa atera nahi izatea, horretarako indarrak ez zegoenean. Logikarik ez duen moduan EHAK Legebiltzarreko mahaitik kanpora geratzea: organu instituzional desberdinen eraketa, logika eta interes orokorraren izenean baino alderdien interesen arabera egiten direla erakusten du horrek. Pertsonak tarteko, kontu oso zaharra da hori, baina kasu honetan oso ondo islatua agertu da. EHAK-k Atutxaren iraganaren ordainagiria jarri du mahaiaren gainean eta EAJk beto horri EHAK mahaiaren betatuz erantzun du. Genero ikuspegitik, Eusko Legebiltzarrean emakumezkoek duten gehiengoari ondo erantzun dio Izaskun Bilbaoaren izendapenak. Legebiltzarrak Gobernuko lehendakaria hautatu beharko du orain. Ibarretxe lehendakaria izango da, ez da ezusteko handirik espero.

Zer da...

E.P.S.V.

E.P.S.V. siglek *Entidades de Previsión Social Voluntaria* esan nahi dute. EAEn horrelako erakundeak Euskadiko Gizarte-Emendiotarako Borondatezko Erakundearen Batakundea izeneko federazioan daude elkartuta, zein Prebisio Sozialeko Erakundearen Legearen babesean eratu baitzen. Federazio horrek pentsio osagarriak eskaintzen dituzten ia EPSV guztiak biltzen ditu eta, orobat, bestelako babes sozialak eskaintzen dituzten beste batzuk. EPSV federatuek EAEko langileen erdian baino gehiagoren ekarpenak jasotzen dituzte, 10.000 milioi euroko ondarea daukate eta dagoeneko 300 milioi euroko prestazioak pagatzen dituzte. Nafarroan ere badira antzeko elkarteak.

Horrelako prestazioak eman ditzakete EPSVek:

✓ Pentsioaldi batekoak edo biziartekoak, erretiroagatik, bazkidearen heriotzagatik edo lanerako ezintasunagatik.

✓ Prestazio bakarrak edo aldi batekoak bazkideei edo onuradunei —hala badagokie—, langabeziagatik, zahartzaroagatik, heriotzagatik, ezintasun iraunkoragatik...

✓ Asistentzia sanitarioa.

✓ Etxebizitzako kalteak, laneko tresnak eta abar konpontzeko dirua...

Ez dago mugarik bazkide izateko eta eskubide eta betebeharrak berak dituzte. Irabazasmorik gabeko elkarteak da.

Daniel Udalaiz

Lehergailuak: su-etenaren atari edo presio tresna une erabakigarrian?

Beste datu batzuk ezagutu gabe, ETak historian zehar egin izan duena eta une politikoaren egoe-
ra daude ETaren azken lehergai-
luak interpretatzeko. Baldintzak
baldintza, Espainiako
Kongresuak ETarekiko elkarriz-
ketak baimendu ondoren, badiru-
di logikoena ETak orain zerbait
egitea litzatekeela: su-etenaren
aukera ateratzen da
berehala. Baina su-ete-
naren orde, atentatu
txiki hauek datoz. Su-
etena eman aurretik
beste batzuetan ere jar-
duera armatua metatu
izan du ETak; baina tes-
tuinguru honetan presio
gisa ere uler liteke.
Pentsa liteke, agian,
beste keinu handiago
bat egin aurretik ETak
zerbait zehatzago ikusi
nahi duela, esate batera-
ko presoen munduan?
Espainiako zenbait
kazetari eta analisten
arabera, Zapaterok
Galiziako hauteskun-
deen -ekainaren 19an-
aurretik esperoko luke
ETaren su-etena.
Bestetik, pentsa daiteke
ETak keinu handiren
bat egitea orain, baina
ez su-etena, eta su-etena
beste une garrantzitsu
baterako uztea. Prozesu
luzea izango bada,
mugimenduak ere gel-
doak izango direla pen-
tsa liteke. Jakina, era
bateko edo bestelako
keinua indartsuak atzera-
tu ahala, bake prozesua-
ren aurka ari den PPK
ere Zapateroren guber-
nua astintzeko aukera
handiagoa du..

SBAHEA

Mariano Rajoi da Zapateroren Gobernuaren aurka PP egiten ari den pre-
sio gogorraren buru publikoa. Eta ezkutuan ba al dabil norbait? Zer egi-
ten du Jose Maria Aznar gobernuburu ohiak? Galderen erantzunak PPK
kontrolatzen duen FAESera garamatza, Analisi eta Azterketa
Sozialetarako Fundazioa. Gaur egun egituratua dagoen bezala, Fundazioa.
2003an sortu zen eta hasieratik Aznarren erretiroa prestatzeko gune beza-
la hartu zen. Gaur egun, PPn, bere lehendakari den Raxoik edo FAESek
berak agintzen duen jartzen da zalantzan. Edozein eratan izanda ere, ez
da dago zalantzarik fundazio honek PPren norabidean duen eraginaz.
Fundazioak 46 langile ditu eta sei milioi euroko aurrekontua. Bere lehen-
dakaria Jose Maria Aznar da eta fundazioa kudeatzen diona 38 urteko
Javier Fernandez-Lasquety. Datu hauek eta beste asko agertzen dira *El
Pais* egunkariak hilaren 22an argitaratu zuen erreportaje luzean.

GETXO'05

XXII. ESKULANGINTZA AZOKA

FERIA DE ARTESANÍA

MAIATZA 27-28-29 MAYO

Carpa Plaza Estación (Areeta) / 11:00-14:30 + 17:00-21:00

sarrera / entrada: 2,50 € (2 € jubilatuentzat edo gazte txartela aurkeztuz /
2 € para jubilados o presentando Gazte Txartela)

Getxo

Bakurri Foru Diputazio Foral
de Bizkaia

bbk

metro bilbao

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Emaiguzu, Jauna, hondamendi bat ondo inbertitzeko

Joan den Eguberri bigarreneko tsunamiak itxuraldatu egin ditu kolpatu zituen itsas bazter guztiak. Baina aldaketok ez dira fisikoak bakarrik. Ondorengo berreraikuntzan, bertako herritarrak baztertu eta kostalde berria eraiki nahi dute, negozioak egiteko lur berri bila dabiltzan kopainia handiek.

NAOMI KLEIN KAZETARI gaztea (35 urte ditu) mugimendu altermundialistaren erreferentzietako bat da. Kanadan sortua, mundu osoan ospea emango zion liburua plazaratu zuen: *No Logo: Taking Aim at the Brand Bullies*, gazteleraz *No Logo: Por un Mundo sin Marcas* itzuli dutena.

Maiatz honen hasieran artikulua mamitsua publikatu du Kleinek Estatu Batuetako *The Nation* astekari aurrerakoian: *The Rise of Disaster Capitalism*, euskaraz "Hondamendi Kapitalismoaren goraldia" emango lukeena. Naomi Kleinek azken hamarkada hauetan gertatu diren hondamendiak eta horien ondorengo garapenak aztertu ditu, munduko ekonomia kirtenetik helduta daukaten agintarien zenbait urrats eta asmorekin lotzeko. Azkenean, ondorio honetara iritsi da: XXI. mende hasieran kapitalismoak esploratu eta esplotatzeko lur berriak aurkitzen ez duenez —lur osoa okupatu baitu—, inbertsio handiak egiteko aukera hondamendi naturaletan aurkitu du.

Iazko udan, abuztuko lozorro orokorra baliatuz, Bushen gobernuak urrats handi bat egin omen zuen prebentzioko gerraren bidean: Birreraikitze eta Estabilizazio lanen Koordinazioarako Bulegoa sortu zuen. Buru Carlos Pascual Ukrainian enbaxadore izana dauka, eta honela zehaztu zuen bere lana: "Diseinatuko ditu planak oraindik gerran ez dauden 25 herrialdeetan gerra-ondoren martxan jartze-

ko. Ikusten denez, prebentzioko txikizio betirakoa aldarrikatzen duen gobernuak orain badu bulego egonkor bat birreraikitze prebentiborako".

Pascualen bulegoak arrisku handiko herrialdeez osatutako zerrenda dauka zaintzapean, eta ekipoak dauzka lanean gerraren planifikazioan azkar hasi eta gerra baretu denean berriro azkar erantzuteko. Ekipo hauetan daude enpresa pribatuak, gobernu kanpoko erakundeak eta "Think Tank" deitzen diren analisi elkarteak. Pascualek argitu zuen aurtengo urriko eongo direla prest kontratuak, oraindik zanzatu ez dituzten herrialdeak berreraikitze.

Buelgoaren helburua ez da inon aurreko estatua berreraikitzea, demokrazian eta merkatuan lerratutako estatu berriak baizik. Berreraikitzaile arin hauek lagunduko dute horrela "ekonomia ez bideragarri bat antolatu zuten enpresa publikoak desegiten", askotan berreraikuntzak "aurreko zaharra desegitea" esan nahi baitu.

Antzinako kolonialista zahar haiek deskubritu zituzten lur berriak non utopia posible ikusten baitzen. Orain aldiz, esaten zitzaigun *terra nullius* edo jaberik gabeko lur gehiagorik ez egotean ez zegoela deskubritzeko deus. "Baina hondamendi asko dauzkagu, Jainkoen eskuak edo Bushenak (Jainkoaren aginduz) errauts bihurtutako herrialdeak. Eta txikizioa den orotan dago birreraikuntza, 'idortassun ikara-

garriari' plan perfektu eta ederrenekin aurre egiteko aukera".

Azken tsunamiaren ondoren gertatzen dena ikusten du Kleinek eskema berriaren adibide gordin. Focus on the Global South erakundearen ikerlari batek honela definitu du egoera: "Orain arte kolonialismo korriente bat geneukan. Gaur, aldiz, kolonialismo sofistikatu daukagu, eta haiek 'berreraikuntza' deitzen diote". Kleinek antzeko kexuak entzun ditu Banda Aceh-n eta Iraken, Afganistanen eta Haitin. Munduko herrialde asko berreraikitzen ari da gobernu paralelo bat, kontsultoria handi, ingeniari-tza firma, mega-GKE, gobernu, NBEaren laguntza agentzia eta nazioarteko finantz erakundeek osatutako kate antolatu duten gobernuak.

Arrantzaleak bota eta hotelak eraiki

Hondamendiak miseria ekarri du herrialde horietara, eta lanik ez da bertan. Baina atzerriko kontsultoreak handizki bizi dira, eguneko mila dolar gehi gastu eta plusak kobratuz. Bertako herritarrak, aldiz, behar duten lanik eta erabaki ahalmenik gabe geratzen dira. "Demokrazia eraikitzen" duten gobernuetako adituek gardentasun eta "ondo gobernatze" ikasgaiak irakatsi nahi omen dituzte... baina kontratista eta GKE horietatik gehienek ez dute onartzen beren barne kontabilitateak erakustea, laguntzatarako diruak kontrolik gabe xahutzen dituzte.

Bi argazkiok Indonesiara AEBetako armadak laguntza lanetara bidalitako militarrek atereak dira, eta beren webgunean dauzkate. Ezkerrekoak Banda Aceh eskualdeko herri bat erakusten du, 2004ko abenduaren 26ko tsunamiaren ondoren; nabarmentzekoak dira zutik geratu diren etxeetako baten —eraikitzen ari ziren— xarma, eta beste batek daukan antena parabolikoa. Lerroon azpian, itsasoak lehorrera bota eta lehertutako arrantzarako baporea. Naomi Kleinek salatzen duenez, XXI. mendeko kapitalismo harrapariarentzako "jainkoen opariak" dira hau bezalako hondamendi naturalak eta irakekoa bezalako hondamendi probokatuak.

Prensa independenteak tarteka eskaintzen ditu ustelkeria handi horren hainbat printza. Sri Lankan 600.000 pertsonak jarraitzen duela oraindik "behin-behineko" kanpalekuetan, eta etxea berritu edo lortzeko itxaropenik gabe. Banda Aceh-n badirudiela ia ez dela ezer egin berreraikitze lanetan. Afganistango Hamid Karzai lehendakariak salatu duela kontratista atzerritarren ustelkeria eta dirulaguntzen xahuketa. Hondamendia gertatu den lekuan bertan dauden herritarrei eta hauen erakundeei ez zaiela ez hitzik ematen eta ez entzuten...

Baina sakoneko arazoa Kleinen ustez da berreraikitzea ez dela agintarientzako helburu nagusia, dena berrantolatzea baizik. Ustelkeria eta inkompetentzia ixtorioekin, eskandalu handiago bat estali nahi da: honda-

mendi kapitalismo harrapariaren gorakada. Honek ingeniariaritzaren sozial eta ekonomiko erradikal bati ekiteko, hondamendiak sortutako beldur eta etsipena erabiltzen ditu. "Berreraiketa industria hain azkar eta efikaz aritzen da lanean, ezen eta pribatizazioak eta lurren ebasketa bertako herritarrek kolpea nondik datorkien oharu baino lehen burutzen baitituzte".

Txirtxilatutako herrialde horiek erakargarriak dira orain Banku Mundialarentzako —honek hartu baitu berreraikitze lanetan inizatiba, Nazio Batuen Erakundeko funtzionari "bigunegiei" lekua kenduta—. Herrialde horiek aginduak txintxo onartzen dituzte. Katastrofe baten ondoren, gobernua edozer egiteko prest daude dolarrak eskuratzeko, honekin sekulako zorretan sartu eta erreforma politi-

ko zabalak onartu behar izan arren. Bitarte horretan, herritarrek nahikoa lan dute babeslekua edo janaria bilatzten, pribatizazioaren kontrako borrokarako betarik hartzeko.

Hondamendi kapitalismoaren eredu garbi bat 1998an ikusi zen Mitch hurakanaren ondoren. 9.000 lagun hil eta herriak eta azpiegiturak deuseztu zituen bederatzi egun iraun zuen denborale hark. Herritarrek artean lokatzetan leporaino zeudelarik, ondoko asteetan Hondurasko parlamentuak "hondamendiaren osteko likidazioak" onartu zituen: aireportuen, itsas portuen eta errepedeen pribatizatzea, telefono eta argindar enpresa publikoen pribatizazioa, ur zerbitzuarena... Guatemalak telefono sarea pribatizatu zuen. Nikaraguak gauza bera, eta argindar konpainia eta petrolio sektorea ere bai.

Orain tsunamiaren ondoren, Munduko Bankuaren laguntza eskaintzak ez dira arrantza herriak berreraikitze-ko kostaldean azpiegitura turistikoak eta pisizfaktoriak baizik, portuak arrantzu korporazio multinazionaleri eskaintzeko, aireportuak pribatizatzeke...

Thailand Tsunami Survivors and Supporters taldeak honela adierazi du egoera: "Negozioekin lotutako politikarien otoitzei honela erantzun diete jainkoek. Turismoa, hotelak, kasinoak eta ganba haztegiak kokatzearen kontra borrokatu ziren kostaldeko komunitateak, denak birrindu ditu tsunamiak. Espekulatzaila guzti horientzako orain gure itsas bazterra erabat libre dago". Horra XXI. mendeko *terra nullius*. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Koldo Izaguirre

Karrikarteko mitologia

G

alarretan ezin dizkiozu hilerriari hiru itzuli egin, atzera eraginen dizun argi berde bat azalduko zaizu. Ataunen hildakoren bat.

Ataun? Galarreta?

Non daude leku horiek ordea?

Euskaldunok "ziutatean" bizi gara aspal-dion, egia enpirikoak ustekeria lurperatu duen karrikartean, bazter "urrunetara" jaurtiak ditugu behialako legendak, esaundak, autuak.

Arima erratuak?

Ongi daude Barandiaranen paperetan.

Ez dira dozenerdi bat urte Pontevedran kontatu zidatela auto-stopa egiten zuen neska-aren ipuina: hartzen duzu neska, hizketan egiten duzue tarte bat, noiz ere halako bihurgunean "Erne, ni hementxe hil nintzen istri-puz" esaten dizun. Eta argitasunen bat eman beharrez, "Badakik, hain gaudek atzeratuak Galizian!" gaineratu zuen lagunak. Karitatezko gezurretan ari nintzela pentsatuko zuen hain segur berak niri esana neure herrian hitzez hitz ikasia nuela esan nionean.

Neure herrian, "Galizian ez dagoen karrikartean" alegia, bolada batez "mundu guztiak" ezagutzen zuen auto-stopa egiten zizun arima erratua hartutako norbait, eta neska-aren izen-abizenak ematen zizkizuten froga, bihurgune hartan bertan hila zen familia dirudun bateko alaba.

Sinets egidazue lehenenak jo nituela fantasma hartua lukeen bat edo baten bila.

Ez gara etnografiaren zuloan bizi, baina baditugula geure autuak, legendak, esaundak makadamaren gaineko hiritarrok ere, hogeita batgarren mendean.

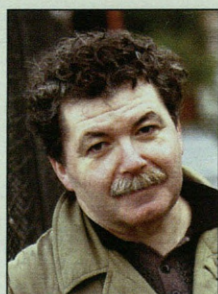
Izaki mitologiko berrietan, mairua dugu ikaragarriena.

Mairuak leizeetan bizi ziren, behin jalgi zen bat eta hodeia ikusi. Beren arteko zaharrenari galdetu zioten zer esan nahi ote zuen fenomeno hark, eta mairuen azkena heldua zela, Kristo jaioa zelako mundura.

Orduantxe akabatu omen ziren mairuak.

Harik eta gorrien aurkako gurutzadan Kristoren aldeko azaldu ziren arte.

Bagenuen gure herrian gudarietako kapitain ohi bat, bizkaitarra, txopera pare bat aski izaten zuena gazteongana hurbilduta hasteko: "Mairu talde bat harrapatu genuen

ALBERTO ELOSEGI

Asturiasen. Tunel batera eramán genituen eta banan bana barrabilak ebakita ahoan jarri genizkien. Gero su eman genien".

Ez genion sinesten, eta sinesteko gogorik ere ez genuen.

"Aizue, haiek berdin egiten zuten gurekin".

Bai, badaukagu arazotxoren bat gure zakil, gure barrabilekin.

"Francok Euzkadira bidalitako mairu hauek lizunkeria islatzen dute begietan..." dio *Gudari* aldizkariak lau marokoar gizajoren argazkipean, 1937ko maiatzean.

Mairuak dira lehenik, mertzenarioak ondoren.

Eta "arrazoi nabariengatik" propagandak ez zituen aipatzen Barazar aldean mairuek bortxatu omen zituzten ez bost nesken ez herriaren izenak. Bost bakarrik? Ez da posible, bost neska bakarrik harrapatu bazituzten bostak hoge aldiz bortxatu behar zituzketen...

Konplexuz beteak gaude noski.

Konplexuz... gutixko esatea ez ote den.

"Izugarria ari da gertatzen hemen mairu horiekin" esan zidan neska ile-moztaileak, "Lehengoan taberna osoa txikitu zuten Parte Zaharrean, txupa bat lapurtzen utzi ez zietelako". Ez nion tabernaren izena kendu ahal izan. "Eta aurreko astean bi mairuk gizonezko bat bortxatu nahi izan zuten hondartzan". Algara egin nuen, ahantzia neukan popazaleak ere badirelako. "Goizeko ordu bietan". Nik ere zerbait esan behar eta egia bat kontatu nion, "Atzo arrandegian bi mairu gazte zeuden nire aurrean txitxarro handi bat pagatzen, ba al dakizu zer esan zuen saltzaileak alde egin zutenean?". Ez zuen asmatzeko ahaleginik ere egin. "Horiek, bi horiek, igogailua daukan etxe batean bizi dira!".

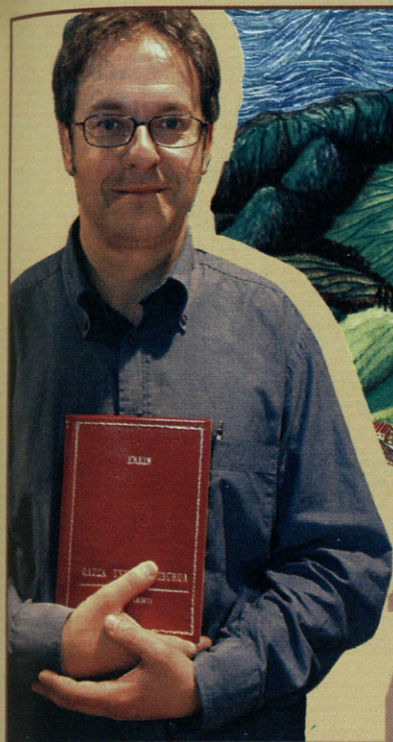
Begietara begiratu nion ispiluan.

"Nondik atera ote zuten txitxarroa eros-teko dirua?".

Lehorgailua piztu zuen, eta hala hobe.

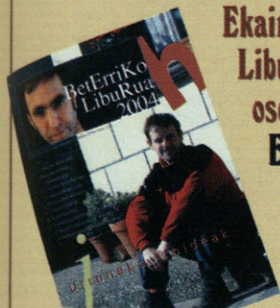
Berriro azaldu dira mairuak gure legendetan. Ez Ataungo edo Galarretako leizeetan, hemen baizik, karrikartean, ustekeria guztiak lurperatzen omen ditugun gezurtegian.

Eta hodei beltza ikusarazi nahi diete askok. ■

2004

BetErriKo LibURua LiTeratuR Aipamena

Ekainaren 17ean kaleratuko da Beterriko Liburua aldizkariaren 26. zenbakia. Urte osoko harpidetza-saria 10 eurokoa da. Egin zaitez harpidedun!

Beterriko Liburua literatur aldizkaria etxean jaso nahi baduzu, edo Epaimahai Orokorreko kide izan nahi baduzu, bidali ondoko orritxoa zure datuekin:

MANUEL LARRAMENDI KULTUR BAZKUNA
44. posta kutxa, 20150
AMASA-VILLABONA
943-696450
beterrikoliburua@topagunea.com
www.larramendi.org

Pako Aristiren "Gauza txikien liburua"

- Izenburuak berak laburbiltzen du liburua: Gauza edo kontu txikiekin osatutako bizitzaren kontaketa. Kontaketa biluzia, zuzena, sakona, sarkorra, bizia, atsegina. Alaia eta tristea, aldi berean. Irrigarria eta serioa. Nolanahi ere, irakurlearen sentimenduak ukituko eta mugiaraziko dituen lana.

- Liburuaren azaletik hasita, irakurlea bereganatzea lortzen duen lana. Lerroen arteko tarte laburra, azkarra. Irakurleak abiada bizian bere egingo dituen pasarteak; barrukoak, bere-bereak bailiran. Inoiz edo behin, gehienok egindako gogoeten zipriztin osatuak bezain borobilduak.

- Hizkuntza guztiz ulerterraza, naturaltasun osoz idatzia baina; zaindua bezain landua. Azalpen antzuetatik urrun, mezuari zorrotz atxikitako esaldi laburrak eta luzexeagoak. Hainbat pasartetan, idazlea, hizlariaren paperean irudika daiteke eta, esandakoa adi entzuten ari denaren lekuan, berriz, irakurlea; arrapaladan, lero bat bestearen atzetik irakurritz.

- ☐ BetErriKo LibURuaren harPidedun izaN naHi dut
☐ EpaiMaHAi OrokoRreko KiDe iZan naHi dUt

Deiturak
Izena Jaioturtea
Helbidea
Herria Posta kodea
Harremanetarako telefonoa
Posta elektronikoa
Jaioterria eta lurraldea
Kontu korrante zenbakia

(Harpidetza kasuan bete behar da)

© kukuxumusu

euskal eskola publikoaren
XIV jaia / agurain / ekainak 5
mugak gaindituz bideak egin
ehige gurasoen elkarte / www.ehige-jaia.org

1 GUNEA. S. JUAN PLAZA. SARRERA

Federazioen gunea
Informazioa
Irratiak
Salmenta

2 GUNEA. STA. MARIA PLAZA. "EUSKAL GUNEA"

11:00 h. Jaiaren hasiera
11:00 h. Txalapartariak
11:00 h. Dantzariak
11:30 h. Txalaparta tailerra
11:30 h. Araia eta Aguraingo tanborradak
12:00 h. Herri kirolak: Zelai Izeta, Arana anaiak,
Julian Etxebarria eta Igor Astondoa.
Motoserra Erakusketa: Arkaitz Arana
13:30. Bertso tribial erraldoia
16:30. KONTZERTUA: "THE SOLANOS"
18:00. DEABRU BELTZAK
"Les diables Noirs"
Perkusioa, sua probokazioa

3 GUNEA. STA. CLARA PLAZA. "GAZTE GUNEA"

Egun osoan zehar: graffiti tailerra, malabareak
12:00 h. Dantzariak
KONTZERTUAK:
17:00: 2DE1
18:30: URGABE

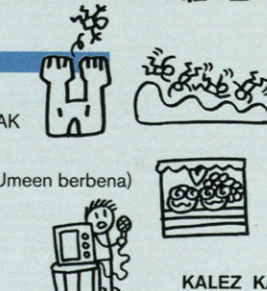
4 GUNEA. 6-12 URTE

Tailerrak. PANPOTX KULTUR ELKARTEA.
Ileapaindegi musikala
13:00 h. PANTA RHEI. "Txaribari" (Antzerkia)
Bide hezkuntza: RAC
ZIRIKA ZIRKUS
Ikastetxeen erakusleihoa

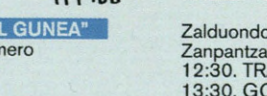
5 GUNEA. 0-6 URTE

Gaztelu puzgarriak
Ludoteka
12:00 h. KIKI KOKO MOKO PAILAZOAK
12:30 h. Aerobic erakusketa
EROSKI gunean:
13:00 eta 15:00 h. KROKETA SOPA (Umeen berbena)
EITB gunean: Betizu kluba
Tirolina
17:00 h. Capoeira erakusketa

6 GUNEA. POLIKIROLDEGIA. "KIROL GUNEA"

13:00 h. Eskubalo erakusketa. Igor Romero
17:00 h. Nesken pala erakusketa
4 partiduko torneoa

KALEZ KALE

Zalduondoko fanfarrea, Trikitilariak, Txistulariak, Sebastopoleko titiriteroak: "Pailazoen Kalejira",
Zanpantzarak, Albokariak, Txarangak
12:30. TRAPU ZAHARRA: "El pisito" Kale antzerkia
13:30. GOLOKA "Berpiztuak" kalejira
15:00. TXATUNGA BEMBE. Perkusio kalejira
17:00. MOMOTXORROAK

Eta Gainera Saharako jaiman: tea eta henna tailerrak, ARTISAUAK, GKE/ONG.